

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR | SANAT DERGİSİ

YIL: 2 SAYI: 6 NİSAN - MAYIS - HAZİRAN

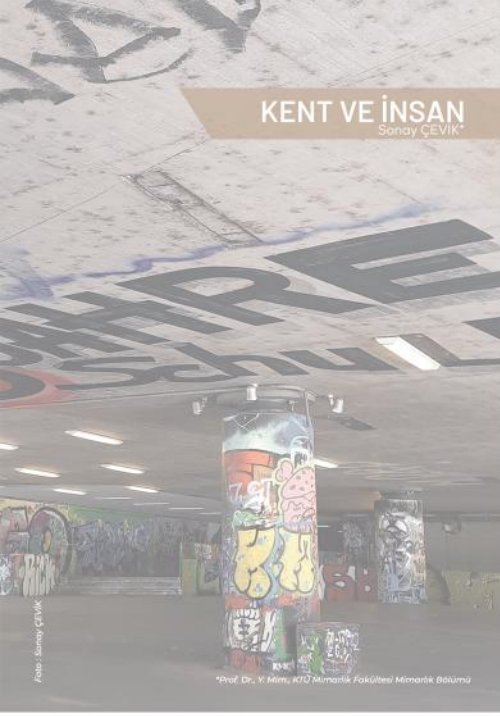
www.sanataka.com

ISSN NO: 2980-0161

**GRAFİTİ VE KENT MEKANI • TARİHE KARIŞAN BİR MESLEK: YORGANCILIK • FARKLI DİLLERDEN MERHABA
OBEZİTE • UMUDUN İNSANCIL YAZARLARI • MODANIN KALBİ DİOR • GEÇMİŞTEN BUGÜNE • KİREZ AYI
AŞIKSIN SEN İSTANBUL • ALİN'NİN KAYASI • BİR FARKINDALIK ATÖLYESİ: BİR BAŞKA BEN İÇİN TASARIM
YAPI MALZEMELERİNİN KULLANIMINI SAYISAL FABRİKASYON ÜZERİNDEN OKUMAK • ÇOCUK DULLAR
BİR KAHRAMANIN KIZI VE TÜRKİYE'NİN İLK KADIN REKTÖRÜ: PROF.DR. AYŞE SAFFET RIZA ALPAR
TEK KİŞİLİK İMZA GÜNÜ • CUMHURİYETİN ANADOLU'DAKİ İLK ÜNİVERSİTESİ: KTÜ • PULATHANE**

KENT VE İNSAN

Sonay ÇEVİK*

*Prof. Dr. Y. Meryem KİT Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

TRABZON'A DAİR

DENEME

EDEBİYAT

MODA

KİŞİSEL GELİŞİM

SAĞLIK

AKADEMİK | ARAŞTIRMA

2024

İNSAN-MAYIS-HAZİRAN

SAYI
06

GRAFİTİ VE KENT MEKANI • TARIHE KARIŞAN BİR MESLEK: YORGANCILIK • FARKLI DİLLERDEN MERHABA OBEZİTE • UMUDUN İNSANCIL YAZARLARI • MODANIN KALBI DİOR • GEÇMİŞTEN BUGÜNE • KİREZ AYI AŞIKSIN SEN İSTANBUL • ALİN'İN KAYASI • BİR FARKINDALIK ATÖLYESİ: BİR BAŞKA BEN İÇİN TASARIM YAPI MALZEMELERİNİN KULLANIMINI SAYISAL FABRİKASYON ÜZERİNDEN OKUMAK • ÇOCUK DULLAR BİR KAHRAMANIN KIZI VE TÜRKİYE'NİN İLK KADIN REKTÖRÜ: PROF.DR. AYŞE SAFFET RIZA ALPAR TEK KİŞİLİK İMZA GÜNÜ • CUMHURİYETİN ANADOLU'DAKİ İLK ÜNİVERSİTESİ: KTÜ • PULATHANE

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR | SANAT DERGİSİ

www.sanataka.com - info@sanataka.com

İmtiyaz Sahibi ve Editör

Bahaettin KABAHASANOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Gökhan KELEŞ

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Sonay ÇEVİK	-	Başkan
Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ	-	Üye
Prof. Dr. Abdullah AKAT	-	Üye
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ	-	Üye
Prof. Dr. İpek FİTÖZ	-	Üye
Prof. Dr. Ata Yakup KAPTAN	-	Üye
Doç. Dr. Mahir BAYRAMOĞLU	-	Üye
Öğr. Gör. Nazmiye AYDIN	-	Üye
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Aydın SANCAROĞLU	-	Üye

*Üç ayda bir yayımlanır.

*Yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

*Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

E-Posta:

info@sanataka.com

WEBLIFE REKLAM ORG. HİZ. İTH. İHR. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Ajans Başkanı
Gökhan KELEŞ

Kaşüstü Mh. Devlet Karayolu Cd. Sabırlar İş Merkezi B Blok
Kat: 1/ 4 61290 Yomra - TRABZON

www.weblife.com.tr
info@weblife.com.tr

İÇİNDEKİLER / INDEX

EDİTÖRDEN – Bahaettin KABAHASANOĞLU 05

10-12 NİSAN RAMAZAN BAYRAMI
10 NİSAN POLİS HAFTASI

KENT VE İNSAN 08
GRAFİTİ VE KENT MEKANI - Sonay ÇEVİK 09

TRABZON'A DAİR 30
TARİHE KARIŞAN BİR MESLEK: YORGANCILIK - Ulvi SARAN 31
KİREZ AYI - Varol UZLU 32
GEÇMİŞİN AYNASINDAN YANSIYAN PULATHANE - M. Nihat MALKOÇ 34

23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI
19-25 NİSAN DÜNYA KİTAP GÜNÜ VE KÜTÜPHANELER HAFTASI

DENEME 39
FARKLI DİLLERDEN MERHABA - Ümit BİLİCİ 40
GEÇMİŞTEN BUGÜNE - İbrahim DİLER 43
VE SEN BİLMİYORDUN - Saadet YILMAZ 46

1 MAYIS İŞÇİ BAYRAMI
5-6 MAYIS HİDİRELLEZ VE KÜLTÜR BAYRAMI

EDEBİYAT 49
AŞIKSIN SEN İSTANBUL - Cihan SAYĞIN 50
UMUDUN İNSANCIL YAZARLARI - Ahmet ARPAD 51
ALİ'NİN KAYASI - Rukiye AYDIN 57
TEK KİŞİLİK İMZA GÜNÜ - Bahaettin KABAHASANOĞLU 61

MODA 66
MODANIN KALBI DİOR - Nazmiye AYDIN 67

12 MAYIS ANNELER GÜNÜ

KİŞİSEL GELİŞİM 73
ORTADOĞU'NUN EN GÜZEL SESİ: ÜMMÜ GÜLSÜM - Arzu GÜRLER SAĞLAM 74

16-19 HAZİRAN KURBAN BAYRAMI

SAĞLIK 77
OBEZİTE - Elif ATEŞ 78

16 HAZİRAN BABALAR GÜNÜ
KTÜ 69. KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ

AKADEMİK / ARAŞTIRMA 83
CUMHURİYETİN ANADOLU'DAKİ İLK ÜNİVERSİTESİ: KTÜ - Sadettin KÖRKMAZ 84
MİMARİ TASARIM STÜDYOLARINA ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR - Hare KILIÇASLAN 93
BİR KAHRAMANIN KIZI VE TÜRKİYE'NİN İLK KADIN REKTÖRÜ PROF.DR. AYŞE SAFFET RIZA ALPAR- Mehmet TÜFEKÇİ 101
YAPI MALZEMELERİNİN KULLANIMINISAYISAL FABRİKASYON ÜZERİNDEN OKUMAK - Güray Yusuf BAŞ - Nihan VURAL 107
BİR FARKINDALIK AYÖLYESİ: BİR BAŞKA BEN İÇİN TASARIM - Reyhan MİDİLLİ SARI 116
ESKİDEN İNSANLAR DAHA ÇOK İYİLİK SEVER MİYDİ - Ömer DEMİR 126
ÇOCUK DULLAR - M. Halit SONAT 128

EDİTÖRDEN

Bahaettin KABAHASANOĞLU*

Merhaba...

Ruhun Gemisi Şana Taka 6. sayı ile huzurlarınızda...

Her sayıda yeni yazarlarla kadromuzu daha da zenginleştirmeye çalışarak...

Akademik/araştırma, edebiyat, deneme, mimari, moda, müzik, tiyatro, ulaşım, spor, gezi, bilim ve sağlık alanlarında dikkat çeken konulara ayna tutarak yolumuza devam ediyoruz.

Üç aylık dijital dergimizin bu dünyada ulaşamayacağı nokta yok gibi...

Çünkü devir dijital dergi devri...

Yayın Kurulu Başkanımız Prof. Dr. Sonay ÇEVİK Hocamızın şahsında tüm üye arkadaşlarımıza, yazarlarımıza böylesine dolu dolu bir dergiye imza attıkları için teşekkür ediyor, minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Ülkemizin en iyi dijital dergilerinden biri olma ve binlerce okura ulaşabilme iddiamızı her daim canlı tutuyor, bu doğrultuda var gücümüzle çalışıyoruz.

İçindekiler bölümüne göz attığınızda ya da www.sanataka.com adresinden diğer sayılara ulaştığınızda hemen her konuya dokunduğumuzu göreceksiniz. Fakat her daim daha iyisi olabileceğini düşünüyor, görüş ve önerilerinizi bekliyoruz.

Her sayıda bir film galasında hissediyoruz kendimizi...

Bir resim sergisinde...

Bir festivalde...

Birbirinden değerli dostlarımızla tarihe kayıt düştüğümüzün de farkındayız.

Dokunuyoruz, dokunduruyoruz.

Dünya kalemimizin ucunda, klavyemizde, sayfamızda...

Tüm çabamız, Ruhun Gemisi uzun soluklu bir dergi olsun diye...

Bölge, ülke ve dünya gerçeklerini tanımak/tanıtmak...

Dünü bugüne, bugüne de geleceğe aktarmak...

2033, 2043 ve 2053'te dijitalin de dijitalinde olmak...

Var bi hayalimiz...

Şöyle...

Ruhun Gemisi yıllar içinde emsalleri gibi bambaşka bir dünyaya yelken açacak.

Gazete dergi, sosyal medya, radyo TV yayıncılığı da öyle...

Gözümüzün önüne bir perde incek ve orada olacak her şey.

Belki de yazmanın, araştırmanın en güzel yanı bu: "Geleceğe gitmek..."

Dijital evrende seyahat etmek...

Ruhun Gemisi gibi...

* Roman ve Tiyatro Yazarı

10-12 NİSAN
RAMAZAN BAYRAMI
Kutlu Olsun

10 NİSAN
POLİS HAFTASI
Kutlu Olsun

KENT VE İNSAN

Sonay ÇEVİK*

Foto : Sonay ÇEVİK

*Prof. Dr., Y. Mim., KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

GRAFİTİ VE KENT MEKANI

Sonay ÇEVİK - Esmenur YAVUZ*

Kentsel sokak sanatı – kentsel mekanda ve aynı zamanda
kendi sanat ortamında isyankar bir eylem.
... sadece güzel görünmekle kalmayıp aynı zamanda
şehir manzarasının ayrılmaz bir parçası haline gelen grafiti...
Doris Dressler

Renk, yazı, desen, imza, imaj, özgürlük, protesto, vandalizm gibi kavramlarla birlikte anılan grafiti, temelde kentsel sanatın bir formudur. Grafitinin sanat olarak tanımlanması göz önüne alındığında çalışma kapsamında vurgulanan, grafitinin bir sanat olup olmadığı tartışmasını yeniden gündeme getirmek değil, grafitinin sanatın sınırları aşma, yok sayma veya zorlama/yıpratma potansiyeline dikkat çekmektir. Grafiti sanatının sınırları oldukça değişkenlik gösterir ve günümüzde ifade alanını genişletmeye devam etmektedir. Yasadışı bir şekilde gerçekleştirildiklerinde, geçmişte ve günümüzde izlenebildiği üzere suç teşkil edebilirler, yıkıcı olarak algılanabilirler ve vandalizm olarak görülebilirler. Kentteki güvenlik duygusunu bozabilir, güvenli mekan algısının oluşumunu zedeleyebilir ve insanların bu tarz mekanlardan kaçınmasına neden olabilirler. Bunların yanı sıra bireysel veya kolektif bir mesaj iletebilir, kimlik ve ait olma duygularını ortaya çıkartıp büyütebilirler. Sanatçının çevresine uyum göstermesini veya kendisine uyum gösterilmesini bekleyebilirler. Ayrıca kentin özelliklerini vurgulayabilir ve herkesin ziyaret etmekten, kullanmaktan keyif alacağı süpriz mekanlar/bölgeler yaratabilirler. Tüm bu durumlar, grafiti sanatının tek bir tanımla ifade edilmesini imkansızlaştırmakta ve dolayısıyla sanatın sınırlarını zorlayarak zaman zaman o sınırları aşarak çeşitli tanımlamalarla karşımıza çıkmasına neden olmaktadır. Sanat yaklaşımlarını nasıl zorladığını ve bu bağlamda anlamlarının nasıl değiştiği/ nasıl anlamlar yüklendiğini veya kazandığını irdelemek, grafitiyi günümüzün dikkat çeken sanat formlarından biri yapmaktadır.

GRAFİTİ VE GELİŞİM SÜRECİ

Grafitinin sanat formlarının sınır ve yaklaşımlarını aşma çabasını anlayabilmek için öncelikle özgürlükle kurulan derin ilişkinin anlaşılması gerekir. Özgürlük ya da hürriyet, biri tarafından engellenmeden-sınırlanılmadan, etkilenmeden veya zorlanmadan seçimler yapılabilmesi ve eylemde bulunulması veya bulunulmaması durumudur [1]. Herhangi bir koşuldaki sınırlamaları aşma, zorlamaların üstesinden gelme, sınırsız düşünme ve davranma durumu olarak da kısaca tanımlanabilir. Özgürlüğün ve sanatın birlikteliğinden doğan bir ifade biçimi olarak grafiti, kökeni itibariyle antik çağdan günümüze kadar var olmuş ve var olmaya devam eden bir sanatsal ifade biçimi olarak karşımıza çıkar. Modern dünyaya 1960-1970 yıllarında dahil olarak ve döneminin grafiti, hip-hop müzik, break dance ve DJ'lik gibi unsurlardan etkilenerek duvar, tren ve metro yüzeylerinde kendini göstermiştir. 1980-90 yıllarında sonra dünya genelinde yayılmış ve kentlerde insanlarla buluşmuştur [2]. Grafiti sanatı, kontrol edilemeyen görünümleriyle, basmakalıp yaşanmışlıklara meydan okuyarak ve yaratıcı bir özgürlük başlatarak mekanla bir alışverişe girmektedir. Buradaki temel amaç, kent içerisinde onu deneyimlemek isteyen herkesin kullanımına açık, özgür ve yaratıcı bir platform oluşturmaktır. İnsanların kolayca ulaşabildiği bu sanat, içinde barındırdığı birtakım sembol ve mesajlarla izleyicisini ayaküstü bir değerlendirmeye tabi tutarak kentte rastgele ve kontrol edilemez düşüncelerin doğmasına neden olmaktadır.

*Prof. Dr., Y. Mim., KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü - *Yüksek Mimar

Grafitinin kontrol edilemezliği ve insanlara kolayca ulaşması otoriteler üzerinde bir tehdit yaratmaktadır. Hatta sanatçının düşüncelerini özgürce ifade etmesi, alışlagelmiş fikir ve kalıplara özgün veya protest yanıtlar vermesi, sergileme mekanı olarak kentte özgür mekanları seçmesi grafitinin tehdit olarak algılanmasının temelini oluşturmaktadır. Grafitinin bu özgür ruhu, sanatın sıklıkla vandalizm kavramıyla anılmasına neden olmuştur. Vandalizm; sahibinin izni olmaksızın bir yeri yakıp yıkmaya gibi eylemleri kapsamaktadır [3]. *Toplumda sıkça vandalizmle birlikte kullanılan grafiti, şehirde farklı seslerin yükselmesine ve bu seslerin kontrolünün kaybolmasına neden olur.*

Dolayısıyla grafiti sanatçısı, sokaklar ve kentlerin sahibi olarak devlet ve otoritelerle mülkiyete zarar verme/tahrip etme nedenleriyle daima karşı karşıya gelmektedir. Grafitiyi icra eden sanatçılar, kanun çığneyenler olarak toplumda sınıflandırılarak hedef alınmıştır [4]. Bu durum, aslında grafitinin kontrol edilemezliğini bir tehdit olarak algılayanların bir karalama strateji olarak da değerlendirilebilir. Böylece grafiti ve grafiti sanatçıları toplumdaki yabancılaştırılmaya ve ayrıştırılmaya çalışılmakta ve kabul edilemez bir eylem olarak kabul görmesi sağlanmaktadır. Günümüzde hala bu bakış açıları devam etmektedir ancak bunun yanında, zamanla grafitinin toplumda bir kentsel sanat formu olarak kabul görmeye başladığı söylenebilir.

Grafiti, Sokak Sanatı ve Mural Art

Grafiti, çeşitli teknik ve yaklaşımlar sergileyerek farklı tanımlamalar kazanmış ve farklı kavramlarla birlikte ifade alanını genişletmiştir. En temelde, sokak sanatı ve mural art, grafitinin farklılaşan yönlerinin bir yansıması olarak görülebilir. Grafiti, kamusal alanda gerçekleştirilen sanatsal ifade biçimlerinden biri olan sokak sanatıyla sıkça karşılaştırılır. Ancak kullanılan teknikler, özgürlüğe dair benimsenen yaklaşımlar, tarihsel kökenler ve toplumsal algı açısından farklılık gösterirler. Grafiti, daha çok yazı ve tag'lar üzerine odaklanırken, sokak sanatı mesajlar içeren daha geniş bir ifade alanına sahiptir. Sokak sanatı kavramı, genel olarak bilinen ve görünür olan grafiti olgusunun çok ötesinde, kamusal alanlardaki tüm sanatsal sergilemeler ve etkinlikler üzerinden düşünülmesi ve anlaşılmasıdır.

Resimden heykele, örgüden gösterilere ve müziğe kadar pek çok tekniği bünyesinde barındıran sokak sanatı, genellikle bir mesaj bırakarak toplumla iletişim kurmak isterken, grafiti daha çok kişinin kendi adını ustaca yazıp boyamasıyla ilgilidir [2]. Diğer yandan mural art, daha planlı ve organize bir yaklaşımın sonucundan doğmaktadır. Mural art, genellikle kamu veya özel kurumlarca bir planlama yapılarak gerçekleştirilen büyük ölçekli duvar boyama olarak karşımıza çıkmaktadır. Grafitinin asi tavrının yok sayılması mural art olarak ayrışmasına neden olur. Mural, genellikle çok renkli ve ayrıntılıdır ve çevreyle güçlü bir kontrast sunarlar [5]. Grafiti, sokak sanatı ve mural art, her biri farklı teknikler, amaçlar ve sosyal bağlamlarla tanımlanan birbirine bağlı sanatsal ifadelerdir. Ancak günümüzde sokak sanatı, kamusal sanat, kent sanatı ve grafiti çoğu zaman birbirinden ayrılmamaktadır.

Freiheit!
sinkt mit
Sicherheit

KEIN
MENSCH
IST
ILLEGAL

KEIN
ALIEN
IST
ILLEGAL

BRINGT L...

ALLO DIEP

30

←

SCUONIZZO
LIBERATO

fragend
Schreiten
wie voren

ORANSO
TANGO

IM BREN

Grafiti Türleri ve Grafiti Sanatçılarının Tarzları

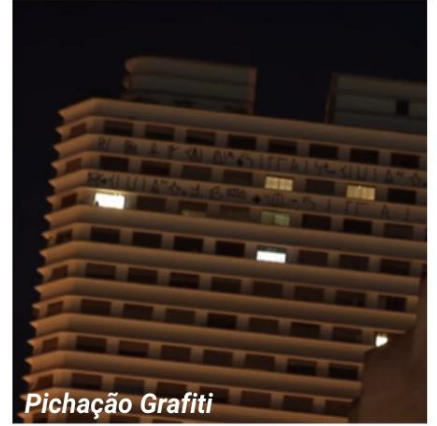
Grafiti, kent ve kentsel mekanları bir tuvale dönüştürerek zengin ve dinamik yapıyla izleyicisini etkilemektedir. Bu sanat formunu zenginleştiren ve dinamiklik kazandıransa grafitinin birçok farklı türe sahip olması ve sanatçıların çeşitli tarzını içermesidir. Grafiti sanat türlerinden Grafiti sanat türlerinden Etched, Character, Pichaço, Gang-grafiti, Moos-grafiti, Politik grafiti, Reverse, Scratching, Ultras-graffiti kentsel mekanın bir parçası haline gelmektedir [6].

Character Graffiti

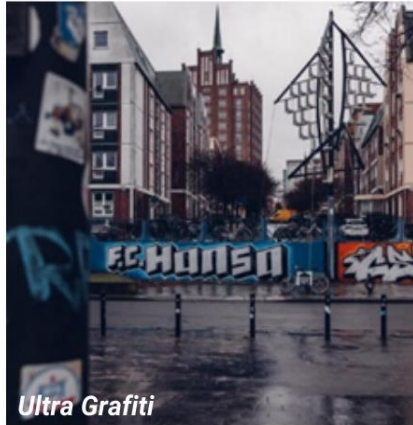
Etch Graffiti

Pichaço Graffiti

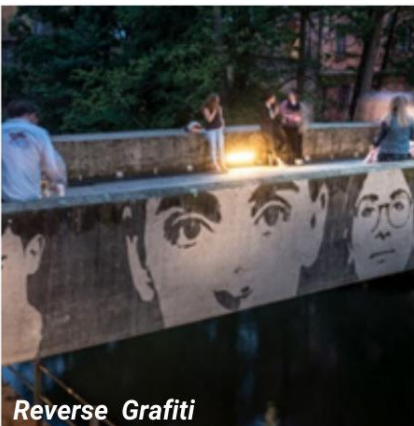
Politik Graffiti

Ultra Graffiti

Scratching Graffiti

Reverse Graffiti

Moos-Graffiti

Gang-Graffiti

Görsel 1. Grafiti türleri

Grafiti sanatçıları, farklı tarz ve teknikler kullanarak grafiti sanatının ifade alanını genişletmiş, Tags, throw ups, hollows, wildstyle, wheat paste, stencil, roller, sticker, dubs, piece, heaven, blockbuster, 3D grafiti, grafiti-enstalasyon, kentsel örgü, anamorfik grafiti, adbusting gibi farklı tarzlar kullanarak/benimseyerek etkili görseller yaratmışlardır [7].

Tags - DDS

Throw Up - JA

Hollow - Earsnot

Wildstyle - Themeaseven

Wheat Paste - JR

Stencil - Bansky

Roller - Man

Sticker - Avizzle

Dub - Fume

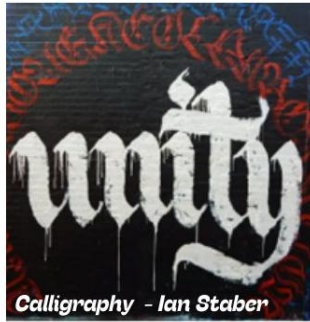
Piece - Revok

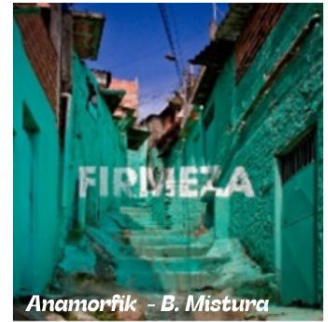
3D Grafiti - Edgar Mueller

Heaven - KID

Calligraphy - Ian Staber

Anamorfik - B. Mistura

Grafiti-Enstalasyon - F. Luker

Kentsel Örgü - Olek Yarın

Adbusting - 110 % subversiv

Görsel 2. Grafiti sanatçıları ve tarzları

Her biri kendi hikâyesini anlatan grafiti sanatçılarının kendi kişisel tarzları, kendi motivasyonları ve ifadeleri olsa bile bunların ortak noktaları söz konusudur: Mekanı tasarlama, alanları fethetme, küçük rahatsızlıklar/süprizler yaratma. Bunlar, kültürel, sosyal ve tarihi bağlamlar, bölgesel estetik tercihler ve yerel sanatçılar arasındaki etkileşimlerle şekillenerek farklılaşabilmektedir. Ayrıca, tüm bu grafiti türleri ve sanatçı yaklaşımları, hayal gücünün sınırlarının olmadığını ve kentsel mekanların bir ifade platformu olabileceğini hatırlatmaktadır.

Grafiti Sanatı Yaratmada Malzemeler ve Araçlar

Grafiti sanatçıları sanatlarını icra edebilmek için farklı araçlardan yararlanmaktadır. Sprey boyalar, şablonlar, işaretleyiciler, koruyucular, yüzey temizleyiciler, bant, gazete gibi malzemeler kullanılmaktadır. Serbest elle katmanlar halinde uygulanabileceği gibi, temiz ve hassas tasarımlar için kalıplama tekniği de tercih edilmektedir. Bunlar, sanatçılara etkili grafiti sanatı yaratımında yardımcı olmaktadır.

GRAFİTİ VE SANATÇI YAKLAŞIMLARI

Grafiti ve Kendileme

Kendileme, grafitinin özgür ruhunu besleyen ve oluşturan en önemli yaklaşımlardan biridir. Bakıldığında bireysel kimlik ve yeteneklerin ortaya koyulması konseptini işleyen bu grafitiler, zamanla daha karmaşık, detaylı ve etkileyici görsellerin yaratılmasına ilham vermiştir. Bu görseller, kentlerde özellikle de binaların duvarlarında, tren vagonlarında, köprü altlarında ve belirli bölgelerde görülürken sanatçıların seslerini duyurmak, marjinalleşmiş gruplar veya kişiler tarafından görünür olmak, varlıklarını kanıtlamak ve ait oldukları bölgeleri belirlemek için birer imza niteliği taşımaktadır. Grafitiler, çeşitli varyasyonlarda yinelenen bir tag'a (yazarın imzası) dayandırılmakta ve derinliği tag'ın kökenine bağlanmaktadır [8]. Tag, insanların 'ben de varım' diyebildikleri varlıklarını duyurma biçimidir. II. Dünya Savaşı zamanında duvara yazılan "Kilroy was here / Kilroy buradaydı" yazısı, 'Cornbread', 'Cool Earl' ve 'Taki183' gibi takma isimli sanatçıların şehrin her yerine isimleri yazmaları, grafiti kültüründe önemli bir yere sahiptir. Her grafiti sanatçısı, 'tag' adı verilen bir takma isim benimsemiştir. Tagging ise, sanatçının kendi adını stilize ederek duvarlara, trenlere ve diğer yüzeylere yazmasıdır. Kentsel mekanlar, adeta kişisel sergileme mekanlarına dönüşmüştür. Kendilerine özgü renk, form veya yazılarla yeteneklerin ortaya koyulması/açığa çıkartılması üzerinden bir kimlik yaratımı gerçekleştirilmektedir. Okunabilirlik önemli değildir. Dolayısıyla grafiti, sanatçının bireysel kimliğini ve mevcut/aktüel varlığını ortaya koyma arzusunun bir yansıması olmaktadır.

Grafiti Sanatçıları ve Protest Tavrı

Grafiti sanatçıları genellikle, sanatları aracılığıyla politik, ekonomik, teknolojik, sosyal veya çevresel sorunlara/konulara dikkat çekmek isterler. Bu konuların kentsel mekanlara işlenmesi, grafitiyi toplumsal bir hareket ve protesto için bir araç olarak görülmesine yol açmaktadır. Oluşturulan estetik değere sahip etkileyici görseller, güçlü bir mesaj taşıyarak toplumda bir farkındalık yaratmakta ve topluma kolektif bir bilinç kazandırmaktadır.

Grafitinin protest tavrı, belli bir şehir ve ülke ile sınırlı olmamakta, yerelde küresel sorunları işleyebilmekte ve tüm dünyaya seslenebilmektedir. Grafitinin efsaneleşmiş isimlerinden olan Banksy, Shepard Fairey, Jean-Michel Basquiat, Keith Haring, Blu ve diğer pek çok sanatçının yaptığı da tam olarak budur. İngiliz sokak sanatçısı Banksy, sosyal ve politik mesajlar; Amerikalı sanatçı Shepard Fairey genellikle tüketim kültürü, güç ve adaletsizlik gibi konular; New Yorklu grafiti sanatçısı ve ressam Jean-Michel Basquiat, Amerikan kültürü ve tarihi; Haring, AIDS krizi, nükleer savaş ve insan hakları; İtalyan sokak sanatçısı Blu, çevre kirliliği ve savaş gibi toplumsal içerikli konuları grafitilerinde aktararak kentsel mekanda izleyicilerde bir tepki oluşturmayı amaçlamaktadır.

Jean-Michel Basquiat

Shepard Fairey

BLU

Keith Haring

Banksy

Banksy

Görsel 3. Grafitinin protest tavrı

GRAFİTİ VE LEGALİTE

Grafiti ve legalite arasındaki ilişki, toplumun grafitiyi sanat olarak algılama biçimini ve kabulünü önemli ölçüde etkilemiştir. Gerçekleştirilen bir boyama eyleminin yasallığı, belirli bir yargı alanında hukuka uygun veya hukuka aykırı olması söz konusu olabilmektedir ve bu durum bir otorite yapısına bağlıdır. Dolayısıyla grafitilerin kentsel mekanlarda gerçekleştirilme durumları ve grafiti sanatçılarının iletmek istedikleri mesaj, legaliteyi önemli bir olgu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Her kentin grafitiye yaklaşımı farklılık göstermektedir. Singapur, Dubai, Malezya, Sidney, Moskova, Paris ve Londra'da kentsel mekanlarda yapılan grafitiye karşı hükümetler yüksek para cezaları, hapis cezası ve hatta sınır dışı edilme gibi cezalarla yaptırımlar uygulayabilmektedir. Örneğin, İngiliz Grafiti Topluluğu olan DPM'nin üyeleri 11 yıllık hapis cezası alarak, İngiltere tarihinin en yüksek grafiti cezası alan kişileri olmuştur; Yeni Zelanda'da 18 yaşın altındakilere sprej boya satışı yasaklanmıştır [2]. Türkiye'de ise grafiti yasal olmamakla birlikte, genellikle grafitilerin boyanması/kapanması şeklinde çözüm bulunmaktadır [9] [10].

Birçok belediye vandalizm olarak değerlendirdikleri grafitiye karşı sürekli bir mücadele içerisinde. Tüm bu grafitinin vandalizm boyutuna geçmesini önlemek için ele alınan ceza ve sistemlerin yanı sıra, grafiti, ehlileştirilmek üzere toplum ve otoriteler tarafından legal çalışmalara yönlendirilmektedir [3].

Grafitide Legalitenin Değişimi - Grafitinin Kent ve Kentsel Mekan Kimliğine Etkileri

Yerel yönetimler ve topluluklar tarafından bir plan ve program dahilinde sanat çalışmaları kurgulanarak kent içerisinde bu görsellerin sergilenmesi mümkün olmaktadır. Hatta bazı özel kişiler veya kamu kurumları, gri duvarları güzelleştirmek için sokak sanatçılarına ücretli komisyon bile vermektedir. Grafiti sanatçılarının legal çalışmalarına yönlendirilmeye çalışılması temelde grafitini, kente bir imaj ve değer katması, kenti kimikleştiren veya markalaştıran bir unsur [12] olarak ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Susan A. Philips'in [8], "Grafiti kişilsiz mekânlara kişilik kazandırır, kimlik görünümü inşa eder, kamusal alanı özel mekân haline getirir ve etnik birlik kadar etnik çeşitliliği de destekleyici rol oynar." ifadesi grafitinin kente bir kimlik kazandırma eylemi olduğunu destekler niteliktedir. Dolayısıyla kentlerde grafiti için legal mekanlar tahsis edilmeye ve legal durumlar/ilanlar/etkinlikler/festivaller de oluşturulmaktadır. Upfest (Bristol, Birleşik Krallık), POW! WOW! (Hawaii, ABD ve dünya genelinde), NuArt Festival (Stavanger, Norveç), Art Basel Miami Beach (Miami, ABD), Mural İstanbul Festivali (İstanbul, Türkiye), Berlin Mural Festivali (Berlin, Almanya) grafiti üretmeye teşvik eden festivallerden bazılarıdır. Başka bir legal çalışmada ise, Paderborn'un sanat ve kültür dünyasından yerel aktörlerin oluşturduğu bir dernek olan Generation Arts'ın üyesi ve Paderborn Üniversitesi "Ingrid" grafiti projesinde araştırma görevlisi olan Sven Niemann, şehir merkezindeki duvarlardaki farklı grafiti türlerini gösteren bir tur düzenlemektedir [14]. Barcelona'nın en yaratıcı ceplerinden El Poblenou'da ise grafitilerin deneyimlenebilmesine yardımcı olacak bir sokak sanatı haritası bile hazırlanmıştır [15]. Ayrıca, günümüzde grafiti kapsamında toplumun giderek daha aktif bir rol üstlendiği de söylenebilir. Örneğin, Haunstetter kapalı yüzme havuzu cephesini süsleyecek tasarımın karar aşaması, vatandaşların oylamasına sunulmuştur [13]. Tüm bu grafitiyi legalleştiren çalışmalar, kent kimliğini ve estetiğini güçlendiren, aynı zamanda sanatçıları bir araya getirmesi bakımından önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla grafitinin, kentlerde belirli yer ve özellikleri vurgulayarak ve kentlerde keşfedilecek eserler yaratarak turizmi desteklediği söylenebilir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin resmi sayfalarında da yer alan grafiti mekanlara dair ziyaret rotaları/etkinlikleri görülmektedir. Neredeyse Kentlerin-Kent bölgelerinin ve kentsel mekanların adları ile özdeşleşen kimlik oluşumları izlenebilmektedir.

Grafiti ve Legalite Arasındaki Belirsiz İlişki

Geçmişte tamamen yasadışı bir faaliyet olarak görülen grafitinin, zamanla estetik değeri ve sanatsal ifade biçimi olarak kabul görmesi, grafitiyi modern kentlerin kültürel ve sanatsal dokusunun vazgeçilmez bir parçası yapmaktadır. Özellikle kentte yarattığı etkileyici imajlarla grafitinin yasal statüsünün, önemli bir dönüşüm geçirdiği gözlemlenebilir. Grafiti ve legalite kapsamında toplumun değişen algısını yansıtan diğer bir çarpıcı örnek, Toxic olarak bilinen grafiti sanatçısının ceza alması üzerinden gerçekleşen olaylar dizisidir. Toxic, Londra'da birden fazla yeri etiketlemekten suçlu bulunmuş ve grafiti çalışmalarındaki yaratıcı sanat eksikliği gerekçe gösterilmiştir [17]. Tox, kendi tarzını/imzasını ortaya koymasına rağmen hapis cezasıyla sınırlandırılmaya çalışılmıştır ve durum, Banksy tarafından protesto edilmiştir. Bakıldığında, bir yanda kendilenen bir grafiti anlayışının sergilenmesi, diğer yanda ehlileştirilmeye çalışılan bir vandalizm-grafiti anlayışı, yine başka bir tarafta ise grafitinin protesto tavrıyla ifadelerin özgürleştirilme çabasını göstermesi açısından etkileyicidir. Ancak bu çalışmayı daha ilginç kılansa, sonrasında, bina sahibi tarafından eserin çerçevelenerek güvenlik kamerasıyla da denetim altına alınmasıdır. Cezalandırma, sanatçının iletmek istediği mesajın topluma ulaşmasında bir engel olamamış, yasa dışı yapılmış olsa bile toplumda estetik ve duygusal açılardan derin etkiler yaratmayı başarmıştır. Tüm açıklamaların devamında ifade edilebilir ki grafiti, toplumda hala farklı kabullerle karşılık bulmaya ve gelişerek gerçekleşmeye devam etmektedir.

Görsel 4. Tüm çelişkileri içerisinde barındıran grafiti üretimi: Legal olmayan Tox- Banksy'nin protestosu – bina sahibinin eseri sahiplenışı, iç içe...

GRAFİTİ MEKANLAR

Grafiti sanatçıları, özgün fikir ve düşüncelerini sanatsal anlamda sunarken daha çok eskimiş, çökmüş, terkedilmiş, yıkılmış, ulaşılması zor, tenha alanları ve kentsel öğeleri seçmektedir. Kaykay parkları, sınır şeritleri, alt geçitler, köprü ayakları, duvarlar, arabalar, trenler, trafik işaretleri, reklam panoları, telefon kulübeleri, çöp kutuları, trafik ışıkları gibi kent yüzeylerini bir tuval olarak kullanan grafiti, geleneksel bir boyama sanatından farklı olarak sanat nesnesini bir mekân veya mekân ögesi üzerinden tanımlamaktadır. Gözardı edilen veya dikkat çekmeyen kente ait bu yüzeyler, kentin estetik değer katılmış parçaları haline getirilmektedir. Kentsel mekanlarda özellikle sokaklar, bir platform olarak grafitiler için erişilebilir, özgür, geçici ve dinamik bir merkez olma özelliği gösterir. Barındırdığı birtakım sembol ve mesajlarla sanatçısından/yaratıcısından koparak izleyicilerine doğrudan ulaşmakta ve dinamik yapısıyla günlük yaşama entegre olmaktadır. Wicx'e göre, sokakta gerçekleştirilen üretimler tamamlandıktan sonra artık sanatçının değil, daha çok sokağın olmaktadır [18]. Her bir mekanla birlikte kurgulanan grafiti, kendine özgü hikayesi ve sanatsal mirası ile kentin kültürüne ve sanat dinamiğine katkılar sunmaktadır. Ancak, giderek daha fazla sanatçı, çalışmalarını sergi alanlarında yer almasını tercih edebilse de grafitiler asıl çekiciliğini, kentsel mekanlardaki geçicilik üzerinde anlamlı kılmaktadır.

Grafiti ve Kentler - Kentsel Mekanlar

Grafitiler, bulunduğu mekanla birlikte görünürlük ve anlam kazanmakta ve kentte daha çekici görseller yaratarak buldukları alanları yaşayan sergileme alanlarına, müzelere dönüştürebilmektedir. Amerika'dan Almanya'ya – Brooklyn'den Hammerbrook'a dünyanın her yerinde farklı mekanlarda sergilenmektedir.

Her ÷lkede grafitiyle buluşan kentler ve kentsel mekanlar grafitiye uygulama alanı açmasıyla öne çıkmaktadır. Barselona (İspanya), Valensiya (İspanya), Lizbon (Portekiz), Atina (Yunanistan), Zagreb (Hırvatistan), Kadıköy İstanbul (Türkiye), Prag (ek Cumhuriyeti), Kopenhag (Danimarka), Mexico City (Meksika), Buenos Aires (Arjantin), Cape Town (Güney Afrika), Bristol ve Londra (İngiltere), Berlin-Stuttgart-Düsseldorf-Münih (Almanya) grafitileriyle dikkat çeken kentler arasında yer almaktadır. Bu mekanlarda izin alınarak grafitiler gerçekleştirilebildiği gibi, belediyelerin sitelerinde/ kamu ve özel sitelerde verilen ilanlarla da grafiti sanatçıları teşvik edilmekte ayrıca özel turlar düzenlenebilmektedir. Burada/ Sözkonusu kentlerde belirli mekân ve ögelerinin çokça/etkili olarak kendi tarzıyla ön plana çıktığı gör÷lebilmektedir. Bu bahsi geçen kentlerden, Berlin Duvarı, Düsseldorf sokakları, Saarbrücken, Bilk S-Bahn istasyonu, Leake Sokağı, Hosier Lane, Larion Alley, Leake Sokağı, Villa Madalena Mahallesi, Bushwick Kolektifi, 5Pointz ve ikon haline gelmiş diğer grafiti alanları, grafiti mekanlarına birer örnek olarak verilebilir (Görsel 5).

Fluköy - İstanbul

Paderborner - Almanya

Berliner Straße 77 - Münih

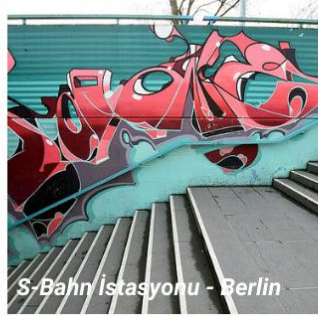
Hosier Sokağı - Melbourne

Clarion Alley - California

Esseldorf - Almanya

S-Bahn İstasyonu - Berlin

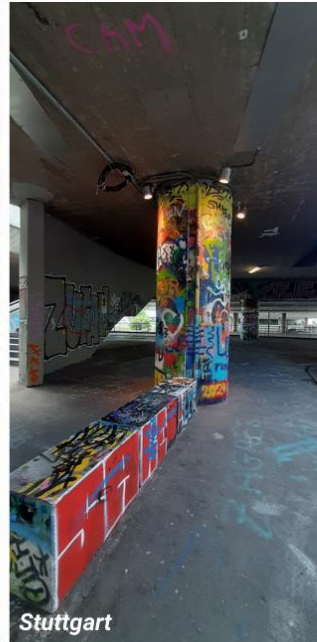
Saarbrücken - Almanya

Bushwick Korektifi - Brooklyn

Fluke Sokağı - Londra

Stuttgart

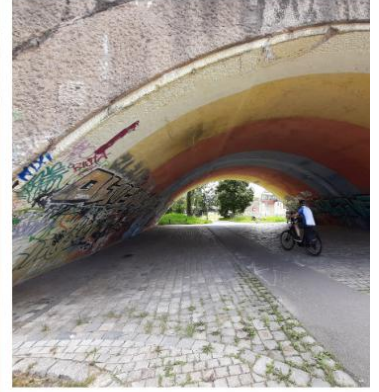
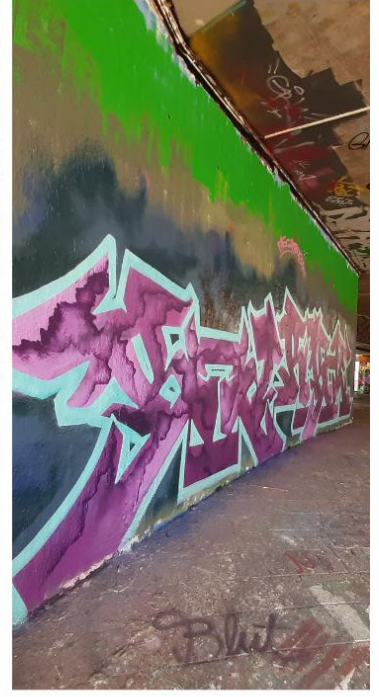
5Pointz - New York

Lin Duvarı - Almanya

Görsel 6. Stuttgart'tan Graffiti Mekan Örnekleri (Sonay Çevik Fotoğraf Arşivi)

Görsel 7. Stuttgart ve Selanik'ten Grafiti Mekan Örnekleri (Sonay Çevik Fotoğraf Arşivi)

Grafitinin Değişen Mekansal Sınırları

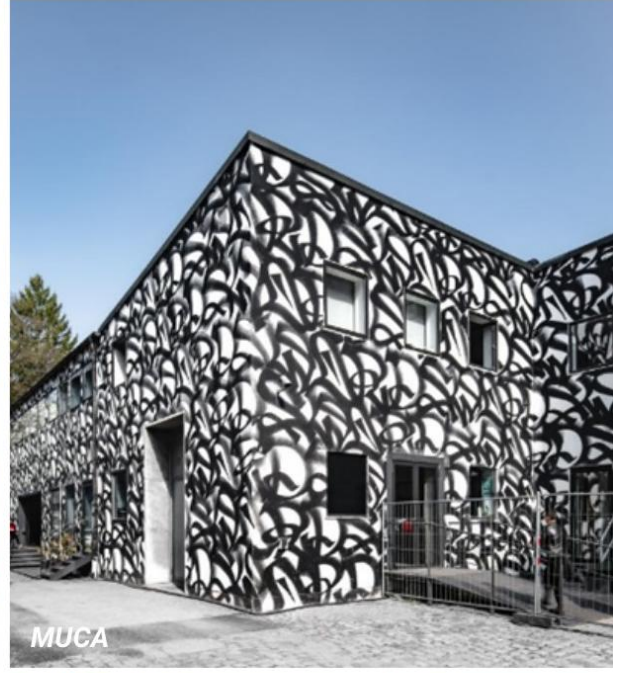
Daha pek çok mekanda gözlemlenen grafiti mekanlar, geleneksel sanat anlayışındaki gibi müze ve galerilerin mekansal sınırlarından farklılaşmaktadır. Grafitinin benimsediği mekansal sınırlar, Kent içerisinde çevresiyle diyalog kuran daha kolektif bir yapıya bürünmektedir. Bir kalıp altında yer almayı reddederek, aktivist, politik, eylemci tavırlarla ehlileştirilmemiş bir ideolojik olarak sınırları ve duvarları aşan grafiti, müzeler, galeriler, küratörlük sistemi ve buna bağlı kurumların kontrolü altında yer almaktan kaçınmaktadır. Ancak bugün sanatta gelinen aşamada müze ve galeriler, bazı grafiti eserlerini ve grafiti sanatçıları bünyesinde sergileme ve davet etme gibi girişimlerde bulunarak grafitiyi sokaktan müzeye taşıyabilmekte ve sergileyebilmektedir. Museum of Modern Art (New York), Tate Modern (Londra), Pera Müzesi (İstanbul) gibi pek çok sanat kuruluşu sanat otoriterleri ve grafiti arasındaki iletişimi güçlendirmeye dayalı kararlar almaktadır. Örneğin, ünlü grafiti sanatçısı Blek le Rat, sanat mekanlarında sanatını sergilemekten çekinmeyen önemli isimler arasında yer almaktadır [19]. Bu durum ve işleyen süreçler her ne kadar olağan bir şeymiş gibi karşılanırsa da grafitinin kendi ruhunun ve sınırsızlığının ihlali olarak görülmelidir. Mural çalışmaları ile ünlü olan Wild Drawing [20], galeri ve müzelerde bulunmanın grafitinin ruhuna aykırı bir yaklaşım olduğunu belirtirken; Lemoine ise [3], grafitinin artık kendi sisteminden ödün verdiği şeklinde açıklama getirmektedir. Bu durum, ayrıca grafitinin sokakla birlikte açığa çıkan geçici ruhu da zedelemektedir. Graffiti Galerisi Hammerbrook sahibi Alex Heimkind [21], sanatın geçici yönünü önemsemektedir: "Sokak sanatının sonsuza kadar sürmesi düşünülüyor. Sanatçılar sanat eserlerinden vazgeçmeye alışkın. Sprey boyalı tren uzaklaşıyor ya da üsluplar değişiyor. şehir temizlik görevlileri tarafından temizlendi". Mr. Hure'e göre Türkiye'de grafitiler ya belediyelerin boyaması sonucu kaybolmakta ya da "Sedat kalp Ayşe" gibi karalamalarla bozulmakta uzun bir süre korunamamaktadır [22]. Grafiti, bu geçici olma özelliğiyle sokağın dinamik yapısına adapte olmakta ve güncel yaşama dair küçük süprizler olarak insanların karşısına çıkmaktadır. Dolayısıyla grafitinin hikayesi sokağın bu dinamik, belirsiz ve katmanlı haliyle birlikte şekillenmekte ve her unsur birbirini etkileyerek açığa çıkmaktadır. Bu nedenle de grafiti müzelere taşınamaz bir sanat formu olarak geleneksel sanattan daha fazlası olduğunu ortaya koymaktadır.

Kentsel sanat, dijital sanat ve grafiti için ileri görüşlü mekanlar da oldukça yaygınlaşmıştır. Berlin'de URBAN NATION Müzesi, Almanya'da kentsel ve çağdaş sanata adanmış ilk müze MUCA ve Hamburg'da OZM hem iç mekandaki sergilemeleri hem de yüzeyleriyle grafiti için farklı sergileme mekanları sunmaktadır. Berliner Leben adlı kurumun bir parçası olan Urban Nation ağı, mahalle topluluğuyla birlikte genç yetenekleri teşvik ederek, atölyeler düzenlemektedir [23]. MUCA'nın en dikkat çekici özelliklerinden biri, sanat eserlerinin sadece sergi alanlarında değil, aynı zamanda müze dışındaki kamusal alanlarda da sergilenmesidir. MUCA, etkinlik ve turlarla sanat formlarının canlanmasına katkıda bulunmaktadır [24]. 3.500 m'lik sergi alanıyla OZM, grafitinin mekansal sınırlarını sorgulamak üzerine önemli bir örnek teşkil etmektedir. Loomit, DAIM, Darco FBI, ArtOne, MIR, Bona Berlin, DCN, Anna Pokrywiec, GODLING, Lady Wave, As Çay, Anek, DavisOne, Dirk Vorndamme, Rene Falk Thomasius, Paco Sanchez, Matten Shredconnection, reizflut, SIMO, Raumtaucher, YAMZO, HEIMKIND, OZMAI ve Oz gibi grafiti sanatçıları dahil olduğu OZM [25], hem bir sanat eseri hem bir galeri hem de özel bir müze olarak karşımıza çıkmaktadır. OZM hem cephelerindeki grafitiyle hem de iç mekandaki sergilemeleriyle kentin bir parçası olmaktadır. Sanat eserlerinin çoğunun satın alınabiliyor olması OZM'ye bir galeri niteliği kazandırırken, grafiti sanatının tarihi ve anlamı hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen herkes için bir müze özelliği göstermektedir. Ayrıca mekân içerisinde sanal turlar yapılabilmekte ve teknolojiyle birlikte de deneyimler yaşatılabilmektedir. OZM, sanal ortamdaki deneyim turlarıyla dijital de grafiti için bir sergileme mekanına dönüştürmüştür.

Mekânın grafitiyle olan ilişkisi yıllar içerisinde gelişerek adeta yapıyı bir sanat eserine dönüştürmüştür. Günümüzde grafiti mekanlarının varlığı son noktayı temsil etmektedir. Müzeler, açık hava müzeleri, özel veya kamusal sanat kurumları (eğitim örnek kurumları, sivil dernekler), sergi organizasyonları ve etkinlikleri mekân örneklerinde grafitinin sergilenmesinde kullanılmaktadır. Ayrıca, sosyal medyada ve sanal oramlarda da farklı deneyimler yaşatılabilmektedir.

URBAN NATION

MUCA

OZM

OZM

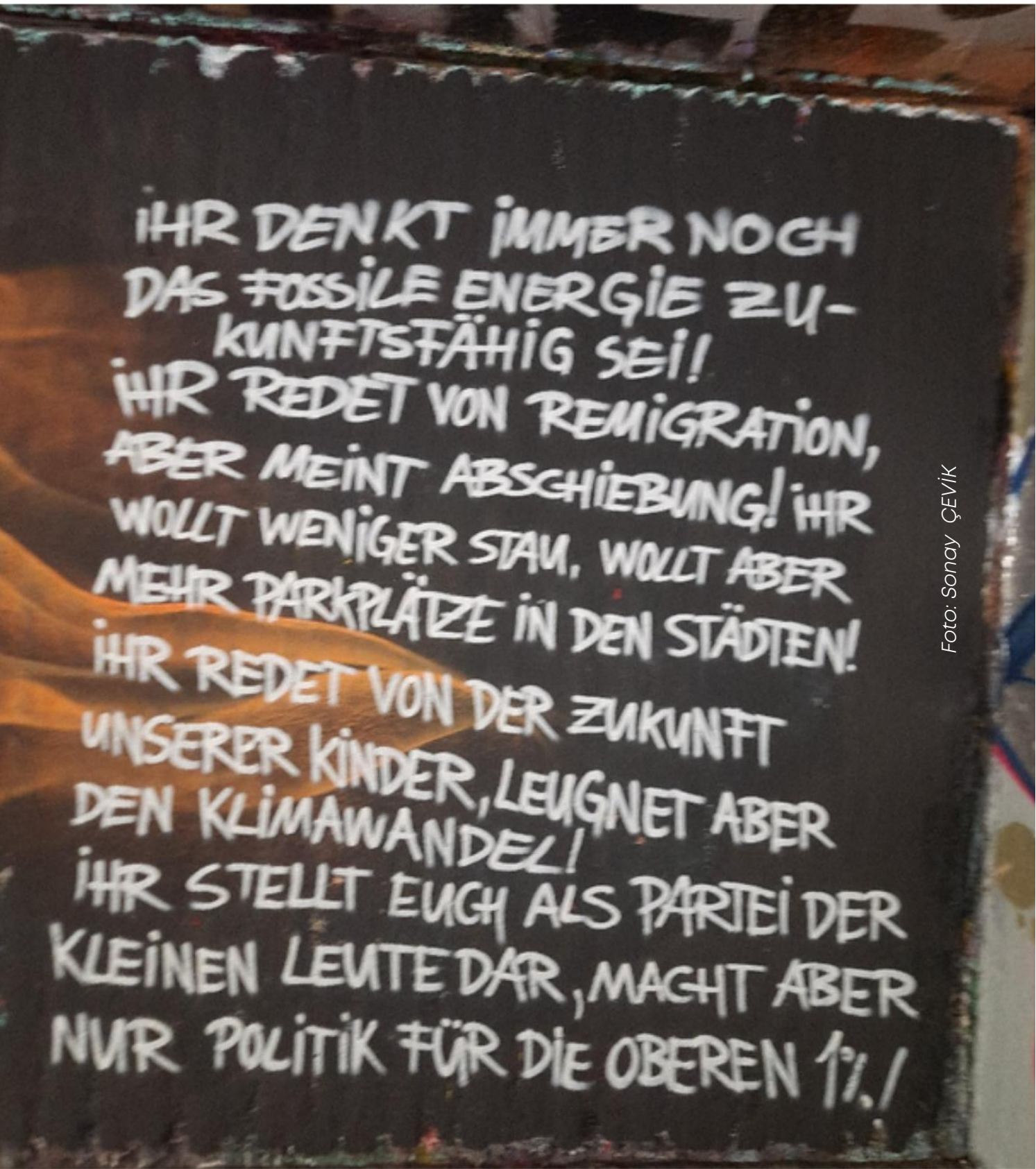

ArtOne ile bir açılış töreni

Görsel 8. Grafiti ve Sergileme Mekanları: URBAN NATION, MUCA, OZM

HN

IHR DENKT IMMER NOCH
DAS FOSSILE ENERGIE ZU-
KUNFTSFÄHIG SEI!
IHR REDET VON REMIGRATION,
ABER MEINT ABSCHIEBUNG! IHR
WOLLT WENIGER STAU, WOLLT ABER
MEHR PARKPLÄTZE IN DEN STÄDTEN!
IHR REDET VON DER ZUKUNFT
UNSERER KINDER, LEUGNET ABER
DEN KLIMAWANDEL!
IHR STELLT EUCH ALS PARTEI DER
KLEINEN LEUTE DAR, MACHT ABER
NUR POLITIK FÜR DIE OBEREN 1%!

IHR DENKT IMMER NOCH
DAS FOSSILE ENERGIE ZU-
KUNFTSFÄHIG SEI!
IHR REDET VON REMIGRATION,
ABER MEINT ABSCHIEBUNG! IHR
WOLLT WENIGER STAU, WOLLT ABER
MEHR PARKPLÄTZE IN DEN STÄDTEN!
IHR REDET VON DER ZUKUNFT
UNSERER KINDER, LEUGNET ABER
DEN KLIMAWANDEL!
IHR STELLT EUCH ALS PARTEI DER
KLEINEN LEUTE DAR, MACHT ABER
NUR POLITIK FÜR DIE OBEREN 1%!

YORUM

Grafiti, sanat olarak geniş bir ifade yelpazesine sahiptir. Sanat nesnesi, sanat mekanı, hareket, sanatçı ve izleyici perspektiflerinden grafiti okunabilir. Grafitinin, basmakalıp görüşlere karşıt mesajlar iletmesi, kamusal alanda yüzeyler seçmesi, çoğu zaman cesur renkleri ve karmaşık desenleri kullanması, geçici süre hayatta kalması gibi özgürlükle doğrudan ilişkili özellikleri tamamen bir sınır aşımı olarak görülebilir. Bu bakımdan grafiti ve özgürlük arasındaki ilişki, temelde sınırları aşma çabasının veya özelliğinin temsili olmaktadır.

Sanatçılar, varlıklarını otaya koymak üzere başlattığı grafiti sanatı, kent içerisinde isyan biçimine vandalizme dönüşmüş ve illegal bir eylem olarak karşılık görmüştür. Zamanla bu durum değişime uğramış, hala bazı ülkelerde illegal bir yaklaşım olarak kabul görse de legal çalışmalar ve kabuller de oldukça yaygın hale gelmiştir. Yasa dışı olan grafiti, çeşitli etkinlikler, projeler ve izinlerle kente imaj kattığı düşünceleri nedeniyle farklı uygulamalarla ehlileştirilmeye çalışılmıştır. Bir zamanlar vandalizm olarak kabul edilen sanat formu, artık toplumda kabul gören bir sanat formu haline gelmiştir. Legal grafitiye yönelik çalışmalar artmış, çeşitli festival ve etkinliklerde grafiti sanatçıları tarzlarını sergilemek üzere davet edilmiştir. Bunun yanında, galeri ve müzeler için de grafiti sanatı önemli bir pozisyona yerleşmiş ve grafiti mekanlarından biri haline gelmiştir. Galeri ve müzelerde grafitinin çıkış noktası olan kent olgusu göz ardı edilerek grafiti, diyalog kurmaya açık mekanlardan kapalı mekanlara taşınmıştır. Bu durum, farklı görüşlerin doğmasına neden olsa da, müze ve galeriler, grafitinin topluma doğrudan erişme durumunu engelleyerek sanat ve izleyicisi arasında mesafe koymaktadır. Bu durum, geleneksel sanat anlayışından oldukça farklı olan ve sınırları belirlenemeyen grafitinin ruhuna ve başlangıç noktasına aykırı olmaktadır. Özünde geleneksel sanatın sınırlarının genişletilmesi veya sınırların aşılması yoluyla grafiti gerçekleştirilmekte ve sahip olduğu özgür ruhla dikkat çekmektedir.

Grafitinin, özgür bir ifade, protesto veya kimlik aracı olarak sahip olduğu çoklu yapı, onu sıradan bir sanat formundan ayrılarak toplumda derin ilişkiler yaratmasına neden olmaktadır. Bu nedenle grafitiyi sadece estetik yönüyle bir sanat olarak değerlendirmek yetersizdir. Bu perspektiften, grafitinin bir sanat olup olmadığı sorusuna verilebilen farklı yanıtlarla sanattan daha fazlası olduğuna dair izleyicisine argümanlar sunmaya devam etmektedir.

Sanat ürünleri hemen her alanda özgürlüğün, özgünlüğün ve yaşadığımız dünyanın yaşayanlarına, yaşayanlarına / bizlerin bizlere sunduğu her türlü sorun alanlarına dikkat çeken amaçları bağlamında ele alınmaktadır ve ele alınmak zorundadırlar. Sanatçı-Sanat ve Özgürlük,Özgünlük ve yaşadığımız çevreye duyarlılık gösteren anlayış farklılaşan şekillerde somutlaşırken grafitide bu, gerçek kimliklerini vermeye gereksinim duymadan en keskin, en açık, en doğrudan yollarla eylem bulmaktadır.

64a

Kaynaklar

- 1 Fırıncı, T. (2004). Özgürlük Kavramı Ve Problem Olarak Özgürlük. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 3, 17-25.
- 2 Erdem, S. (2018). *Graffiti Ve Sokak Sanatının Tarihsel Süreçte İletişim Stratejileri Açısından Değerlendirilişi* (Doctoral Dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- 3 Evgin, Ş. N. (2022). *Dört Duvar Arasında Hapsolan Graffiti*. *ART/İcle: Sanat Ve Tasarım Dergisi*, 2(1), 1-21.
- 4 Satıcı, F. K. (2009). *Sanatta Bir Özgürleşme Ve Kapatılma Biçimi Olarak Graffiti* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- 5 Toy, E. ve Görgülü, E., 2018. *Kamusal Landa Sanat Uygulamalarına Bir Örnek: Mural İstanbul, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 56.
- 6 <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
- 7 <https://avantarte.com/insights/avant-essay/are-graffiti-tags-the-purest-art-form>
- 8 Bülbül, H. *Sanatta Özgürleşme Ve Yeni İdeoloji Olarak Graffiti*.
- 9 Kadıköy Belediyesi Duyuru, <https://onedio.com/haber/kadikoy-belediyesi-nin-duvardaki-graffiti-ve-mural-calismalarini-kapatmasi-mulkiyet-tartismasina-dondu-919995>
- 10 Kadıköy Belediyesi Duyuru, <https://onedio.com/haber/kadikoy-belediyesi-nden-osayi-samuel-graftisi-icin-aciklama-1212171>
- 11 Aydın, A. F. (2020). *Şehir Markalaşması Ve Graffiti: Örnekler Üzerinden Bir Değerlendirme*. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (16), 233-258.
- 12 Aydın, A. F. (2020). *Şehir Markalaşması Ve Graffiti: Örnekler Üzerinden Bir Değerlendirme*. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (16), 233-258.
- 13 <https://www.augsburg.de/freizeit/baden/hallenbaeder/hallenbad-haunstetten>
- 14 <https://www.paderborn.de/tourismus-kultur/stadtfuehrungen-pauschalen/Graffiti.php>
- 15 <https://medium.com/splatr/el-poblenou-street-art-map-barcelona-e63591bab8d1>
- 16 <https://www.hamburg.de/ausstellung-hamburg/17041178/ozm-hammerbrooklyn-exponat/>
- 17 <https://banksyexplained.com/tox-june-2011/>
- 18 Pashayeva, A. (2018). *Sokak Sanatı ve Grafitinin Sanatsal Niteliği Hakkında Sanat Eğitimcilerinin Görüşleri* (Master's Thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü)
- 19 <https://www.instagram.com/blekleratoriginal/>
- 20 Aral, Hande. "Kültürel Bir Pratik Olarak Graffiti Ve Sokak Sanatı: Atina Örneği". *Milli Folklor*, vol. 17, no. 129, 2021, pp. 217-28.
- 21 <https://www.hamburg.de/Exhibition-hamburg/17041178/ozm-hammerbrooklyn-exponat/>
- 22 <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/gunduz-calisip-gece-graffiti-yapiyorduk-i-10561>
- 23 <https://www.museumportal-berlin.de/en/museums/urban-nation-museum-urban-contemporary-art/>
- 24 <https://www.muenchen.travel/artikel/kunst-kultur/street-art-und-graffiti-in-muenchen>
- 25 <https://onezeromore.com/tr/virtual-gallery/>
- 26 Yavuz, E. 2023. *Kentsel Mekanda Sanat ve Kalıcılık Üzerine*, (Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- 27 Çevik, S. 2014-2020, *Kentsel Mekanda Ders Notları*, KTÜ GSF, Trabzon.

Görsel Kaynaklar

Character Graffiti, https://tr.pinterest.com/pin/224124518941675755/?nic_v3=1a6WP201h
Etched Graffiti, <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
Pichaço Graffiti, <https://www.youtube.com/watch?v=skGyFowTzew>
Politik Graffiti, <https://news.artnet.com/art-world-archives/mayor-of-washington-paint-black-lives-matter-white-house-1880334>
Ultras-Graffiti, <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
Scratching Graffiti, <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
Reverse Graffiti, <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
Moos Graffiti, <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
Gang Graffiti, <https://www.graffiti-wiki.com/graffiti-arten/>
Wheat Paste, <https://animalnewyork.com/2013/04/22/jr-turns-times-square-inside-out/>
Sticker, <https://www.instagram.com/p/BBbR6yKlphW/>
Tags, Throw Ups, Hollows, Stencil, Roller, Dubs, Piece, Kaligrafi, Heaven, Blockbuster, <https://avantarte.com/insights/avant-essay/are-graffiti-tags-the-purest-art-form>
Wildstyle Graffiti, https://www.facebook.com/photo/?fbid=971962864869995&set=pcb.971963341536614&locale=fr_CA
3D Graffiti, <https://www.zimbio.com/Edgar+Mueller/articles/2/Edgar+Mueller+Amazing+3D+Sidewalk+Paintings,18.07.2022>
Graffiti Enstalasyon, Filthy Luker, <https://www.filthyluker.org/>
Kentsel Örgü, <https://www.graffiti-wiki.com/streetart/yarn-bombing/>
Anamorfik Graffiti, https://boamistura.com/wp-content/uploads/elementor/thumbs/09-FIRMEZA_01_LUZ_NAS_VIELAS_BoaMistura_2012-pleg0irbblwwiaccy9in5mog95e8anbcy0vtfq8mrk.jpg
Adbusting, <https://de.indymedia.org/node/189305>
Banksy, <https://www.streetartbio.com/artists/banksy/> ; <https://playjunkie.com/the-missing-balloon-project-is-selling-299-banksy-fakes-and-1-original/>
Keith Haring, <https://www.laregion.es/articulo/cultura/regalo-keith-haring-barcelona-30-anos-despues/20191101134221903480.html>
Shepard Fairey, <https://campaignsoftheworld.com/outdoor/shepard-fairey-voting-rights-are-human-rights/>
Jean-Michel Basquiat, <https://edition.cnn.com/style/article/basquiat-boom-for-real-barbican/index.html>
Blu, <http://www.brooklynstreetart.com/tag/blu/>
Tox - Banksy, <https://streetartlondon.co.uk/blog/2011/06/banksy-tox-jeffrys-street-camden-town/>
Sonay Çevik Fotoğraf Arşivi
Esmanur Yavuz Fotoğraf Arşivi
Urban Nation, <https://urban-nation.com/plan-your-visit/>
Muca, <https://www.german-architects.com/fi/jonathan-sage-photography-aichach-munchen/project/muca#image-1>
OZM, <https://onezeromore.com/tr/>
ArtOne, <https://onezeromore.com/tr/artist-artone/>
Kadıköy - İstanbul, <https://kesfettik.com/kadikoyde-duvarlar-konusuyor-murat-ist-basliyor/>
Paderborn, <https://www.paderborn.de/tourismus-kultur/stadtfoehrungen-pauschalen/Graffiti.php>
Berliner Straße 77, <https://magazin.koelntourismus.de/kultur/koeln-street-art/>
Hosier Sokağı, <https://picryl.com/media/hosier-lane-melbourne-84e6b2>
S Bahn İstasyonu, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Graffiti_S-Bahn_Raoul-Wallenberg-Stra%C3%9Fe_Berlin_1v3.jpg
Clarion Alley - California, <https://www.atlasobscura.com/places/clarion-alley>
Düsseldorf, <https://streetartcities.com/cities/dusseldorf/markers/31435936-0bc7-4f0e-bf7c-5143c0b4a8a0>
Bushwick Collective, <https://www.businessinsider.com/bushwick-collective-street-art-2014-1#the-street-artist-known-as-phlegm-came-to-bushwick-all-the-way-from-london-to-paint-this-giraffe-in-his-signature-style-3>
Saarbrücken, https://www.saarbruecken.de/kultur/kunstraum_saarbruecken/graffiti
Leake Sokağı - London, <https://southbank.london/see-and-do/leake-street-arches>
Berlin Duvari - Almanya, <https://www.interbustur.com/berlin-duvari/>
5Pointz, <https://hyperallergic.com/632795/before-and-after-photographs-of-5pointz-mural-site-show-a-bleak-transformation/>

TRABZON'A DAİR

TARİHE KARIŞAN BİR MESLEK: YORGANCILIK

Ulvi SARAN*

Özellikle son 30 yıl içinde teknolojik gelişmenin ve seri üretimin devre dışı bıraktığı, insan emeğine ve el hünerine dayanan mesleklerden biri...

İki kumaş arasına serilen yün ya da pamuğun iğne ucuyla ilmek ilmek dokunmasıyla hazırlanan saten yorganların yerini, hızla fabrika üretimi sentetik elyaf ürünler aldı.

Kumaş ve deseni seçilen yorganlar, sipariş üzerine "yorgancı dükkanlarında" özene bezene dikilir ve kişiye özgü değerli bir hediye gibi her birinin teslim edileceği gün iple çekilirdi. Artık iş dönüşü, alışveriş merkezlerindeki ev tekstili ürün zinciri mağazalardan bir poşet içinde on dakikada alınır oldu.

Kilimle kaplı ahşap yorgancı tezgahları sıradan tezgahlar değildi. Üzerlerinde oturanlar ve kenarına ilişenler arasında memleket meseleleri hararetle tartışılır, uzun esnaf sohbetleri yapılırdı.

Yorgancılık, edebiyatımıza ve sosyal hayatımıza nice anlamlı deyimler ve özlü sözler kazandırdı: "Yorgan gitti, kavga bitti," "yorgan kavgası," "ayağını yorganına göre uzat," "astarı buldun da yüzü mü kaldı?" vb.

Kadim bir meslekten geriye neler kaldı?

Artık çirak bulamayan az sayıda yaşlı yorgan ustasıyla, genzimizi yakan naftalin kokulu eski ahşap yüklüklerden kimilerimizin çocukluk hatıralarıyla birlikte yeni yatak odası dolaplarına taşınan eski yorganlar...

* Prof. Dr.

KİREZ AYI

Varol UZLU*

Dünyanın en gizemli topraklarında doğmak ve yaşamak, ilerleyen yaşlarda hayata daha güzel tutunmamızı sağlayan bir doku oluşturdu daima...

Şimdiki zamanlarda sanal bir dünyanın içine sıkıştırılan her şeyi gördükçe "ne güzel bir çocukluk yaşamışız" diyorum ...

Geçmişe bir yolculuk yapalım .çocukluğumun bir yaz tatilini yazalım.

İran Konsolosluğunun tam arkasında oturuyorduk. Çocukluğumuzun en güzel yılları dik rampalı bir yokuşun başındaki sokakta geçti, on adım atıp girdiğimiz Aşıklar Parkı'ndan, son nefesimize kadar koştuğumuz meşin yuvarlağın peşinden dev gibi ağaçların gölgesine düşerdik. Havaların yavaş yavaş ısınmasıyla yeşilin her tonunu giyinen bu topraklarda çocukluğumuzun heyecanı ile uyandığımız yaz sabahları hayallerimizin en güzel anılarını kaplıyor.

Haziranda bir başka heyecanlı olurduk. Dondurma en soğuk haliyle çıkacaktı. Yavuz Selim İlkokulunun avlusu canlanıp konuşsa...

Okulun giriş kapısında Ersoy Pastanesinin kokusu hâlâ burnumda tüter. Muhteşem kokulu poğaçası ile dünyanın en lezzetli dondurmasını yerken "bitmesin bu tat" diye dualar ederken elimde erir giderdi.

Sonrası malum, hemen şişerdi bademciklerim, zor yutkunurdum. Annem kaşlarını çatar, "yedin yine terli terli dondurma, yarın nasıl gideceksin okula" der, hemen bir şeyler kaynatır içirirdi bana. Boğazımdaki ağrı Karadeniz'in havasından mıdır bilmem ama kolay kolay geçmezdi. Sabah erkenden hem kızar hem de tutar elimden bu şehrin efsane iyilik meleği Doktor Kemal Dursun'a getirirdi beni...

Kemal Amca beni gördüğünde gülerek "yaramaz uşak, terli yeme dondurma" der, muayene eder, birkaç ilaç yazar gönderirdi. Bizim çocukluğumuz önce sevgiyle iyileşirdi.

Okulların kapanmasıyla orta halli karnemizle başlardı yaz tatilimiz..

Çocukluğumuzun yazlarında; hafta sonları annem ile sabah erkenden köye giderdik.

Küçük kardeşlerim Adem ve Selma'yı komşumuz olan Nazmiye Teyzeme bırakırdı.

Köyümüz yakındı şehre.

Çömlekçi'den kalkan köyün arabaları epey bekledikten sonra hareket ederdi minibüs. Değirmendere Vadisi'ne girince araba, derenin yoğun akan hisirtisi gelirdi kulağıma. Yeşeren, çiçek açan ağaçların dalları çarpardı derenin suyuna. 15 dakika sonra Hacı Mehmet köprüsünde inerdik. Annem hemen iki çanta tutuştururdu elime. Köydeki eve kadar yürümemiz gerekirdi. Köprü'nün üzerinde biraz durup, "Cansın Altı" denilen tarafa bakardım. Derenin suyu soğuk olur, akşam saatlerinde biraz daha ılıklaşır. Yeşile çalan rengiyle akan dereye girmek için sabırsızlanırdım. Dik patikadan elimde çantalarla eve çıkardım.

Köyün uşakları Oturakkaya denilen bir yerde misket oynardı. cebime doldurduğum misketlerle yanlarına giderdim ve gece kararına kadar süren ruhumun en tatlı gününü doya doya yaşadım. Acıkınca yeni olmaya başlayan kirazları yerken doyduğumu hissetmezdim. Akşam saatlerinde derenin yemyeşil sularında bulurduk kendimizi. Annem tarlasıyla uğraşmayı severdi, ben kırlara kaçarken o da akşama kadar uğraşır toprağıyla. Yetiştirdiği fasulyeyi, mısırı, lahanayı şehirdeki evinde pişirip yedirmek onu hayata bağlayan bir tilsimdi. Köyde kalmazdık; akşam olunca içi lahana dolu çantalarımızla yine dönerdik Trabzon'a.

* Fotoğraf Sanatçısı

Ne güzel günlerdi, yeşil coğrafyanın renginden beslenip bu günlere kadar gelmek...

Ne hoş ki bunu hem yaşıyor hem de daha çok insan ruhunda hissetsin, hayatının tadı tuzu güzellikleri yanı başında görsün, geçip gitmesin öylece diye uğraş versin çabasında oluyorum.

Bu toprakların öyle güzel bir aroması var ki...

Yazıp çizerken bile hep değerli olduğumuzu hissettiriyor bize; yürekleniyoruz, renkleniyoruz ve hep üretiyoruz. İnat ediyoruz hep hayata, en iyisini yapmaya çalışırken kusursuzluğu arıyoruz.

Ve hiç yorulmuyoruz. Yaşadığımız bu coğrafyanın harmanında yoğrularak büyümek, bu topraklara olan aşkımızı hep diri tuttu.

Her şeyin maddeselleştiği bu günlerde, özlemlerle hatırlıyoruz o zamanları,

Hayatın tadını, mutluluğunu, üzüntüyü ve yokluğu en güzel şekilde yaşamıştık.

Hayatımızı minimize ettiğimiz şu günlerde...

Daha çok hesaplaşacağız kendimizle ve gelecek günleri düşünüp daha güzel hayaller kuracağız.

GEÇMİŞİN AYNASINDAN YANSIYAN PULATHANE

M. Nihat MALKOÇ*

Zaman akıp gidiyor bir nehir misali... Geceler uzuyor Akçaabat'la bütünleşen rüyalarımında. Hareleniyor mazinin gölgesi son deminde hatıraların. Karanlığın kalbinde yatıyor aydınlığın sureti. İçimdeki yangını söndüremiyor Akçaabat sebilleri. Bir çınar zaman perdesini kaldırıp bakıyor yaşanan zamana. Karadağ'ın etekleri tutuşuyor hasretimden. Başımında düne dair gizli bir sevda... Bağda gülüm soluyor, ocaklarda kül oluyor nihayet... Gözlerim ufukta şafağı bekler durur. Sözler ağıt sıcaklığında, yürekler darmadağın... Gel de toparla paramparça olmuş duygularımı.

Akçakale'de denizin mavisi dağların yeşiline karışıyor. Bir zeytin dalı uzatıyor asık suratlı barutla beslenen çağa. Eli havada kalıyor bir süreliğine. Yakamozlar mavi sulara bir şeyler fısıldıyor sanki. Heybeme doluşan bir demet hülya, yalnızlığıma karışıyor. Bir dilencinin umudu parlıyor sönük ferlerimde. Bu şehir paramparça eder uykularımı. Arada bir şeytan yoklar nefsimi. Özleyen bir bakışta dile gelir anılar. Çayın deminde bulurum hüznün yeşilini. Bütün sayfalarını okumak isterim Akçaabat'ın ak kitabının. Siyah-beyaz resimlerin cümlesine dalmak isterim hasret kıvamında. Eski zaman şarkılarında sen söylüyorsun Akçaabat, seslerin en yumuşak tonunda. Rüzgâr bana koşuyor alıp da kokunu kollarına. Sürgüne adanmış bir çocuğun gözyaşlarının tuzunda buluyorum seni. Saydam bir bulut gibi belirirsin göklerimde. Yüzümde damlalar, kulaklarımında eski bir besteyi andıran yağmur sesleri...

Akçaabat, geçmişin hayaliyle uyuyor zamanın koynunda... Ak Cami'nin kubbelerinin sessizliği hatıralara yaslıyor başını. Bir martı simit bekliyor cami avlusunda. Zümrüdüankalar dadanıyor sana dair masallarına. Yağmıyorlar düşlerimi. Gecenin ayazında içimi senin sevginle ısıtıyorum. Gökte dolunay serenatlar diziyor güzelliğine. Karanlığın pençesinde dağılıyor uykularım. Yalnızlığın uzun bestesi kulaklarıma deşiyor gramofonda. Büyüdükçe büyüyorsun yalnızlığımında. Göçmen kuşların kanatlarına yazıyorum adını; götürsünler adını ve kokunu uzak diyarlara. İsmi ezberlesin hasedinden çatlayan şehirler, seni ansınlar her gece...

Deniz kucaklıyor şehri büyük bir arzuyla... Akçaabat göz kamaştırıyor sahilde. Dalgalar öpüşüyor kıyılarla. Takalar ufka umut taşıyor gecenin sabaha dönüştüğü vakitlerde. Her gurup vakti suları ateşe veriyor gizli bir el... Yüreğimde birikiyor dolunaydan damlayan parıltılar. Gamı kasveti sürüyorum namluya. Çözülüyor yürekçiğin düşümleri. Kan kırmızı şafaklarda büyüyor arzularım damar damar...

Sargana'da uhrevi ve sonsuz bir uykuda melek kanatlı ruhlar... Ölümün rengi gülkurusudur bu adsız mezarların gölgesinde. Korkular manevî itir kabilinden kokulara karışır mezar taşlarının âlemlerin ötesine bakan esrarlı aynalarında. Kırılır faniliğin boynundaki tasmalar. Dağılır göklere gönüllerden dudaklara yansıyan tebessümler. Buz tutan alnıma uzanır sımsıcak bir el... Okşadıkça başımı unutturur bana yetimliğimi, öksüzlüğümü... Lodosların dağıttıklarını kible rüzgârları toplar yeniden.

Şairlerin yüreğine düşen ilham olursun Akçaabat... Defterler dolusu şiir yazılır senin için. Sırça köşkler kurulur yakuttan kelimelerden. Denizler mürekkep olsa yetmez güzelliğini tasvire. Pulathane, kimliğimde yazılan altın yaldızlı bir ad olur. Duygularımı, düşüncelerimi, serzenişlerimi ifşa eder zamana boy gösteren güzelliğin. Geleceğimi kuran bilge bir mimardır Akçaabat... Güldüğümde de ağladığımda da onunlayım hep... Odur beni ilk teselli eden sırdaş. Sırtımı sıvazlayan odur elbette. Caddeler, sokaklar taşır geçmişin taş kesilen ağır yükünü. Nazlı şehrin yemyeşil gözleri kalır bende, bir yağlıboya resim olur tuvalimde. Bir bengisu olur düşer yangınlarıma. Erenlerin zengin ruh ikliminde tamamlanır ruhumun eksik yanları...

Sonsuzluğa şahitlik eden göklerin altında her güne yeni umutlarla başlar Akçaabat... Bilir ki her gün taze bir başlangıca gebedir. Bilir ki umutlar insanın en darda kaldığı anlarda yetişir imdadına. Umut bahçeleri kuruyunca ölür insan... Hızır'ı çağırır içinden çıkamadığımız zorluklar... Pulathane, geçmişin sırlarına bürünür aşkın koyu maviliğinde. Medeniyetin beşiği olur şehrin zamana uzanan kalbi. Gece, kötülükleri örter o yumuşacık ipek tülülle; kuru bir yalaz deşer soğuyan kalbine.

* Eğitimci - Yazar

Sahil koridorunda uzayıp gider, başka şehirlere benzemez Akçaabat... Şairlerin diline pelesenk olmuştur. Kesin çizgilerle çizilmiştir maziyle bugün arasındaki sınırları. Sonsuzluğun sırrı ifşa olmuştur bakır renkli ufuklarında. İslam'ın 'eren'i, Türk'ün 'alp' motifiyle sarmaş dolaş olmuştur. Cetlerin ruhu dört bir yanına sinmiştir şehrin. Tarih burada efsaneler kadar süslü ve görkemlidir. Akçaabat bu yönüyle yaşanan zamana sığmaz, taşar geleceğe. Konuşur cümle eşya lisan-ı haliyle. Geçmiş, dile gelir mahallelerin izbe sokaklarında. Hepsi de Akçaabat'ın sesi, rengi ve ahengi olurlar zaman tünelinden geçerek... Haçkalı Baba uhrevî bir âleme bakar göz ucuyla. Sırlar ifşa olur zamanın sihirli aynasında. Dünün hatırası kıskandırır bugünkü köhne zamanı. Geleceğin rüyasını görür servilerin altında sonsuzluk uykusuna yatan yiğitler...

Su gibi berrak ve azizdir Akçaabat'ın bugünden, aydınlık geleceklere bakan gül yüzü. Suların sesinde aydınlanır şafaklar... Suyun rüyasını görür bahçelerde açan nergisler... Sudan ibarettir geleceğe uzanan aydınlık düşler... Sebillerden akan sular bizi su gibi akıp giden hayatları tefekküre götürür. Gönül bahçesinde açar rengârenk şükür çiçekleri. Ruhumuzu besler şadırvanlardan boşluğa düşen su sesleri. Oluklardan akan her damla su adeta berceste bir mısraya dönüşür. Türküler bu şiirlerin serinliğinde yankılanır, öylece kuşatır sonsuzluğu. Şiir gibi özün özüdür Pulathane'de göze takılan her şey... Orta Mahalle geçmiştin bugüne köprü kuran yeypare bir anıttır. Gözler kolay kolay toplayamaz dağılan nazarlarını.

Akçaabat içimize tılsımlı bir ayna tutar günün beş vaktinde. Ruhumuzun düğümlerini çözer mermer mezar taşları. Sargana'nın yiğitleri Akçaabat'a bir iri gölge olarak düşer şafakta. Göğüs kafesine sığmayan yürekler bütün kâinatı bir noktaya dönüştürür. Kutlu rüyalar şekil verir şehrin yakuttan saltanatına. Hak dostlarıyla, ulemasıyla kalpler Akçaabat için atar her dem... Pulathane, doğunun gizemiyle uyanır her sabah... Şehrin ortasındaki mezarlıklar, yaşayanlara nice ölümsüz nasihatler fısıldarlar. Burada ölümün yanı başında yaşar diriler. Her kabirden bir el uzanır âlemlerin ötesine. Akçaabat her iki âlemi aynı zamana sığdırır, yaşar ve yaşatır öylece. Akçaabat için söylenen her söz, zihnin duvarlarına nakış nakış işlenir.

Bu şehrin geçmişi maneviyatla örülmüştür. Zira Akçaabat ezan vakitlerinde secde eder Rabbine. Kavaklı Rahman Camii ölümü çağırıştır önünden transit geçen dirilere. Hayatla ölümün aslında birbirine çok yakın iki dost olduğunu, ölümün insanlığı sonsuzluğa taşıdığını, bir at gibi kapımızda kişnemesine rağmen hiç de öyle huysuz olmadığını fark ederiz. Tam bu sırada Yunus'un "Ölümden ne korkarsın/Korkma ebedi varsın" dizesi ruhlara su serper. Yeter ki uzun yolculuğa çıkmadan aziğimizi hazırlayalım. İşte o zaman ebediyetin nuranî yüzü belirir sandukaların yemyeşil örtüsünde. Sargana'nın yiğitleri, ölümü munisleştirirler bu iklimde. Şehitlerin gönlünde açar ebediyet çiçekleri. Taçlar ve tahtlar ellerinin tersiyle itilir. Gözlerin türbelerde dolaştığı sırada Üstad Necip Fazıl'ın ölüme dair şu dizeleri çarpar kulaklarımıza:

"Öleceğiz müjdeler olsun müjdeler olsun
Ölümü de öldüren Rabbe secdeler olsun"

Ak şehirler ak düşler görür sabahlara akan uzun gecelerin koynunda. Akçaabat'ta her mevsim, baharın rüyasını görür derin uykularında. Güzeller ellerinde testilerle salına salına suya gider. Elleri kınalı, gözleri sürmelidir Akçaabat'ın ak yürekli güzellerinin. Onlar ki yaralı gönlümü zincirleyen birer sevgi avcısıdır.

Kentin dört bir yanında güzellikler boy gösterir gözlere. Erguvanların kokusunu özler bahçeler. Donanmalar geçer masmavi gönül sularından. Görkemli bir mazi soluklanır kılıçların gölgesinde. Gerçeklerin aynasında dili tutulur yalanların. Bir somun ekmek doyurur gözümüzü gönlümüzü. Tanyeri ağaranda uyanırız derin düşlerden. Kalmaz ruhumuzda bir eser o eski gülüşlerden. Akçaabat'ı her düşündüğümüzde hasretten kor ateşler düşer yüreklerle. Yalancı baharlarda açmaz çiçekler. Erguvanlar harabelerde de boy verir inadına. Hafızalar yosun tutar geçmiş zamanların dalgalı sularında. Kavuşmaktan başka ilaç kâr etmez ak şehri özleyen yaralı gönüllere.

Siz gül yüzlü Akçaabat'ı hele bir de tabiat derin uykusundan uyanınca görün. Deniz herkesten erken uyanır masmavi uykusundan. Kıyıları döver hırçın dalgalar. Balıkçılar ağlarını atmış, nasiplerini beklemeye başlamışlardır besbelli. Yeşil elbisesini kuşanan kent, Da Vinci'yi bile hasedinden çatlatır. İlahî kudretin elinden çıkmış bu harikulade resim... Bu tabloda dağ çiçekleri apayrı bir yer teşkil eder. Bütün güzellikler bizde Allah'ın kudretine ayna tutar. O renk cümbüşü şehre ayrı bir güzellik katar; bahar şarkıları söyler kulağına. Serenatların dekoru olur bin bir renkli çiçekler... Hayatın diriliği, tabiatın canlılığı seherlerin gölgesinde daha bir belirgindir. Bu doyumsuz ve gözde manzaralar ruhumuzun açlığını giderir, uhrevî bir sofraya sunar bize. Bu sofrada doyururuz aç ruhlarımızı, bakışımız nurlanır bu eşsiz güzelliklerde.

Pulathane, zamanın sonsuzluğuna açılan bir koridor, bir açık hava müzesidir. Kökleri zamanı kavramış, toprağı sım sıkı kucaklamış ulu bir çınardır bu kent... Hamsi gibi ele avuca gelmez insanların hayata nasıl hükmettiklerini, onu nasıl yirmi dört saat boyunca atan bir nabız haline getirdiklerini bu topraklarda görürsünüz rahatlıkla.

Akçaabat, hatıraların sonsuzluğuna uzanan mahşeridir bir anlamda. Arzla arş arasında yaşananlara tanık olmuş bu şehir... Bu kentin ruhunu anılar diriltir ancak. Aslında eşyanın suretinde ifadesini bulur bu kadim hatıralar. Onları okuyabilmek için köklü değerlerle dost olmak, varlığın içyüzünü anlamak, hayatı içselleştirmek yeterlidir. Kovaladığınız her iz, sizi zamanın mahşerine götürecektir. Eşyanın dile geldiğine, zamanın bir gölgeden ibaret olduğuna, hakikatlerin her köşe başında sizi beklediğine şahit olacaksınız. İşte o zaman muhayyilenizi çöplüğe döndüren ayrıntıların, gerçekleri perdelediğini üzülerek göreceksiniz. Pulathane, sizi doğumla ölüm arasında tılsımlı bir aynada yansıyan eşyanın hakikatine götürecektir. Bunu görünce sizi mahveden 'ben'den uzaklaşıp içinize ayna tutacaksınız. O sihirli aynada göreceksiniz yarınlarınızı. Akçaabat o sihirli aynada göz kırpacak aydınlık yarınlarınıza.

Akçaabat bir kimliktir aslında. Bu kimlik sizi zamanın ötesine taşır, ruhunuzdaki kiri temizler. Suların şırıltısında bet seslerden azade olursunuz. Hasretleriniz, ıstıraplarınız, sevinçleriniz, ümitleriniz, geçmişiniz ve geleceğiniz birbirinin elinden tutarak sizi selamet sahiline ulaştırır. Rüyalardan arda kalan hüznü dağıtır Akçaabat'ın doyumsuz güzelliği. Akçaabat'ta düşler ve düşünceler hep ayakta, diridir. Ölülerin bir yüzü dünyaya bakar, dirilerin de bir gözü uhrevî âleme dönüktür. Akçaabat, şairlerin ve yazarların düşlerinde soluklanmaktadır miş'li geçmiş zamanlarda. Bu şehir beslemektedir gizli arzularımızı. Akçaabat huzura uzanmaktadır günün her saatinde; camileriyle, türbeleriyle, ölüleriyile ve dirileriyle... Tarih bunları kaydetmektedir hep... Akça şehir Akçaabat, şanlı geçmişinden hız alarak aydınlık yarınlarına azimle ve cesaretle yol almaktadır.

Nisan

ULUSAL EGEMENLİK VE
ÇOCUK BAYRAMI

Kutlu Olsun

19-25 NİSAN
**DÜNYA KİTAP GÜNÜ VE
KÜTÜPHANELER HAFTASI**

Kütür Olsun

DENEME

FARKLI DİLLERDEN MERHABA?

Ümit BİLİCİ*

Merhaba!

İlk yazıma güzel ülkemin Merhabalarıyla başlamak istiyorum. "Selamün Aleyküm".

Yaşadığım yer olan Trabzon'dan bir Merhaba: "Merhaba Da!"

Trabzon'un sınırında konuşulan Lazcayla Merhaba: "Xela Do K'aoba". Yunanlıların anavatan olarak gördüğü Anadolu'dan bir Merhaba: "Kalimera".

Şimdi de uzak diyarların Merhabalarıyla devam edelim.

Alman kültürü denince akla ilk gelen özellikleri disiplin, kanun koyma, çalışkanlık, titizlik, düzen, dikkatli olma gibi özellikler başta gelir. Almanların bu tutumları ülkelerinin hem ekonomik hem de kültürel açıdan gelişmesine katkı sağlar. Yasalar, Almanlar için kutsal sayılır, trafik kurallarına çok dikkat ederler. Tarihi açıdan baktığımızda dünyaya sanayisi ve otomobil endüstrisiyle hükmeden, gurbetçi Türklerin en çok yaşadığı ülke Almanya, her ne kadar iki dünya savaşını da çıkaran bir ülke olsan da ve Hitler öncülüğünde Nazizm'i savunarak Yahudileri katletsen de sana da Merhaba: "Hallo".

Mensubu olduğumuz İslâm dininin merkezi, Kur'an-ı Kerim'in yazı dili Suudi Arabistan, senin kadar çok petrole sahip olmasak da, I. Dünya Savaşı'nda Türkleri arkadan vuran bir durumun olsa da sana da Merhaba: "Al Salaam A'laykum". McMahon Antlaşması (Nisan 1916) İngiltere'nin Mısır Valisi Henry McMahon ile Hicaz Emiri Şerif Hüseyin arasında yapılan antlaşmadır. Bu antlaşmayla Araplara, Osmanlı yönetiminden kurtularak bağımsız bir devlet kurma hakkının tanınacağı İngilizler tarafından garanti edilmişti. Ayrıca John Hume Rose (Arabistaanlı Lawrence) Arapların Filistin-İrak Cephesi'nde İngiliz saflarında savaşmalarını sağladı. Şerif Hüseyin'in düzensiz ordusuna gerilla savaşı usullerini öğretti ve Osmanlı askerinin çok fazla zarar görmesine neden oldu.

Ortak tarih, dil ve kültüre sahip olduğumuz kardeş Azerbaycan sana da Merhaba: "Merhaba".

Dünyaya ürettiği mallarla hükmetmeye çalışan, İpek ve Baharat Yolu'nu kontrol altında tutmak için Çinli prensesleri Türklerle evlendiren, hatta Türk akınlarından korunmak için uzaydan bile görülebilen Çin Seddi'ni yapan Çin, sana da Merhaba: "Ni Hav".

, XIX. (19.) yüzyılın sonlarına kadar Millet-i Sadıka (En sadık millet) diye nitelendirilen; ancak başka devletlerin idealleri uğruna Osmanlı Devleti'yle ve günümüz Türkiye'siyle düşman olan, dünyanın birçok ülkesini kendisine soykırım yapıldığına ikna eden ve hatta bu soykırımı o ülkelerin yasalarında bile onaylatan Ermenistan sana da Merhaba: "Parev-Barev".

Tarih ve medeniyetlerin merkezinde, edebiyat alanında dünyaya hükmedecek kadar güçlü bir literatüre (edebiyata) sahip İran, Farsça diliyle sana da Merhaba: "مسلّم - Selam".

Atlantik ve Akdeniz sahilleri, mutfağı ve şarabıyla, Eiffel Kulesi, Notre Dame, Louvre Müzesiyle tanınan; ancak birçok konuda gerek Osmanlı Devleti'nin gerekse Türkiye Cumhuriyeti'nin önüne aşılabilir engeller koyan, Mısır'ı zamanında bizden gözümüzün içine baka baka alan, hatta kapitülasyonlardan ilk yararlanan Fransa sana da Merhaba: "Bonjour".

II. Dünya Savaşı'nda yardım ettiğimiz Kore sana da Merhaba: "Anyonghaseyo".

* Dr

Ortadoğu'yu içinden çıkılmaz hallerde bırakan (BOP - Büyük Ortadoğu Projesi'nin mimarı), Filistin topraklarını Filistinlilerden haksız yere ellerinden alıp birde onları kendi ülkelerinde Getto'larda (Duvarların içindeki Hapishanelerde) yaşamaya mecbur eden, Batı Şeria, Gazze ve Ramallah'ta insanları acımasızca öldüren, Siyonizm ile Kutsal Topraklara Dönüş için yapılmadık çirkeflik bırakmayan İsrail, İbranice sana da Merhaba: "פּוֹלֵשׁ".

Dünyada ülke olarak kralının haklarını halkı ile paylaştığı Magna Carta (Büyük Ferman - 1215)'yi imzalayan, dünyanın sevilerek en çok izlenen oyunu football'un mucidi; ancak hangi taşı kaldırırsan altından çıkan, savaş alanlarında alamadığı galibiyetleri diplomasi ve diplomatik yollarla alabilen İngiltere sana da Merhaba: "Hello".

Coğrafi Keşiflere öncülük eden İspanya ve Portekiz sana da Merhaba: "Hola - Olá".

Dünyada bankalarıyla meşhur, dört resmi dili olan İsviçre, (Gayrimeşru ne kadar iş varsa bu bankaların aracılığıyla yapıyor) sana da Merhaba: "Hallo - Bonjour - Ciao - Allegra".

Sumo güreşi, kimono gibi direk akla gelen geleneksel özellikleriyle, teknoloji olarak her şeyi üretenden daha da iyi bir halde yapan, II. Dünya Savaşı'nda atom bombasını Amerika'dan yiyerek bu savaşın bitmesine neden olan çekiç gözlü Japon kardeşler size de Merhaba: "Koniçiva".

Çikolatası ve çakısıyla meşhur İsveç sana da Merhaba: "Hej".

Salamıyla meşhur Macarlar (tarihsel olarak Hunlardan gelmekte ve hatta orijinal devlet isimleri de Hungary) size de Merhaba: Szia.

Kravatin mucidi ülke Hırvatistan sana da Merhaba: "Zdravo".

Yüzyıllar boyunca çok çeşitli Avrupa uygarlıklarına ev sahipliği yapmış, Rönesans hareketinin başladığı ve yayıldığı yer olan, modası (başörtünün patentine sahip), Pisa Kulesi, makarnası ve Akdeniz medeniyetiyle ön planda olan, Hıristiyanlığın merkezinde ve Roma İmparatorluğu'nun varisi olan, II. Dünya Savaşı'nda Mussolini ile Faşizmi dünyaya yayan İtalya sana da Merhaba: "Ciao".

Tarihi çok eski yüzyıllara dayanan, sürekli sıcak denizlere inme politikası güden ve bu politikasıyla I. Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletleri yanında yer alan, Komünizmin öncüsü, Soğuk Savaş'ta Amerika'ya karşı düşman olarak 1991 senesine kadar Varşova Paktı'nı ayakta tutmaya çalışan, dünya edebiyatında yazarları ve kitaplarıyla klasikleşmiş bir konumda olan, Kurtuluş Savaşı'nda Milli Mücadele'yi destekleyen, sürekli votka içen, bayanları ve Balalayka'sıyla meşhur Rusya sana da Merhaba: "Здравствуйте".

Bosna'da yaklaşık 250.000 insanın ölümüne neden olan Bosna Kasabı lakaplı Sloban Miloseviç'in ülkesi Sırbistan sana da Merhaba: "здрaво"

Türkiye'nin değişmez müttefiki Amerika! 1976 yılında Türkiye'ye ambargo koyan tek ülke Amerika. Dünyaya şu anda hemen her konuda hâkim olan veya olmaya çalışan, II. Dünya Savaşı'nda Japonya'ya atom bombası atarak Nagazaki ve Hiroşima'da birçok masum ve suçsuz insanı öldüren, Vietnam'da kazanamadığı halde Rambo filmleriyle kazandı imajı uyandıran, rüya fabrikası Hollywood'a sahip, Saddam Hüseyin ve Bin Ladin gibi dünyaca tanınmış insanlara destek vererek onları kendi adına çalıştıran ve işleri bittiğinde onları terörist ilan ederek öldüren Amerika sana da Merhaba: "Hi".

Vietnamlı kardeş evet yenilmedin ama yenildi gösterildin sana da Merhaba: "Xin Cháo".

Merhaba! Merhaba! Merhaba! Merhaba! Merhaba! Merhaba! Merhaba! Merhaba!

Daha o kadar ülke ve o kadar Merhabalar var ki. İnanın yazmakla bitmez. Ancak dikkat çeken durum şu ki "Merhaba" sözünün çok ilginç ve bir o kadar da hoş ve sıcak bir anlamının olması. Farsça kökenli olan Merhaba sözünün anlamı "BENDEN SİZE ZARAR GELMEZ!!!"dir.

Benim merhabalarımın içerisinde ise belki de bu size zarar gelmezlerden pek yok. Üzgünüm!

Bende Merhabalarımı artık benden zarar gelmez üzerine söyleye çalışacağım.

Belki de ne kadar güçlü olduğumuzdan ziyade ne kadar insan olabildiğimizi Merhabalarımızla artık ortaya koyabilecek bilince sahip insanlar olabilmeliyiz. Hangi ülkede olduğumuzdan, hangi dine mensup olduğumuzdan ve bizi ayrımcılığın içine sokan her şeyden ve her durumdan kendimizi soyutlayarak sadece insanca bir Merhabaya ihtiyacımız olduğumuzu hatırlayarak bunu yapabiliriz ve yapmalıyız.

Lütfen artık BİZDEN ZARAR GELMEZ Merhabalarıyla insanlara yaklaşalım ve MERHABA'ya gerçek anlamını yükleyerek yaşamaya çalışalım. Saygı ve hürmetlerimle...

Kaynaklar

<http://www.uludagsozluk.com/k/her-dilde-merhaba/>,
<http://www.sarangni.info/viewtopic.php?t=885>,
<http://korece-korece.blogspot.com.tr/2012/04/ders-i.html>,
<https://tr.glosbe.com/tr/ur/merhaba>,
<https://tr.glosbe.com/tr/bs/merhaba>.

GEÇMİŞTEN BUGÜNE

İbrahim DİLER*

Merhaba gençler,

Sizleri ilk slayt ile 70'li yıllara getirmek istiyorum. Hani şu son dönemlerde popüler oldu 70- 80- 90'lar... Bazıları merak ediyor nasıldardı diye?

Evet, slayta baktığınızda görüyorsunuz, kılık kıyafet - ortam - hayat şartları ve çocukların fiziksel durumları... İzinizden diyorsunuz "zormuş" diye... Evet, haklısınız şimdiki zamana baktığımızda her şey daha zordu. Ama bizler bu zorluklar içerisinde hem okulumuzu, hem çocukken çalışma hayatını ailemize nasıl destek oluruz diye düşünerek büyüdük. Ama İbrahim Diler olarak burada ne kadar durabilirim, köyde aileme ne yapabilirim, ben nasıl gelişirim? Her zaman bu soruları kendime sordum. Ne zaman ki ortaokul çağına geldiğimde gurbetteki abimin kapısını çaldım... Ve yurttta öğrenci olarak İzmir'e gittim. Evet, diyeceksiniz, "köyden ayrılıp çocuk yaşınızda nasıl buna cesaret ettiniz" diye... Kendine hedef koyuyorsan bu hedef için çabalayacaksınız arkadaşlar. Benim de hedefim başarmaktı. Atıldığı hangi iş olursa olsun bunun hakkını eksik bırakmadan vermektir... Köyden ayrılırken babama sarıldım, "ben sana çok güçlü döneceğim" dedim. Baba kokusu başkadır arkadaşlar, lütfen babanızla arkadaş olun, ona sarılın, öpün... Hele de kız çocukları, lütfen babanızın saçlarınıza okşamasını isteyin. Onlarla bol bol sohbet edin.

Evet, ben il dışına açıldım, okula gidiyordum, akşamları İzmir sokaklarında çakmak satardım. Hafta sonları pazarlarda ayakkabı satmak için erkenden yol alırdım. Hakkımı aramak için her zaman yürümedim, hep koştum. Bu koşu beni hiçbir zaman yormadı. Çünkü başarmak vardı hedefimde ve babama güçlü olarak döndüğümü göstermek...

2. ve 3. Slayt : Yıllar o kadar hızlı akıp gidiyordu ki ben üniversiteden mezun olduğumda... İş hayatının tozunu yutmaya başlamıştım çoktan. Bundan sonra cebime neler koyabilirim onun haritasını çizmeye başladım. Ve kendime dedim ki her yıl yabancı bir ülkeyi gezip göreceksin. Sadece kitapların içerisinde okuyarak değil bulunduğu şartları zorlayıp bunu başaracaksın.

Şunu öğrendim ki seyahat etme virüsü size bir defa bulaştıktan sonra artık tedavisi yoktur! Hayatımın sonuna kadar bu virüsle mutlu bir şekilde yaşayacağımı bilmek çok güzel bir duygu...

4. ve 5. Slayt : Seyahat etmeyi çoğu insan sever. Plan yapmaktan bütçe hazırlamaya, uygun ulaşım seçeneklerini araştırmaktan bavula konacak giysileri seçmeye kadar tonla iş çıkarsa da seyahat etmek belki de eğlenceyle kişisel gelişimi bir arada yaşatan en özel faaliyet... Çevrenize bakın, sık seyahat eden, gecenin son saatlerine kadar gittikleri yeri, insanları, kültürü tanımak için sokaklarda dolaşan dostlarınızın yaratıcılık, hoşgörü, saygı ve üretkenlik konusunda diğerlerine fark attığını göreceksiniz. Ben de bunun altını çizmek istiyorum gençler, kendinize yapacağınız en büyük yatırım her zaman seyahat etmektir. Gittiğiniz yerlerde gördüğünüz ya da sohbet ettiğiniz kişilerle belki bir daha görüşmeyecek ve yazışmayacak bile olsanız, bu insanlarla güzel paylaşımlarınızı ilerde tebessümle hatırlayacaksınız. Bu, sizin için her zaman yeni kültürlere açılmak için motivasyon oluşturur. Şunu unutmayalım, siz hep en iyi değilsiniz. Aynaya baktığınızda her zaman mükemmel değilsiniz. Bunun içindir ki kendi ülkenizde, şehrinizde, çalıştığınız yerde size yeter gibi görünen donanımınızın aslında gelişmeye ve zenginleşmeye muhtaç olduğu, dünyada sizden daha donanımlı milyonlarca insan olabileceği gerçeğiyle karşı karşıya kalırsınız. "En iyi" siz değilsinizdir, hatta vasatın üstünde kalabilmek için küresel bir bakışla kendinizi sürekli yenilemeniz gerekmektedir. Kişisel gelişim sona eren bir süreç değildir ve bunu en açık şekilde seyahat ederken öğrenirsiniz.

* İş insanı - Menajer

6. Slayt: Bende futbol sevgisi bir başkadır. Futbol oyunu ile insan gelişiminin biyolojisi arasında ciddi bir ilişki ve bağ vardır. İnsanlar sonradan bir şeyi çok seviyor ve izliyorlarsa o şey her neyse onu yapabiliyor oluşlarından veya yapabileceklerine ilişkin hislerinden dolayıdır.

Köyümün çamurunda da topa ayak vurdum, yeşil sahalarda da... Ta ki ayağımda sıkıntı çıkıp ameliyata kadar gitmesiydi beni durduran... Mevlam çok büyük, iki erkek, bir kız evlat nasip etti. Oğullarıma futbol sevgisini öğretiyorum hem de onlarla yaşıyorum. Hatta ben yaşa filan bakmadan okumak, onlara bilgide eksik bir şey sunmak istemedim. Nasıl çocuklarıma yeterli olmayı istediysem "başka evlatların da önünü açmalıyım" dedim. Menajerlik sınavlarına hazırlandım. Başardım ve TFF menajeri olarak numaramı aldım. Sonrasında futbol bizim için evlatlarıma ışık olacak ise hukuk da olması lazım diye düşündüm. Herkes hangi haklara sahip, futbol demek sadece topa vurmaktır değil. Nerede ne şekilde hakkını arayacaksınız diyerek 2. üniversiteye adım attım. Ve Adalet ile başladım...

7. Slayt: İnsan sürekli gelişen, değişen, içinde bulunduğu şartlara uyum sağlayan tek varlıktır. İşte bu sebeple insanın hayatının her evresinde bir şeyler öğrenmesi şarttır. Öğrenmenin yaşı yoktur. Başarmak için istemenin ön koşul olduğu düşünülürse hiçbir şey imkansız değildir. Dış etmenlere kulak asmaksızın ilerlenebilecek bu yolda tek engel kişinin kendi kendine koyduğu engeldir. Bu engeli aştıktan sonra dilediğiniz her kapıyı açmanız mümkündür.

8. Slayt: Diyorsunuz ki futbolla ilgilenirken neden sinema? Ya da kitabevi varken neden futbol? Hepsisi aslında bir zincir halkası... Ve ben bu zincirleri taka taka ilerledim. Ve tabii ki ilerlemeye devam edilecek... Kitap okuyarak yola çıkıldı, kitaplardan aldığım hazla beraber seyahatler ve öğrendiklerimi aktarmaya geldi... Kendime zaman ayırdığımda iki kelam yazarak kitabımı çıkarmak için verdiğim değerli zamanlarım da çoktur. Sinema sektörü tamamen bir rüya gibi geldi hayatıma... İyi ki de geldi dedim. Ufkumu daha da aydınlattı. Türkiye dışında yabancı bir ülkeye özel programlara katıldığımda işte bir film başladı ve bitti diyorum. Ama o filmin mutfağına inebilmektir gerçek olan. Görselde gördüğünüz yenilikler, beyazperde severlere Trabzon'da konforu yaşatmak için verilen çabadır, emektir... Gençler hiçbir zaman şunu unutmayın, her şeyi para ile satın alamazsınız. Bir sinemaya gittiğinde bir biletin parasını ödediğinde sadece o koltukta oturup o filmi izleme fırsatını hak etmiş olursun.

Ben de her zaman şuna inandım, bir işe girişirken büyük bir hayaliniz olmalıdır ancak adım adım ilerlemek de çok önemlidir.

9. Slayt: Hayatta başladığın yeri her zaman ziyaret etmeyi unutma. Yurt içi ya da yurt dışı okumak-ış hayatı-özel hayat... Ama senin hayata başladığın noktayı sakın unutma! Her bir yıl geçip oraya geldiğinde "ben kendime neler kazandırdım" diye soru soracaksın. Gökyüzü her yerde aynı, her yerde güneş doğuyor ve batıyor. Ama senin doğduğun, nefes aldığın toprakta bunun farkını her zaman yüreğinde hissedeceksin. O zaman ben buradan hayata adım attım diyerek yürümeye devam edeceksin.

Gençler, artık ekmek aslanın ağzında değil, hocalarımız bunu çok ama çok örneklerle bizlere verdiler. Şimdi sizler, hayatta başarılı olan kişilerin; ne kadar çok çalıştığını, daha az uyduğunu, daha çok seyahat ettiğini ve çok ama çok çalıştığını hayatınızda kendiniz ilke edinin. Tabii ki yorulduğunuz zaman olacak o zaman da farklı farklı çalışma metotları mevcut... Onlardan birine geçiş yapacaksınız. Kendiniz yaptığınız her bir yatırım kolunuza taktığınız bir bileziktir. Önceden iki dil deniyordu artık en az üç dil olduğunu bu sıralarda değil ortaöğretimde öğrendiniz. Ben de bir babayım, evlatlarıma her akşam zaman ayırıp günlük rutinlerini soruyorum. Onlara değer verdiğimi hissettiriyorum. Günümüz ne kadar yoğun ve yorgun geçmiş olsa da eve gittiğimizde iş adamı olarak değil baba olarak onların yanında olmalıyım. Son sözüm odur ki sizler de ailenizle beraber iyi zaman geçirin. Ve onların sohbetinden her zaman kendinize bir hisse alınız. Çünkü hiçbir anne baba evladının zarar görmesini, büyük yanlışlar yapmasını istemez.

Hepimizin hayatında değişmeyeceğini dūřündūęümüz Őeyler vardır. Ancak duygusal dayanıklılığı yūksək kişiler yaşadığı koşullar ne olursa olsun kendisi ve başkaları için yaşadığı acıdan bir anlam çıkarma eğiliminde olur. Umutsuzken, değiştirilmesi imkānsız bir kaderi yaşıyorken bile hayatta kalmak için bir neden bulabileceğimizi hiçbir zaman unutmamalıyız.

Nāzım'ın dediği gibi...

Yok Öyle umutları yitirip karanlıkta savrulmak

Unutma! Aynı gŐkyūzū altında bir direniřtir yařamak

VE SEN BİLMİYORDUN

Saadet YILMAZ*

Gülümseyişini bekliyordu dünya!

Gülümseyebilseydin, kargacık burgacık da olsa, kışlar çekilecekti dağlardan, efkârı dağılacaktı güneşin. Yüzünün kıvrımlarını ihlâl edecekti güneş, bahar... Elini çekmeseydin coğrafyanın üzerinden toplayabilseydin molozlarını, kör, kötürüm olmayacaktı bahçedeki zeytin ağaçları ve zambaklar.

Bilmiyordun, gülümseyişini bekliyordu dünya!

Kan davasına dönmeseydi umurların, dizginleyebilseydin hoyratlığını ve kınından çıkarmasaydın ruh kılıcını milim kaymayacaktın döngüden. Allayıp pullayıp kuşanmasaydın o cevval, mağrur, gururdan hırkanı, kardeşlerin ve yaşamak bir yara daha açamayacaktı göğsünde.

Dünya biliyor ya, izbe sokaklar biliyor ya göğsün genişti...

Gel gör ki maharetliydi ellerin, kırdın kafes kemiğinin kulplarını. Anahtara, ikinci şans bahsi de kapandı masa da.

Oysa, biliyorum!

Ortası yoktu gökyüzünün; gökyüzün gri, kavgalısın gökkuşağıyla ve de ihtimallerle...

İtirazın da yok renklerin yorgun çığılıklarına, basbayağı memnunsun zifiri kuşağından.

Bilmiyorsun!

Yetim bir çocuğun, kudretli bir babayı beklemesi gibi bekliyordu gülümseyişini dünya; fakat sen daha yolun ortasında bıraktın direnişini. Süt dişlerinle döküldü umudun.

Üstünü örttün hayallerinin.

Bak!

Şapkası denize düşen adamlar ağılıyor sessizce, bilmem, kaç kulaç attı o adamlar, iltica etti kıyılardan.

Meselesi sandıkta bekleyen kadınlar günlerken şafağın doğuşuyla hüznünü, çiğ düşmeden teperler yerine; saçları beyazlayan meseleleri değerden düşmüş bir mücevher gibi ufaldı, parıltısından yoksunlar. Ayın sureti denize düşse, ayakları yerden kesilmiyor yakamozların.

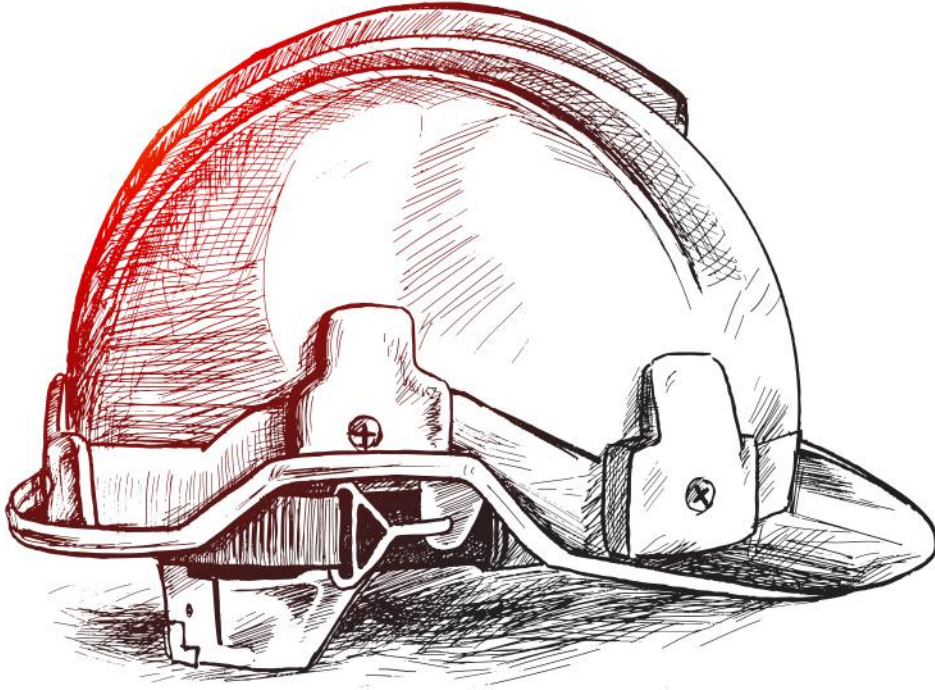
Gülümseyişini beklerken dünya, şimdi sana gül diyemem, ağla hiç diyemem, kısır bir döngüde hatıraların yeterliliği ebeliyor seni.

Kaçasın yok, bulunasın hiç yok. Kelimelerin sırtından çıkardığım bıçaktan damlayan kan, siyah bir mürekkebe evriliyor ellerimde.

Şişeyi, aynada kırdım, siyaha buladım tüm aynaları.

* Gazeteci – Yazar

1 MAYIS
İŞÇİ BAYRAMI
Kutlu Olsun

5-6 MAYIS
HIDIRELLEZ
KÜLTÜR VE BAHAR BAYRAMI

Kültür" Olsun

EDEBİYAT

AŞKISIN SEN İSTANBUL

Aşksın sen İstanbul

*Aşksın sen İstanbul,
Seni fethetmeye geldim.
Her gelişimde bir şeyler öğrenip gidiyorum,
ve her gelişimde öğrenecek bir şeyler bırakıp gidiyorum.*

*Aşksın sen İstanbul,
Seni sevmeye geldim.
Her gelişimde seni biraz daha seviyorum,
ve her gelişimde sana tekrar gelmek için söz veriyorum.*

*Aşksın sen İstanbul,
Seni anlamaya geldim.
Her gelişimde sana çok yüklendiklerini görüyorum,
ve her gelişimde sana dualarımı bırakıp gidiyorum.*

*Aşksın sen İstanbul,
Seni yüceltmeye geldim.
Her gelişimde seni içimde daha da büyütüyorum,
ve her gelişimde sana aşkımı bırakıp gidiyorum.*

*Aşksın sen İstanbul,
Seni özlemeye geldim.
Her gelişimde sevdiklerimi içinde bırakıp gidiyorum,
ve her gelişimde size kavuştuğuma seviniyorum.*

*Aşksın sen İstanbul,
Seni dinlemeye geldim.
Her gelişimde çokluğun beni şaşırtıyor,
ve her gelişimde tek olarak gidiyorum.*

UMUDUN İNSALNCIL YAZARLARI

Ahmet ARPAD*

Stefan Zweig özgürlüğüne düşküdü

20. yüzyılın en insancıl yazarı Stefan Zweig hep güncel. O, insan ve yazar olarak özgürlüğüne düşküdü. "Savaşlardan nefret ederim", derdi. "Savaşlar yüz binlerce çocuğu öksüz bırakır. Kaba kuvvet insanların iç dünyasına hiçbir zaman huzur getirmez." Zweig iyimserdir, o bir umut yazarıdır. Özellikle öyküleriyle okuru hep yüreklendirir, ona yaşama sevincini götürür. Zweig'a göre liberal toplum düzeni toparlanmalı, insanlar yanlışlarından dönmeli ve böylece daha iyi yarınlara ulaşmalıydı. Bunu başarmak için de Avrupa aydınları ve sanatçıları aralarında anlaşmalı, iş birliği yapmalıydı. Zweig: "Bütün ülkelerde generaller sadece taş anıtlar olarak akıllarda kaldığı gün insanlar özgür ve mutlu olacak", der.

1881 yılının 28 Kasım günü Viyana'da doğdu. Babası, Avusturya'nın Moravia eyaletinden Viyana'ya yerleşmiş bir tekstil fabrikatörü idi. Ağabeyi, fabrikayı ilerde devralmak için babasının yanında yetiştirilirken onu Viyana üniversitesine yolladılar, felsefe okusun, aileden daha "kültürlü" biri çıksın diye. Üniversite yılları genç Stefan Zweig için özgürlük yılları oldu. Berlin'de kaldı bir süre, sanat ve edebiyat çevreleriyle ilişkiler kurdu. 1908'de Hindistan'a kadar uzanan bir gemi yolculuğu yaptı. 1911'de Amerika'ya gitti, ardından Londra ve Paris'te haftalar, aylar geçirdi. Romain Rolland ve Rodin'le yakın dostluklar kurdu. Paris'in kıyı bucağında kültür ve sanat miraslarını aradı. "O günlerde caddelerde çok dolaştım, çok şey gördüm ve içim içime sığmayarak çok araştırdım!" der Zweig.

DÜNYA SAVAŞI YILLARI...

İç dünyasına yeni anlamlar katan ünlü Fransız düşünürü Romain Rolland ile yakın dostluk kurdu, onunla uzun yıllar mektuplaştı. Birinci Dünya savaşı yıllarında giderek bilinçlendi. "Sonsuz kurbanlarla bir zafer kazanılsa da savaşa karşı savaşmak gerekir", düşüncesi kafasında oluştu. Zweig için savaşlar gereksizdi.

1919'da Salzburg'a, Kapuziner tepesinde satın almış olduğu büyük bahçeli villasına yerleşti. Mozart'ın doğum yeri olan yeşiller içindeki bu kentte rahat edeceğine inanıyordu. Dünya savaşının yıkıcılığını, korkunçluğunu yakından görmüştü. İnsanların kurtuluşu için ortak Avrupa kültürünün kurtarılması gerekliydi. Zweig'a göre liberal toplum düzeni toparlanmalı, insanlar yanlışlardan dönmeli ve böylece daha iyi yarınlara ulaşmalıydı. Bunun için de en başta Avrupa aydınları ve sanatçıları aralarında anlaşmalı, iş birliği yapmalıydı. Stefan Zweig Avrupa'nın her yanındaki sanatçı ve yazar dostlarıyla yazıştı, onları sık sık ziyaret etti, evinde konuk etti, konferanslara gitti.

POLİTİKACILARA KARŞI DÜŞÜN SAVAŞI

Bir yandan politik davranışlarıyla politikacılara karşı düşün savaşı veriyor, bir yandan da yeni eserler yaratıyordu. Yirminci yüzyıl öykü edebiyatına damgasını vurduğu "Amok Koşucusu" (Türkçesi: Burhan Arpad) yapıtını o günlerde yazdı. Stefan Zweig'ın yapıtları artık büyük ilgi görüyor, yeni baskıları yapılıyordu. Ünü hızla yayıldı, öyküleri, biyografileri, denemeleri, romanları sadece Amerika ve Avrupa'da değil Asya'da da büyük ilgi gördü. Çıktığı yolculuklar arttı, her ülkede dostlar edindi. Avrupa kültürü yoluyla daha iyi bir dünya amacını gerçekleştireceğine olan inancını hiç yitirmedi.

* Çevirmen, fotoğrafçı, gazeteci ve yazar

ERICH MARIA REMARQUE

Im
Westen
nichts
Neues

Remarques Buch ist das Denkmal
unseres unbekanntem Soldaten
Von allen Toten geschrieben

Balter von Rolo

NAZİLERİN "SAFKAN OLMAYAN İNSANLAR" LİSTESİNDEYDİ!

1933'te Almanya'da Nazilerin işbaşına gelmesiyle bütün aydınlar gibi Zweig'in da düşleri karmakarışık oluverdi. İnsanlar kamplara atılırken, sokaklarda yığın yığın kitaplar yakıldı. Yakılan kitaplar arasında onun da eserleri vardı. Stefan Zweig'in adı "safkan olmayan insanlar" listesinde yer aldı, eserleri yasaklandı. Mutluluklar ve başarılarla dolu yaşamı sona erdi. Tedirginlikleri giderek artıyordu. Alman dilinin konuşulduğu ülkelerdeki okurlarını zamanla yitireceğini de biliyordu. Thomas Mann 25 Şubat 1933'de Zweig'a yolladığı mektubunda: "Almanya inanılmaz bir duruma düştü; ilerde çok insan o günleri yaşadığı için utanç duyacak!" diye yazar. Stefan Zweig'in 18 Nisan 1933 tarihli yanıt mektubundaki görüşleri şöyledir: "Söylenenlere karşı çıkmak artık mümkün değil, çünkü yalan kanatlarını öylesine açmış ki gerçekler dışlanıyor, yalanın aktığı lağımlardan yükselen pis kokuları insanlar güzel kokular gibi içlerine çekiyor..." Thomas Mann 24 Nisan 1933 günü Zweig'a yanıt verir: "Siz de acılar çekiyorsunuz. İnanamıyorum. Günümüzde böyle şeyleri yaşamak zorunda bırakılmamız insanın nefret duygularını doruğuna çıkarıyor."

NAZİLER ANAVATANINI HARİTADAN SİLDİ!

Nazi yönetimi 1936'da Thomas Mann'ı Alman vatandaşlığından atınca Zweig ona biraz hiciv dolu şunları yazar: "Resmen Alman vatandaşlığından çıkarılıp bir dünya vatandaşı olmaya hak kazandığınız için sizi tebrik ederim!" 13 Mart 1938'de Hitler'in Viyana'ya girmesiyle anavatanı Avusturya politika haritasından silindi. Yarım yüzyıl boyunca kendini bir dünya yurttaşı kabul eden Stefan Zweig artık "vatansız kişi"ydi.

Savaşın şiddetini arttırmaması, Hitler'in güçlenmesi onu daha çok bunalımlara sokar. Yıllar boyu kafasından geçirdiği ve uğruna savaşım verdiği "kültür Avrupası" düşünün artık gerçekleşmeyeceğini kavramıştır. Yorgun ve bezgindir. 17 Eylül 1941'de ilk eşi Friderike'ye sığınmış olduğu Brezilya'dan şu satırları yazar: "Burada Avrupa'yı unutabilirsem, evimi, kitaplarımı ve her şeyimi yitirdiğimi aklımdan çıkarabilirsem, üne ve başarıya boş verebilirsem, Avrupa'da insanlar açlık ve yoksulluk içinde kıvranırken bu Tanrı bağıışı ülkede yaşayabilmek iznine kavuştuğumdan ötürü mutlu olurum... Avrupa'dan gelen haberler pek korkunç. Dünyanın bugüne değin görmediği dehşetler dolu bir kış olacak..."

O, BİR UMUT YAZARIDIR

Stefan Zweig, Freud psikanalizini uyguladığı öykülerinde olay ve kişi davranışlarını, kişilerin düşün dünyalarını, en önemsiz sayılabilecek ayrıntılara kadar işlerken yalın bir lirizm, vurucu bir gerilim sağlamayı ustalıklarla başarır. Anlattıkları çoğu kez onun psikolojik-edebe deneyimleri, kişi olarak yaşadıklarıdır. Kimi eserinde karşımıza çıkan alışılmamış kişilikteki insanlar ise Zweig'in gözü pek tutkularını kamçılıyarak onu yaratıcılığa sürükleyen karakterlerdir. O yapıtlarında doğruya ve insancılığa dikkatimizi çeker, karşıtlar arasında aracı rolünü üstlenir. Türkiye'de en çok okunan yabancı yazarlardan biri olan Zweig okurunu inandırıcı gücüne, anlatımı ve diliyle ulaşır.

NASYONAL SOSYALİZMLE YÜREKTEN SAVAŞTI

Kendini yaşamı boyunca bir Avrupa ve dünya vatandaşı kabul etti, nasyonal sosyalizmle yürekten savaştı, barış uğruna kendinden çok şey verdi. Stefan Zweig bireylerin, düşüncelerin, kültürlerin ve ulusların birbirleriyle uzlaşmasına hümanizmin aracılık etmesini sürekli hedefledi. Yaşamının son yılları Stefan Zweig için bir kaçıştır.

O bütün hayatını yazıya adadı. Hümanist bir dünya görüşüne sahipti, Avrupa kültürüne inanmıştı. 1933 yılında, Nazilerin yakmaya başladıkları kitaplar arasında Yahudi kökenli Zweig'in eserleri de yer alıyordu. Bir yıl sonra Gestapo'nun evini basıp silah araması üzerine Zweig ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Farklı türlerde 60'a yakın eser yayımlayan Zweig, İngiltere ve ardından ABD'ye gitti. Daha sonra Brezilya'ya geçerek oraya yerleşti. Avrupa'nın içine düştüğü durumdan duyduğu üzüntü ve hayal kırıklıkları nedeniyle 22 Şubat 1942'de Rio de Janeiro yakınlarındaki Petropolis'de, karısı Lotte ile birlikte intihar etti.

Büstü bugün Salzburg'da, Kapuziner manastırının önünde düşünceli düşünceli karşıdaki villasına bakıyor. Yirminci yüzyılın bu namuslu, insancıl ve iyi yürekli aydın yazarı hiç yitirmedi güncelliğini.

Erich Maria Remarque - Militarizm karşıtı bir yazar

22 Haziran 1898 günü Almanya'nın Osnabrück kentinde doğdu. Babası Peter Remark bir basımevi ustasıydı. Osnabrück arşivlerindeki nüfus kayıtlarına göre aile 17. yüzyılda Fransa'da büyük ihtilal sırasında katoliklere yapılan baskılar nedeniyle Almanya'ya göç etmişti. Önceleri, "Remarque" diye yazdıkları soyadlarını Almancaştırmışlardı. Erich Remark'ın Elfriede ve Erna adında iki kız kardeşi vardı. 1903 doğumlu Elfriede 1943'de Nazilerce politika suçlusu diye tutuklanıp idam edilmiştir. Erich ilkokuldan sonra Katolik papaz-öğretmen okuluna verildi. Zeki ve yetenekliydi. Anlatılanı hemen kavrayan Erich sınıfının en iyi öğrencileri arasındaydı. Çok iyi piyano ve org çalıyor, Knut Hamsun, Jack London, R.M. Rilke, Franz Werfel, Schopenhauer, Nietzsche, Balzac, Romain Rolland, Flaubert, Stendal, Marcel Proust'un eserlerini okuyordu. 1916 yılında askere alındı. O günlerde tüm arkadaşları da savaşa yollanmıştı. 1917'de cephede tel döşerken ağır yaralandı. Savaşın bitimiyle Remark yeniden okul sıralarına döndü. Yakın arkadaşlarından Josef Witt o günlerin Remark'ından şöyle söz eder: "Katıldığımız kurslarda sık sık nutuk atardı. O günlere göre aşırı şeylerden söz ederdi. Fakat öne sürdükleri içinde yaşadığımız ortamda ileri düşünceler olduğu için öğretmenlerimiz bile onu ilgiyle dinlerdi. Yirmi yaşına göre çok şık da giyinirdi. Panama şapkası ve güzel köpeğiyle dolaşırken tüm gözler ona çevrilirdi. 'Hayatta ilerlemek istiyorsan dış görünüşüne büyük önem vermelisin!' demişti bana bir gün."

Erich Remark'ın genel kültürünü genişletmeye karşı sonsuz bir eğilimi vardı. Çok okuyor, yüksek okulda konferanslara gidiyor, ilginç tiyatro oyunlarını senfoni ve oda müziği konserlerini kaçırmıyordu. 1919 Haziran'ında okulu bitirdi ve öğretmen diplomasını aldı. Hemen göreve başladı. Ancak öğretmen Remark altı ay sonra Osnabrück makamlarına jurnal edildi. Kızıl ayaklanmalara katıldığı ileri sürülüyordu. Kurulan komisyon Remark'ın başka bir okulda göreve yollanmasına karar verdi. Fakat orada da, okul işlerine karışmaya kalkan bir papazla takıştı. 1920'nin Aralık ayında öğretmenlikten istifa etti. Çeşitli işler yaptı. Elinde çanta, kumaş satmayı denedi. Sonra bir mezar taşçısının yanına girdi. Hatta bir ara bir akıl hastanesinde org çalıp para kazandı. Geçim sıkıntısı yakasını bırakmıyordu. 1922'de büyük bir lastik fabrikasının reklam ve yayın işleri görevine getirilmesiyle rahatladı. Oldukça iyi para kazanıyor, geziyor, değişik çevrelerle ve insanlarla çalışıyor, edebiyat çalışmalarına da zaman ayırabiliyordu. Hannover'e taşındı. Yaşamında yeni bir adım atarken Erich Remark adını bıraktı, Erich Maria Remarque oldu.

"BATI CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEY YOK"

Bundan 95 yıl önce, 31 Ocak 1929 tarihinde Berlinli Ullstein şirketler grubunun Propylaen Yayınevi'nde ilk kez basılan "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" (Türkçesi: Burhan Arpad) romanının 20. yüzyılın en başarılı yapıtı olacağını o günlerde ne yazarı Erich Maria Remarque, ne de yayıncısı düşünden bile geçiriyordu. 1930 yılında Amerika'da beyazperdeye uyarlanmış, elli dile çevrilmiş, yirmi milyon baskı yapmış olan bu roman geçen yüzyılın ilk ve en başarılı savaş karşıtı yapıtıdır. Remarque Ullstein'dan önce elinde müsveddeler kapı kapı gezmiş, ilk romanını basacak bir yayınevi aramıştı!

"Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" ilk altı ayda yarım milyon satar. Piyasaya verilmesinden on iki ay sonra tirajı bir milyona ulaşır. Remarque bu yapıtıyla Birinci Dünya Savaşı'nın yaralarını on yıl sonra bile bir türlü saramamış olan Weimar Cumhuriyeti insanlarını yüreğinden vurmuştu. Okurları savaşla tramva geçirmiş, ruhsal dengesini yitirmiş, çökmüş bireylerdi. Remarque da onlardan biriydi. 18 yaşında cepheye sürülmüş, ağır yaralı olarak bir yılını askeri hastanelerin koşullarında geçirmişti. "Ben bu yapıtımla şikayet etmekten çok, savaşta bir neslin yitirilmiş olduğuna toplumun dikkatini çekmek istiyorum...." diyen Remarque'ın anlattıkları gerçektir, kendinin ve cephe arkadaşlarının yaşadıklarına dayanır. Carl Zuckmayer: "Bu roman Bilinmeyen Asker'e dikilmiş bir anıttır," der. "Remarque'ın yapıtı yaşamlarını yitirmiş yüz binlerce genç askerin kalıtıdır... Onu milyonlar okuyacaktır." 20. yüzyılın ilk yarısında toplumsal eleştiri içeren romanlarıyla ünlenen yazar Leonhard Frank'ın şu sözleri de önemlidir: "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok gibi bir yapıt ancak yüzyılda bir yazılır!"

NAZİLER AYDINLATICI ROMANLARA KARŞI

1933'de Almanya'da yönetime el koyan Naziler halkın bu gibi aydınlatıcı romanları okumasına karşıydı. 10 Mayıs 1933 günü Berlin Üniversitesi önündeki alanda ateşe atılan binlerce kitap arasında Remarque'ın, "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" ve "Dönüş Yolu" (Türkçesi: Burhan Arpad) romanları da vardı. Remarque Alman vatandaşlığından çıkarıldı. 1933'lerin kahverengi gömlekli iktidarı onu ve romanlarını kendilerine engel görmeye başlamıştı.

Çünkü genç yaşta ünlü yazar, yüzyıllardır Cermen efsaneleri ve masalımsı yiğitlik örnekleriyle yetiştirilmiş sıradan Alman halkına savaşın yersizliğini, kötülüklerini herkesin anlayacağı apaçık gerçekler olarak haykırıyordu. Yapıtlarına edebiyatçılar ve büyük tenkitçiler dudak bükseler de, insanlar Remarque'i okuyor ve savaşın ne olduğunu, savaştan kimlerin yararlandığını anlamaya başlıyordu.

Ülkesini terk etti ve otuz yıla yakın bir süre de Almanya'ya dönmedi. İtalyan İsviçresi'nin Lago Maggiore gölü kıyısındaki Porto Ronco'da 1929 yılında satın almış olduğu villasına yerleşti. Üçüncü romanı, "Hayat Kivılcımı" (Türkçesi: Burhan Arpad) 1938'de Hollanda'da basıldı. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Amerika'ya yerleşti ve Avrupa'ya tekrar barış gelene kadar da orada kaldı. 1947'de Birleşik Amerika Devletleri yurttaşı oldu. Dördüncü romanı "İnsanları Seveceksin" (Türkçesi: Burhan Arpad) 1941'de İsveç'te yayımlandı. Savaş nedeniyle on binlerce insan Almanya'dan ayrılmak zorunda kalmıştı. Çoğu tüm varını yoğunu, çocuğunu, hayat arkadaşını geride bırakmıştı. "İnsanları Seveceksin" romanı o insanların yürekler acısı durumlarını yepyeni bir Remarque anlatımı ve roman tekniği ile ele alır.

"UYANIK OLMAK GEREKİYOR"

Erich Maria Remarque 1939'da Birleşik Amerika'ya gittikten sonra yarattıklarıyla "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok"u aşmasını başarmıştır. Hemingway'in etkisinde kalarak, roman yazarlığı tekniğini geliştirmiştir. Ancak o edebiyat tarihçileri ve büyük okur yığınları için her zaman "Batı Cephesi..."nin yazarı olarak kalmıştır. İlginçtir, Alman edebiyat çevreleri Remarque'ın romanlarına çoğu kez mesafeli durmuş, hatta onları küçümsemiştir. Onu büyük bir Alman edebiyatçısı olarak övenler daha çok yabancı edebiyat eleştirmenleridir. Ünlü yazarın: "Ülkemiz yazarları yapıtlarında bir düşün uğrunda açıkça yan tutabilmek için gerekli süreklilikten yoksunlar" sözleri üzerinde durulması gereken bir görüştür. "Okurların, basın ya da iş başındakilerin hoşuna gitmemekten, sevilmemekten korkuyorlar. Bundan daha yanlış bir tutum olamaz..." görüşünü ileri süren ünlü yazar ilerde savaş sonrası Almanyası'ndan şöyle söz etmiştir: "Kaygılıyım. Eski Nazi ruhuna şurada burada tek tük de olsa rastlanıyor. Uyanık olmak, dikkatle izlemek gerekiyor..." Remarque'a göre genç neslin de ana babalarının bir zamanlar ne suçlar işlediğini çok iyi öğrenmesi gerekir. "Bugün ülkede iktisat, politika ve hukuk alanlarında önemli yerlerde eski Nazilerin görev almasına da aklım ermiyor, beni rahatsız ediyor. Eski pislikler örtmekle yok edilmez..."

SORUMLULUĞUNU BİLEN YAZAR

Remarque'ın amacı küçük insanın militaristlerin gerçek yüzünü görmesi ve barışın kutsallığını kavramasıdır. O savaşa karşı sadece kalemiyle savaştı, militarizmi hep eleştirdi, çıkarları adına kimi politikacıların sinsi planlarla insanları boğazlamasını bütün yürekliliği ile yerd. Remarque'a göre insanlar arasında gerçek barış, savaşların her çeşidinin kötülenmesi. savaşın insanlık için en büyük yüzkarası olduğunun yığınlarla anlatılmasıyla gerçekleşebilirdi.

Remarque sorumluluğunu bilen bir yazar olarak bu görevini hep yerine getirdi. Savaşa karşı savaş açmış dünya yazarları arasında onun hâlâ ayrı bir yeri vardır...

Remarque'ın, I. Dünya Savaşı'ndaki bir grup askerin hikâyesini on dokuz yaşındaki bir çocuğun gözünden anlattığı "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok", yayımlandığı günden bu yana, devamı niteliğinde olan "Dönüş Yolu"yla birlikte tüm dünyada büyük ilgi görmeye devam etmekte. Canlı çarpışma sahnelerinin yanısıra savaşın gereksizliğinin vurgulandığı cephe arkası bölümleriyle de okuru içine hapseden roman, Yaşar Kemal'in şu sözleriyle "bugün de taptaze, bugün de her okuyucusu tarafından yeniden yaratılarak uyarıyor, direnme gücü veriyor." Savaşın dehşetini, beraberinde getirdiği yıkımı, insanoğlunu birbirine nasıl yabancılaştırdığını birinci ağızdan, çarpıcı bir şekilde dile getiren Remarque, savaşla ilgili bildiğimizi sandığımız gerçekleri sorgulamamızı sağlarken, edebiyatın ne kadar güçlü ve ölümsüz bir kaynak olabileceğini de bir kez daha kanıtlar. Erich Maria Remarque ünlü yapıtı "Batı Cephesi..." üzerine şöyle der: "O çağın bir belgesidir... İzlenimlerimden ortaya çıkmış, deneyimlerimle biçimlenmiş kişisel bir sorumluluk belgesi..."

SAVAŞA KARŞI SAVAŞ AÇMIŞTI

Remarque çok sevilmesini gereken bir yazardır! Savaşa karşı sadece kalemiyle ömrü boyunca savaştığı, militarizmin her biçimini eleştirdiği, şu ya da bu çıkarıcılar adına kimi politikacıların sinsi planlarla insanların insanları boğazlamasını bütün yürekliliğiyle yediği için... Çünkü insanlar arasında gerçekten barış, savaşların her çeşidinin kötülenmesi, savaşın insanlık için en büyük yüzkarası olduğunun yığınlara anlatılmasıyla gerçekleşebilirdi. Remarque, sorumluluğunu bilen namuslu bir yazar olarak bunu kırk yılı aşkın bir süre yaptı. Savaşa karşı savaş açmış dünya yazarları arasında Erich Maria Remarque'ın ayrı bir yeri vardır. Yazar romanlarında savaşı gerçek yüzüyle anlatır. Yalın, süslemesiz bir anlatımla. Okul sıralarından koparılıp cepheye, korkunç ölümlere itilmiş gencecik insanlar, ilk anların sersemliğinden kısa sürede kurtulunca, acı gerçekleri görürler. Yurt sevgisi, milliyetçilik sözlerinin abartmasıyla toparlanırlar, nasıl da aldatılmış olduklarını kavrarlar. Cepheden canını kurtarmış genç askerlerin savaş sonrası durumları daha da acıdır.

25 Eylül 1970 günü İsviçre'de bir hastanede öldüğünde yetmiş iki yaşındaydı. Arkasında on bir roman, bir tiyatro oyunu ve 20. yüzyıl Alman edebiyatında hiç bir yazarın ulaşamadığı büyük bir ün bırakarak... Eserleri ile kanlı savaşlardan geçinen çirkin politikacılara seslenir, militaristlerin gerçek yüzünü ve barışın kutsallığını insanlar kavrasın, barış dolu bir dünya gerçekleşsin ister. Milliyetçilik yutturmacasıyla maskelenmiş Alman faşizminin içyüzünü Erich Maria Remarque romanlarında bütün çirkinliği ile gözler önüne serer. Savaş sonrası eleştirmenlerinin "Barış Savaşçısı" dediği ünlü yazar tüm yapıtlarında militarizmi yerer...

ALİ'NİN KAYASI

Rukiye SARAN AYDIN*

Çocukluk arkadaşım Zeynep'le görüşmeyeli yıllar olmuştu. Birbirinden uzak kentlere savrulmuştuk. Birbirimizi özlemiştik ama ne yazık ki görüşemiyorduk. Yaz tatilimizi geçirmek için geldiğimiz memleketimizde bir güzellik yapıp buluşalım dedik. Buluşma yerimiz, şirin mi şirin yaylamızda bir kayalık.

Kayalık deyip geçmeyin; mor dağlarımızın yemyeşil etekli kıyafetlerini tamamlayan bu envai çeşit aksesuarlarının yumru şeklinde olanı, gökyüzünü delmek isteyen keskin bir kılıç gibi sipsivri ve sarp olanı, yeşil yatağında keyifle sere serpe yayılanı var. Benekli, siyah, gri, beyaz, kahverengi olanı var. Kaya öbeklerinden her birine isim verilmiş. Mahallede, kimin evine yakınsa onun ismiyle anılırlar. Osman'ın Kayası, Beşir'in Kayası, Halil'in Kayası... Bir de Âşıklar Kayası var, hikâyesi dilden dile dolaşan.

Bizim buluşma yerimiz bambaşka bir kaya; mahallemizin biraz uzağında, dik yamaca yaslanmış, görkemli bir at şeklinde. Boynundan tırmanınca kafa kısmının üstündeki düzlükle karşılaşırız. Düzlüğün dört bir yanı uçurum. Çocukken yükseklik korkum olduğundan, uçurumun kenarından arkadaşlarım gibi aşağıya bakamazdım, kenarına yaklaşamazdım bile. Onların, uçurumun kenarına çıkıp kollarını kocaman birer kartal gibi açarak hep bir ağızdan "hey!" diye haykırmalarına hayran kalırdım hep.

İşte bu kayanın üzerinde buluşacaktık arkadaşım. Buluşmamıza biraz daha vakit vardı. Evimizin balkonundan gözükken kayaya doğru baktım. Her zamanki gibi ne vakarlı ne haşmetli ne kendinden emin bir duruşu vardı. İçim bir hoş oldu. Kuşluk güneşi, parlak yüzünü bizim eve çevirmiş, sıcacık gülümsüyordu. İlık sabah yeli yüzümü okşarken, serçelerin kulağıma misafir olan sabah konseri, beni esritmek için birebirdi. Bu esriklikte kaybolmak üzereyken bir baktım, her zamanki gibi, aşağıdaki derin vadide birikmiş olan apak pamuk denizi, ılık yelin iteklemesiyle tepelere doğru nazlanarak tırmanıyordu. O ne seyredilesi nazdı... Nihayet sabah yelinin ısrarına dayanamayıp geldi ve bizim üzerinde buluşacağımız atın boynuna, yumuşacık beyaz pamuktan masal örgülü bir yele sardı. Öyle ki atın sadece görkemli yüzü görünüyordu. Bu güzelliği kaçırmamak için içeriden makinemi alıp fotoğrafını çektim. Sanki boynuna yele sarılan benmişim gibi, kendimi yumuşacık, apak pamuğun içinde sandım o an. Bir süre atın boynunda sarılı kaldı. Derken pamuğun nazı yine başladı. Rüzgârla cilveleşmelerinin sonucunda, dev pamuk yığınları dağılmaya, vadiye doğru inmeye başladı.

Yüreğimde heyecan kabarcıkları yükselirken evden çıktım. Ayakkabılarımı elime alıp çıplak ayakla ezilen çimlerin kokusunun eşliğinde, önüme serili olan uçsuz bucaksız yeşil halının üzerinde yürüdüm. Oraya vardığımda pamuklar tamamen dağılmıştı. Serçeler beni hoş geldin konseriyle karşıladı. Kayanın çevresi yeşilin bin bir tonuyla bezeli, upuzun otlarla kaplıydı. Otların bir kısmı yarıklardan fırlamış, hafif yelle birlikte bir o yana bir bu yana ağır figürlerle dans ediyordu. Kayanın eteklerini seyrek, bodur çam ağaççıkları; sarı, mor, al giysili çalılıklar süslemişti.

Kayanın gövdesine doğru tırmanmaya başladım. Farkında olmadan ellerimle kavradığım yerlerden yosun koparmışım. O anda burnuma çok eskilerden; ta çocukluğumdan bir misafir sinüslerime süzüldü, gezindi. Aman Allah'ım bu o koku... Çocukken kayanın üzerinde yaktığımız kınanın kokusu. Ne kadar tanıdık ne kadar yakın, yıllar önceki kokunun aynısı. Bunca yıl ötelerden zaman tüneline geçerek gelmişti. Nasıl kat etmişti bu kadar uzun tüneli? Burnuma gelinceye dek nerede beklemişti? Ne kadar sabırsızlanmıştı kim bilir. Ben gelip yosunları koparınca kadar hiçbir yere ayrılmamış. Acaba yalnız mı beklemişti olduğu yerde? Arkadaşları da vardır; tanıdıkları tanımadıkları, işittikleri işitmedikleri de vardır elbet. Onlar da çocukluğumun hoş kokulu kınası gibi onca yıl bekleyip çağırıldıklarında gelirler miydi? Evet, el etsem gelirlerdi her halde. Belki onlar da kına kokusu gibi, benim onları çağıracağım ânı bekliyorlardır.

* Yazar

Kına kokusunu çağırduğım için ona gıpta ile bakıyorlardır, kim bilir. Çağrılmadan gelmezler mi? Tam bunları düşündüğüm sırada, tırmanırken tuttuğum yosun kopmaz mı? Esaslı bir refleks gerekecekti, arkaya doğru yıkılıp aşağıya yuvarlanmamam için. O refleks imdadıma yetişti, kendime geldim, düşmedim. Avuçlarımda kalan kına kokulu yosunları koklayıp attıktan sonra tırmanmaya devam ettim. Atın boynunu tırmandıktan sonra, kafasının üzerindeki düzlüğe vardığımda yorulduğumu hissettim. Ayrıca düşme korkusundan dizlerimin bağı çözülmüştü.

Biraz sonra arkadaşlarımın civıltıları geldi kulağıma. En sevdiğim arkadaşımın sesi de aralarındaydı. Oturduğum düzlüğe kadar tırmandılar. Mehmet: "Ben uçurumdan aşağıya bakacağım", dedi. Salih: "Ama çok yüksek, korkmuyor musun?", diye sordu. Mehmet: "Bu benim ilk çıkışım değil ki, kaç defa aşağıya sarktığının sayısını bile unuttum", dedi. Önde Mehmet, arkasından hepsi grup halinde uçurumun kenarına koştular. Kimileri korkarak, kimileri de korkmadan uçurumdan aşağıya baktılar. Biraz sonra Abdullah: "Arkadaşlar biliyor musunuz? Bu kayalıklardan Hz. Ali geçmiş çok çok eskiden", dedi. Çocuklar şaşkınlıkla: "Deme ya!", "Kimden öğrendin?", "Belki uydurmadır.", "Öyle şey olur mu?", diye civıldaştılar. Abdullah: "Herkes bilir bunu, inanmazsanız bakın, işte bu kocaman delikler Hz. Ali'nin atının nalının izleri. Atı kocamanmış. O kadar güçlüymüş ki ayaklarını bir kez bastığında kayalar deliniyormuş. Hz. Ali de çok güçlü ve uzun boyluymuş, atın üzerindeyken başı gökyüzüne değermiş, at şaha kalktığında. İşte şu yarıkları da Zülfikar adlı kılıcıyla Hz. Ali yapmış. Bir vuruşta kaya baştan başa yarılmış. Bu yarıklar o zamandan kalma", dedi bilgece. Çocuklar ağızları açık, hayretle ve merakla; kimileri kocaman deliklere, kimileri de yarıklara doğru seğırttiler. Yirmi otuz deliği ve bir o kadar yarığı incelediler. Abdullah: "Dikkat edin arkadaşlar! Küçük kardeşlerinizi koruyun", diye uyarıda bulundu. Ben de içine bir erişkinin sığabileceği büyüklükteki deliğe eğilip baktım. Bakmamla birlikte başım dönmeye başladı, anında geri çekildim. Kalbim yerinden fırlayacak gibiydi. Korkmadan eğilip bakabildikleri için arkadaşlarıma bir kere daha hayran oldum. Yine de deliklerin içine bakmaktan kendimi alamıyordum. Korku içinde, tekrar kör kuyuları andıran delikleri incelemeye koyuldum. Birine iyice eğilerek baktım. Önce hiçbir şey gözükmüyordu. Ardından karanlık dağılmaya başladı. Kulağıma gittikçe yaklaşan bir at kişnemesi geldi. Yaklaştıkça muhteşemleşiyordu. Çok heyecanlanmıştım. Rüzgârda dalgalanan gümrah yeleli, bilekleri yelesine benzeyen püskülle donatılmış, uzun ve kalın bacaklı bembeyaz bir at çıkageldi. Gözlerim kamaşmıştı parlaklığından. Upuzun yüzünde iri siyah gözleri bir başka parlıyordu. Nal sesleri ahenkli bir müziğin ritmine benziyordu. Yanımızda durdu. Ata yaklaşıp yüzünü okşamak istiyordum. Birden Abdullah'ın uyarı sesini duydum. Bir yandan: "Eğilme, düşersen" derken, yakamdan tutup çekiştiriyordu. Beni oradan uzaklaştırmasaydı belki o muhteşem ata dokunabilecektim.

Hayal kırıklığı içinde bakınırken Yunus: "Bakın arkadaşlar! Hz. Ali'nin oturduğu koltuk", derken kocaman bir koltuğu andıran tümseğin üzerinden arkadaşlarına açıklamalar yapıyordu. "Bakın bunlar kolçakları, ya işte böyle", dedi. Çocuklar şaşkın: "Vay be! Ne kocamanmış", dediler bir ağızdan. Yunus: "Bunlar da Hz. Ali'nin ayak izleri", derken koltuğun önündeki çukurları gösteriyordu. Çocuklar ayak izlerine benzeyen çukurlara bakarken: "Ooo! atıninki gibi onun da ayakları büyükmüş", diye bağırdılar. Koltuğa oturdum. Oturur oturmaz yeşil, sarı, mavi, turuncu, kahve rengi, beyaz haritamı çizgilerle bezeli yollar kavradı beni. Masalsı yolculuğum başlamıştı...

Kar taneleriyle çizilmiş olan haritanın içine süzüldüm. Engin bir apaklık... Boşluk gibi, ama boşluk değil. Yalnızlık gibi, ama yalnızlık da değil. Çünkü yalnız değildim. Bana ayağımın bastığı yerlerden kirt kirt gelen sesler eşlik ediyordu. Gözlerim kamaşıyordu. Daha iyi görecekmış gibi, gözlerimi ovuşturuyordum. Ah şimdi önümüze bir kutup kedisi ya da bir kutup ayısı çıksa, onlar da bize katılsa. Fakat onların rengi de kar gibi beyaz, önüme çıksalar ayırt edebilir miyim? Çok zor. Olsun, onlar gelmeseyse de olur, ben ve ayağımın altındaki eşsiz tını, birbirimize yetiyorduk. Onunla son derece uyumlu bir çift olarak yürüyorduk. Ta ki, bir İglo kasabasına varıncaya kadar. Evinin avlusunda karla oynayan pespembe, değirmi yüzlü, çekik gözlü bir Eskimo çocuğu, kaba tüylü ayı postundan mamul giysisinin içinden gülümseyerek bana el sallıyordu. Ben de ona el salladım. Kar taneleriyle çizili harita burada sona ermişti. Sınırın öbür tarafı yeşil renkli haritaydı. Orada yağmur ormanları karşıladı beni. Derinliklerine girmek istedi canım.

Yeşil karanlığın içinde kaybolmak, yolumu bulamamak... Gökyüzünden düşüp yapraktan yaprağa inen billûr tanelerinin ezgisini dinlemeye başladım. Billûr taneleriyle ıslanmalıyım dedim, ıslandım. Kirpiklerimden yüzüme yolculukları sürmeli bu rüya tanelerinin dedim, istediğim oldu. Ezgileri efsunluydu. Orman sakinlerinin sesleri de eşlik ediyordu ezgilere. Ben de onlara katıldığım için çok ama çok mutluydum. Cennet yeşili kocaman bir yaprak, şemsiyem olmayı teklif etti bana. Ben de davetini geri çevirmeyip altına girdim. Hayatımda hiç böyle ender bulunan modelde, sevimli ve değerli bir şemsiyenin altına girmemişim. Orman sakinlerinin konseri devam ediyordu. Billûr taneleri bu kez şemsiyemin kenarlarına dizildiler. Biri yere inip mucizevi yolculuğuna devam ederken, öbür taneler diğerlerinin yerini alıyordu. Onların eşsiz bir ahenkle ve nezaketle birbirlerine yol vermeleri temaşa edilesiydi.

Az ileride mavi çizgili harita başlıyordu. Haritanın içine yüzerek mi, uçarak mı ilerleyeyim, biraz tereddüt ettim. Sınıra yaklaşınca engin bir deniz olduğunu gördüğümde yüzerek ilerlemeye karar verdim. Hafif meltemle dans eden maviliklerde kulaç atarak ilerledim. Karşı kıyıya varmak istiyordum. Maviler, kulaç atmana gerek yok, biz seni karşı kıyıya ulaştırırız, dediler. Kollarında esritici yolculuğa devam ettim. Mavinin her tonu bedenimi sarmıştı. Mavinin kaç tonu vardı, sayamadım; bebek mavisinin kollarından çivit mavisine, gece mavisinden laciverte, deniz mavisinden toz mavisine... Mavi yolculuğum karşı kıyıya kadar sürdü. Onlara da istemeden veda etmek zorunda kaldım.

Karşı kıyıda toprak renkli harita, kollarını açmış beni karşılamaya hazırlanıyordu. Adımı sahile atar atmaz bir ses, hem de tanıdık bir ses: "Arkadaşım, hadi kına yakalım", dedi. Sesin geldiği yöne döndüm, en sevdiğim arkadaşım Zeynep. Şaşırarak yüzüne baktım: "Ne kınası?" Diye sordum. Şu anda toprak renkli haritanın üzerinde bulunuyoruz. Bak bu renk haritadan güzel kına olur", dedi. Bir yandan eğilip taşın üzerindeki kahverengi haritayı gösteriyordu: Bunlardan kına yakmayı bana annem öğretti. Hemen yakalım", dedi ve üzerine tükürdü. Bir daha bir daha tükürdü. Tükürük epey birikince kahverengi tabakayı tırnağıyla bir güzel kazıyıp karıştırdı. Bulamaç haline gelince tırnağının ucuyla azar azar alarak, benekler halinde hem kendi eline hem benim elime sürdü. Avucumuzun içi beneklerle doldu. Zeynep: "Elini açık tut ve salla, kurusun", dedi. O ne sevinçti öyle. Bir yandan da kınanın mis kokusunu içime çekiyordum. Kuruyunca kazıdık, altından tıpkı uğur böceğinin benekleri gibi tatlı benekler çıktı. Birbirimizinkine baktık; onun elindeki benekler benimkilerden parlaktı. Ona özendim: "Neden seninkiler daha parlak?", diye sordum. Gülümsedi: "Benim elime kına güzel tutar" dedi, gururla çenesini kaldırarak. "Neden güzel tutar?" Diye sordum. "Babaannem der ki, şanslı insanların eline kına güzel tutar", dedi. "O halde ben şanssızım", dedim. Yine gülümseyerek: "Merak etme şanssızlığın kınadan yana olsun", dedi. "Merak etme, şanssızlığın kınadan yana olsun" sözü kulaklarımda yankılanırken, tanıdık tatlı bir ses beni çocukluğuma yaptığım yolculuktan ayırdı: "Hey arkadaşım! Yine derinlere dalmışsın. Ne düşünüyorsun? Epey oldu geleli, ayak seslerimi duymadın. Bekledim, senin eskisi gibi derinlere dalışını seyretmek istedim" dedi, elleriyle sırtımı sıvazlarken. Döndüm, o kocaman gülümsemesiyle arkadaşım Zeynep. Yanında küçük kızı vardı. Birbirimize hasretle sarıldık. Ona: "Sen gelmeden önce çocukluğumuzda yaşıyordum, ilkin arkadaşlarımızla dolaştık buralarda, sonra seninleydik, elimize kına yapıyorduk", dedim. "Öyle mi! Eskiye döndün demek", diye bağırdı sevinçle. "Hadi gel! Seninle çocukluğumuzdaki gibi kına yakalım", diye devam etti. Ben: "Hadi yakalım", dedim. "Yanımda su var", dedi. Şaşırarak: "Su mu? Tükürüğümüzle yoğururduk hani", dedim. "Şimdi böyle olsun", dedi. Rengârenk harita desenli koltuğa oturduk, kahverengi haritanın üzerine birkaç damla damlattık. Tırnağımızla kazıyarak bulamaç haline getirdik, avuçlarımızı beneklerle süsledik. O sırada Zeynep'in küçük kızı bıcırıyor, ona da yakmamızı istiyordu. Zeynep kızının elini de süsledik. Kuruyunca kazıdık. Yine eskiden olduğu gibi Zeynep'in benekleri parlaktı. Hatta kızıninkiler bile benimkilerden daha parlaktı. Ben solgun beneklerle kalakaldım. Biraz sonra, yine o derin deliklere baktık, yine kılıç yarıklarının inceledik, Hz. Ali'nin ayak izlerini gördük. Kuşların konserini dinledik. Hatıralarımızdan bahsettik. Görüşmeyeli neler yaptığımızı anlattık. Zeynep, kızına buradaki her şeyin büyümlü gizemini anlattı. Hep birlikte, aşığıdaki vadide, derin bir sükûnetle uyuyan pamuk denizini seyrettik.

Epey özlem giderdikten sonra, kayadan inmeye başladık. İniş, çıkıştan zordu. Tam kayanın eteklerine inmiştik ki iri kıyım bir delikanlıyla ve orta yaşlı bir kadınla karşılaştık. Kadın: "Siz buralısınız galiba. Biz bu kayayı ziyarete geldik. Oğluma bu uğurlu kayayı tanıtmaya geldim. Oğlum bebekken, hasta ve çelimsizdi. Bu kayayı tavsiye ettiler. Onu buraya getirip elini yüzünü sürdüyüm de iyileşip gürbüzleştiydi. O gün bugün bu mübarek kayayı minnetle anarım", dedi mutlulukla. Delikanlı da en az onun kadar mutluydu. Kadının gözleri cennete kavuşmuş gibi parlıyordu: "Mübareğin izi vardır buralarda, tabi ki uğur getirir. Karşılaştığım herkese anlattım bu kayanın uğurunu", dedi. O ân hatırladım, çocukluğumda insanlar kabileler halinde burayı ziyarete gelirlerdi.

TEK KİŞİLİK İMZA GÜNÜ

Bahaettin KABAHASANOĞLU*

Ne zamandır aklımdaydı.

Mademki tüm kitaplarımı okumuş...

Kitapçılarda olmayanları da bir şekilde temin etmiş...

Sosyal medya üzerinden yorumlarıyla farkını ortaya koymuş...

"En iyi okurum Ceyda olmalı" diye düşündüm ve Denizli programı yapmaya karar verdim.

Eşimle birlikte gidecektim, hem şehrin tarihi yerlerini de görmüş olurum. Daha önceleri öylesine geçip gitmiştim. Hem, Thecla / Şifacı romanımda uzun uzun anlatmıştım Laodikya'yı.

Düşündüm de kimler vardı Denizli'de?

Beşikdüzü Kız Öğretmen Lisesinden Almanca Öğretmeni arkadaşım **Mürsel Öksüz...**

Karadenizliler Derneği Başkanı **Biröl Konak...**

TYB Trabzon Şubesi Başkanı **Kamuran Tuna'ya**

"Denizli'de bana yardımcı olabilecek bir yazar" diye sorduğumda birkaç saat içinde döndü ve **"Hatice İbiş"** dedi.

Cep telefonuma baktım, takipçilerim içinde **Funda Vayvada** var...

Denizli'de Okul Müdürü...

Düşüncemi onunla da paylaştım.

Sonunda program belli oldu.

"Tek Kişilik İmza Günü" fikri, Eğitimci/Yazar Hatice İbiş sayesinde **Denizli Nihat Zeybekçi Kongre ve Kültür Merkezinde** bir söyleşiye dönüştü. Sevgili okurum **Ceyda Akşit** de onur konuğu olacaktı.

Hazırlıklar hızlandı, biletler alındı...

* Gazeteci - Yazar

Tam da bu sırada ikinci sürprizden haberim oldu.

Funda ve Burhan Vayvada'nın kızları **Nazlıcan**, 2005'te Denizli Çal ilçesinde şiir okuma yarışmasında birinci olmuş.

Bir köy okulu öğrencisi olarak...

O günlerde **Haydi Kızlar Okula Kampanyası** bütün hızıyla devam ediyordu.

Kampanyanın klibini de **İstanbul Bakırköy Halk Eğitimi Merkezi** olarak biz hazırlamıştık.

"Elimden Tutun, Beni de Okutun" adlı uzunca şiirimin, okul çağında olup da okul dışında kalan kız çocuklarının okuması için etkili olduğunu söyleyebilirim.

Nazlıcan Vayvada'nın okuduğu ve ödül aldığı şiir de buydu.

Denizli'de beni iki sürpriz bekliyordu.

Biri kitaplarımı, diğeri de şiirimi okumuştun ve ben ikisini de görecektim.

Anladım ki temiz kalple çıkılan yolculuk gibisi yok.

Tüm kapılar açılıyordu önünüzde, herkes sizin için koşturuyordu.

Trabzon işi masa örtüleriyle birlikte Karadenizliler Dernek Başkanı **Birol Konak** için yaptırdığımız Trabzonspor forması hazır. Direkt uçuş olmadığı için otobüs yolculuğunu tercih ettik.

Sabah kahvaltısında Denizli'ydik.

Mürsel Öksüz karşıladı bizi... Doğruca Laodikya'ya ve Pamukkale'ye gittik.

Gün ortası hızlıca bir geziydi ve akşama hazırlıklar için şehir merkezine dönmeliydik.

Yol boyunca Roma Dönemindeki eski şehir canlandı gözlerimin önünde.

Thecla / Şifacı romanımdan da aşına sayılırdım tarihine coğrafyasına.

Çürüksu çayının şifalı sularıyla büyüyen otlar ve bu otlarla beslenen koyunların yünleri sayesinde dokumacılık binlerce yıldır para ve şöhret kazandırmıştı yöreye...

Laodikya yünleri, ipeksi ve yumuşacıktı, Milet Limanına kadar kervanlarla taşınıyor ve oradan da ünlü Akdeniz limanlarıyla İstanbul'a kadar en pahalı ürünler arasında yer alıyordu.

Küçük Asya da denilen Anadolu'da Laodikya'dan daha zengini yoktu.

Eğitimci/Yazar **Hatice İbiş**'le 18:15 gibi salondaydık.

İlgili arkadaşlarla tanıştırdı, her şey hazır, kendilerine teşekkür ediyorum.

İl Milli Eğitim Müdürlüğü, düzenlediği sertifika programının günü ve saatini değiştirince bizim söyleşiye katılamayacaktı.

Derken, biraz kapıda oyalandım ve iki genç kız yaklaşıncaya anladım çünkü biri Ceyda'ydı.

"Ceyda" dedim, "evet" dedi. Türkiye'deki en iyi okurumdu ve "**Tek Kişilik İmza Günü**" gerçek olmuştu sanki.

Henüz konuklar gelmemişti, eşimle birlikte uzun uzun konuştuk Ceyda ve arkadaşıyla...

Fotoğraflar çektirdik.

Küçük bir salondur ve ben, milyonlara konuşurcasına mutluydum.

Ceyda'nın sesi titriyor, bazen kelime bulmakta zorlandığını hissettiriyordu.

O an bir kez daha anladım ki bir kişiyi mutlu etmek, tüm dünyayı mutlu etmek demektir.

Her ne kadar salonda söyleşi planlansa da tek kişilik imza günü hayalim de gerçek olmuştu.

Benim de gözlerim dolmuş, sesim çatallaşmıştı.

Gerçek bir okur / yazar buluşmasıydı.

Nereden nereye?

Bu dünyada kan bağı ile bağlı olmadığın insanlar için neler yaptığın önemliydi.

Bana, bu gururu ve güzelliği yaşattığı için **Ceyda Akşit**'e minnettarım.

İkinci sürprizi bekliyordum.

19 yıl önce ilköğretim okulu ikinci sınıf öğrencisi iken **ELİMDEN TUTUN, BENİ DE OKUTUN** adlı şiirimi okuyarak birinci olan **Nazlıcan Vayvada** ve ailesini...

Kalabalık yaklaştı yaklaştı, **Funda** ve **Burhan Vayvada**'yı tanıdım fotoğraflardan...

Ardından **Selenay** ve **Nazlıcan Vayvada**...

Öğretmen olmuş ve bir ay önce evlenmiş...

Gururla birlikte mutluluktan yaşadığım.

Çocuklar ve gençler; sizin romanlarınızla, oyunlarınızla ve şiirlerinizle büyüyorlardı.
Bir yanımda Ceyda, diğer yanımda Nazlıcan...
Kaç fotoğraf çektiğimi hatırlamıyorum bile...

Söyleşi, biraz gecikerek başladı.
Nasıl yazdığımı, nelerden beslendiğimi anlatmaya çalıştım.
Yazmanın aslında ölümsüzlüğü aramak gibi bir şey olduğunu...
Kitaplarımdan, oyunlarımdan bahsettim, yeni projelerimden...
DT repertuarında da bulunan ve Türkiye’de hayvanların da izlediği ilk oyunun yazarıyım.
ORMANYA, büyüklere de masal gibiydi...
İstanbul AKM gibi büyük salonlarda 30 bin izleyiciye ulaşan BU TOPRAĞIN ÇOCUKLARI Müzikali vardı...
Okullarda bulunan AKSÜT adlı ödüllü hikâye kitabım...
TOROS KAPLANI MOLLA KERİM...

ÇARŞAMBA PERİSİ / ÖZGECAN...

Ve diğerleri...

Zaman nasıl geçti anlamadım bile...

Soru cevap faslı da güzeldi.

Asıl güzel olan, 19 yıl önce Nazlıcan’ın okuduğu şiirin videosunu yeniden izlemektir.

Ve ELİMDEN TUTUN şiirini, canlı performans olarak Nazlıcan’dan dinlemek...

Nasıl duygulandığımı anlatamam.

Yanımda getirdiğim kitapları imzalayıp hediye ederken de mutluluğum gözlerimden okunuyordu.

Kaç kişiye böyle bir OKUR / YAZAR buluşması nasip olurdu ki?

Sanki herkes, her şey benim mutlu olmam için çırpınıyordu.

Vedalaşmaya çalıştık fakat Funda / Burhan Vayvada çifti bırakmadı, **“yani şimdi biz Trabzon’a gelsek, bir kahve içmeden mi göndereceksiniz bizi?”**

Ne söylese haklıydı ve uzatmanın da bir âlemi yoktu.
"Tamam, geliyoruz" dediğimde kapıya yönelmiştik bile...

Denizli, ovaya doğru yayılmış zengin bir şehir.

Toprağı bereketli, insanı girişimci...

Yol boyunca sağdan soldan konuştuk, edebiyattan...

Yeşillikler arasında bahçeli evlerine ulaştığımızda vakit oldukça ilerlemişti.

"Kısa bir kahve faslı" diye gittiğimiz ev yeni bir söyleşi mekanına dönüşmüştü.

Neler konuşmadık ki?

Gerçek bir okur/yazar buluşmasıydı çünkü adrese teslim söyleşi başka nasıl olabilirdi ki?

Kahveler içildi, kekler yenildi; ilk kez görüştüğümüz insanlarla bir ömür dostmuş gibi devam eden sohbetin de sonuna gelmiştik.

Yaz tatilinde Trabzon'da görüşmek üzere vedalaştık.

Benim için olduğu kadar pek çok insan için de bir ilkti bu.

"Tek Kişilik İmza Günü" hayalim gerçek olmuş, tüm kitaplarımı okuyan **Ceyda Akşit**'le birlikte "**Elimden Tutun Beni de Okutun**" şiirimle il birincisi olan **Nazlıcan Vayvada**'yla da tanışma fırsatı bulmuştum.

Herhalde benden daha mutlusu olamazdı.

Denizli, hafızamın baş köşesine kurulmuştu ve dönüş yolunda rüya gibi bir şeydi yaşadığım.

MODA

Christian Dior

MODANIN KALBI "DİOR"

Nazmiye AYDIN*

Kendisiyle aynı adı taşıyan, dünyanın en ünlü moda evlerinden ve dünyanın en ünlü markalarından biri olan "Christian Dior SE"nin kurucusu Christian Dior 21 Ocak 1905 tarihinde Fransa'nın kuzeyinde, Normandiya bölgesinde bulunan Granville adlı bir sahil kasabasında dünyaya gelmiştir. Gübre üretimi yapan, sanayici, oldukça varlıklı bir ailesi olan Christian Dior ilk ve orta eğitimi tamamladıktan sonra diplomatik hizmetlere eleman yetiştiren Siyasi Bilimler Okulunda eğitim almış, fakat kendisi hep mimar olmayı hayal etmiştir.

Üniversite eğitiminin ardından babasının verdiği sermaye ile Paris'te bir sanat galerisi açmış, 1931 yılında dünyada yaşanan ekonomik kriz sonucunda babasının fabrikası ve şirketi iflas edince Christian Dior da galerisini kapatmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde ilk önce Le Figaro dergisine şapka modelleri çizerek, daha sonraları Paris'in moda evlerine kıyafet modelleri çizerek geçimini sağlamıştır.

1930'lu yıllardan 1940'lı yıllara kadar moda tasarımcısı Robert Piguet ile çalışmış, II. Dünya Savaşı sırasında askerlik hizmetini tamamlamış ve ardından 1941 yılında Paris'i terk ederek güney Fransa'da meyvecilik yapmaya başlamıştır. Ne var ki, savaşın bitmesini beklemeden yeniden Paris'e dönmüş, 1942 yılında terhis olmuş, ardından Lucien Lelong moda evinde çalışmaya başlamıştır. Bu moda evinde Pierre Balmain ile birlikte çalışmış, II. Dünya Savaşı sırasında Nazi subaylarının ve Fransız işbirlikçilerinin hanımlarını giydirmiştir. O dönemde Fransa'nın en önemli sanayici ve tüccarlarından biri olan tekstilci Marcel Boussac'ın maddi desteğiyle 16 Aralık 1946'da kendi moda evini kurmuştur.

Görsel 1. Christian Dior, Evi ve Müzesi, Granville /Fransa

*KTÜ –TMYO- Tasarım Bölümü

Ünlü modacı Dior, Corelle, çiçeğin taç yaprakları ismini verdiği ilk koleksiyonunu 1947 yılında sunmuştur. Dior'un tasarımları II. Dünya Savaşı modası olan kapalı ve erkeksi tasarımların aksine daha kadınsı olmuştur. Şekiller ve silüetler tasarlamada usta olan Dior bu konuda şöyle demiştir, "Ben çiçek kadını tasarladım."

Tasarımları ağırlıklı olarak sık dokunmuş pamuklu bezlerde yapılan sert büstiyer stilindeki korsajlar, ince belli korseler, kalça vatkalı ve jüponlardan oluşmuş, bu giysiler belden aşağıya doğru genişleyerek inen modelleri sayesinde giyen kişinin çok daha kıvrımlı hatlara sahip gözükmesini sağlamıştır. Giysilerin etek boyu baldırlara veya ayak bileklerine kadar indirilerek beğenilen bir görünüm verilmiştir.

Kariyerinin başlarında Christian Dior tasarımları, bacaklarını örttüğü için kadınlardan tepki almıştır. Çünkü o dönemde bu boy ölçülerine karşı tepki, kumaş yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıkmış ve alışılmış değerlere uymamıştır. Ayrıca Paris'teki moda çekimleri sırasında Dior'un tasarladığı kıyafetler, aşırı kumaş kullanımı gerekçesi ile tepkiyle karşılanmıştır.

Dior sonuçta "Yeni Görünüm" kadın modasında devrim niteliğinde bir çığır açmış ve II. Dünya Savaşı sonrasında Paris'i yeniden modanın merkezi yapmıştır .

Müzeye dönüştürülen, dünyanın bu en ünlü modaevine 2024 Ocak ayında bir ziyaret yapılmış, müzede sergilenen kıyafetler kadar, binanın mimarisi, müzeyi ziyarete gelenlerin dışarıda kuyrukta beklerken ki sakin, sessiz bekleyişi, kılık kıyafetlerindeki özen, müze giriş şekli daha müze girmeden etkili olmuş, birçok neden? sorusu hızla bellekten geçmiştir. Müzeye girildiğinde modaevinde tasarlanmış ayakkabı, çanta, şapka ve kıyafetlerin minyatür drapaj çalışmalarının yer aldığı ışıl ışıl vitrinlerde sergilenen ürünler, muhteşem bir renk uyumu içinde ziyaretçilerini karşılamış, her biri ayrı renkteki bu dev vitrinleri izleyerek çıkılan merdivenlerden sonra kıyafetler ziyaretçilere sunulmuştur.

Toplumsal belleğin oluşması, koruma kültürünün sağlanması gibi işlevlerinin yanında, eğitimin çok önemli bir parçası olan bu müzeler gibi müzelerin, köklü geçmişi olan şehrimiz Trabzon özelinde ülkemizde de artık önemsenmesi ve ciddi çalışmalar yapılarak gelecek nesillere bırakılması gerek özel sektör, gerek kamu, gerekse yerel yöneticiler için bir borçtur. Gezilip, görülmesi ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, çok dersler alınması gereken bu müze gibi müzelerin ülkemizde de açılması, dünya markası tasarımcıların yetişmesi umuduyla...

Görsel 2. Müze girişinde çalışmaların sergilendiği dikey vitrinlerden

Görsel 3. Müzede sergilenen kıyafetler ³

Görsel 4. Müzede sergilenen kıyafetler ⁴

Görsel 5. Müzede sergilenen fantezi kıyafetler v

Görsel 6. Müzede sergilenen fantezi kıyafetler

Görsel 7. Müzede sergilenen kıyafetler ve Dior parfüm

Görsel 8. Modacı Christian Dior, çalışanları ve modaevinin basında çıkan resimleri

12 MAYIS
ANNELER GÜNÜ
Kutlu" Olsun

KİŞİSEL GELİŞİM

KENDİNLE İÇ DİYALOGLAR: ZİHNİN SESSİZ KONUŞMASI

Arzu GÜRER SAGLAM*

Zihninizde sürekli devam eden bir konuşma vardır: Kendimizle olan iç diyaloglarımız. Bu diyaloglar, hayatımızın her anında bize eşlik eder ve düşüncelerimizin, hislerimizin, davranışlarımızın temelini oluşturur. Kimi zaman destekleyici ve motive edici olurken, kimi zaman da eleştirel ve yıkıcı olabilirler. Soru şu, "kendimizle olan bu diyaloglarımız ne kadar sağlıklı?"

İç Diyalogların Doğası

İç diyaloglarımız, genellikle bilinçaltımızdaki inançlar ve yaşadığımız deneyimlerin bir yansımasıdır. Bu diyaloglar, farkında olsak da olmasak da sürekli olarak zihninizde devam eder. Bir hata yaptığımızda kendimize kızmak, başarılı olduğumuzda kendimizi takdir etmek ya da gelecekle ilgili endişelerimizi dile getirmek hep bu iç diyalogların bir parçasıdır. Ancak bu diyalogların tonu ve içeriği zihinsel sağlığımızı büyük ölçüde etkilerler.

Kendimize karşı olan bu konuşmaların çoğu zaman farkında olmayız. Oysa bu diyaloglar, özsaygımızı, özgüvenimizi ve genel yaşam kalitemizi doğrudan etkiler. Olumsuz iç diyaloglar, kendimize olan güvenimizi sarsabilir, motivasyonumuzu azaltabilir ve stres seviyemizi artırabilir. Öte yandan, olumlu iç diyaloglar ise bizi motive eder, kendimize olan inancımızı güçlendirir ve zorluklarla başa çıkma becerimizi artırır.

Olumsuz İç Diyalogların Etkileri

Olumsuz iç diyaloglar genellikle kendimize yönelik eleştiriler, suçlamalar ve negatif düşünceler şeklinde ortaya çıkar. Örneğin, "Bunu asla başaramayacağım," "Yeterince iyi değilim," "Neden hep ben hata yapıyorum?" gibi düşünceler, kendimize olan inancımızı zedeler. Bu tür düşünceler, zamanla bizi bir başarısızlık döngüsüne sürükleyebilir ve potansiyelimizi gerçekleştirmemizi engelleyebilir.

Bu noktada kendimize önemli bir soruyu sormamız gerekir: "Eğer kendinle konuştuğun gibi arkadaşlarınla konuşuyor olsaydın, seninle vakit geçirmek isterler miydin?" Çoğu zaman, kendimize söylediğimiz şeyleri başkalarına söylesek, muhtemelen onları kırar ve uzaklaştırırdık. Bu basit soru, kendimize olan yaklaşımımızı gözden geçirmemiz için önemli bir ipucu kanımca.

Olumlu İç Diyaloglar ve Kendimize Olan Şefkatimiz

Kendimizle olan diyaloglarımızı olumlu yönde değiştirmek, zihinsel sağlığımız için atabileceğimiz en önemli adımlardan biridir. Olumlu iç diyaloglar, kendimize olan güvenimizi artırır, stresimizi azaltır ve genel yaşam kalitemizi iyileştirir. Bu değişimi başlatmak için kendimize şefkat göstermeyi öğrenmemiz gerekir.

Kendimize şefkat göstermek, hatalarımızı ve eksiklerimizi kabul etmek ve bunları öğrenme fırsatları olarak görmektir. Olumsuz düşünceler yerine, kendimize destekleyici ve teşvik edici sözler söylemek, olumlu iç diyaloglar geliştirmemize yardımcı olabilir. Örneğin, "Bu zorluğun üstesinden gelebilirim," "Hata yapmak öğrenmenin bir parçasıdır," "Elimden gelenin en iyisini yapıyorum" gibi düşünceler, kendimize olan bakış açımızı olumlu yönde değiştirir.

İç Diyalogları Dönüştürme Yolları

1. Farkındalık Geliştirin: İlk adım, iç diyaloglarınızın farkına varmaktır. Gün içinde zihninizden geçen düşünceleri gözlemleyin ve bunların ne kadarının olumlu, ne kadarının olumsuz olduğunu tespit edin.

*Kişisel Gelişim Uzmanı

2. Kendinizi Dinleyin: Olumsuz iç diyaloglarınızın hangi durumlarda ortaya çıktığını ve ne sıklıkla tekrarlandığını anlamaya çalışın. Bu düşüncelerin kökenine inmek, onları dönüştürmek için önemli bir adımdır.

3. Olumsuz Düşünceleri Sorgulayın: Kendinize şu soruyu sorun: "Bu düşünce gerçek mi?" Olumsuz düşüncelerin çoğu zaman gerçeği yansıtmadığını ve abartılı olduğunu göreceksiniz.

4. Olumlu Alternatifler Geliştirin: Olumsuz düşünceler yerine, kendinize destekleyici ve pozitif alternatifler sunun. Örneğin, "Bunu yapamam" yerine "Bu zor, ama denemeye değer" diyebilirsiniz.

5. Kendinize Şefkat Gösterin: Kendinize bir arkadaşınıza göstereceğiniz şefkati gösterin. Kendinizi eleştirmek yerine, cesaretlendirin ve motive edin.

Kendinle olan iç diyalogların, zihinsel sağlığımız üzerinde büyük bir etkisi vardır. Olumsuz düşünceler kendimize olan güvenimizi sarsarken, olumlu düşünceler bizi güçlendirir ve motive eder. Eğer kendinle konuştuğun gibi arkadaşlarınla konuşuyor olsaydın, seninle vakit geçirmek isterler miydi?

Bu sorunun cevabı, kendimize olan yaklaşımımızı gözden geçirmemiz ve daha sağlıklı iç diyaloglar geliştirmemiz için bir rehber olabilir. Kendinize şefkat gösterin, olumlu düşünceler geliştirin ve zihninizi destekleyici bir arkadaş haline getirin. Bu sayede hayatınızda daha mutlu, daha motive ve daha başarılı olacaksınız, emin olun.

16-19 HAZİRAN
KURBAN BAYRAMI
Kutlu Olsun

SAĞLIK

GÜNÜMÜZÜN SESSİZ PANDEMİSİ OBEZİTE

Elif ATEŞ*

Obezite, günümüzün en ciddi sağlık sorunlarından biri olarak kabul ediliyor. Dünya genelinde milyonlarca insanı etkileyen bu durum, sadece estetik bir problem olmanın ötesine geçerek ciddi sağlık komplikasyonlarına yol açabiliyor. Güncel veriler, yetişkin Türk toplumunun %32,1 oranla obezite sıklığı ile Avrupa'da birinci sırada yer aldığını göstermektedir. 2030 yılında obezite oranının %40'ın üzerine çıkacağı öngörülmektedir. Obezite, modern yaşam tarzının ve beslenme alışkanlıklarının bir sonucu olarak hızla artış gösteriyor. Ve biz bu artış karşısında yeterince mücadele edemiyoruz.

Peki, obezite nedir ve neden bu kadar önemli bir sağlık sorunudur? Obezitenin tanımı ve nedenlerinin yanında sağlık üzerinde neredeyse vücudumuzdaki her sistemi olumsuz etkilediğinin altını çizmek isterim. Özellikle önce oluşumunu engellemek için, daha sonra eğer oluştu ise obezite ile mücadelemizin bir yaşam tarzı olarak sürekli devam etmesi gerektiğini vurgulamak isterim. Şimdi, "obezite nedir ve nedenleri nelerdir, obezite ile mücadelede nasıl bir yaşam tarzı olmalı", bunlardan bahsedelim.

Obezitenin Tanımı ve Nedenleri

Obezite, vücutta aşırı miktarda yağ birikmesi olarak tanımlanır ve genellikle beden kitle indeksi (BMI) ile ölçülür. BMI, kişinin kilosunun boyunun metre olarak karesine bölünmesiyle elde edilen bir değerdir. 30'un üzerindeki BMI değeri obezite olarak sınıflandırılır. Bu oranın 25 kg/m² den büyük olması sağlık açısından önemli bir risk olmakla birlikte birçok kronik hastalığın oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bu hesaplama yöntemi bazı durumlarda obeziteyi tanımlamak için yetersizdir. Çünkü obezitenin vücuttaki yağ fazlalığı olarak tanımlandığını ifade etmiştik. Özellikle yaşlılar ve genç atletler için bu hesaplama doğru sonuç vermez. Yaşlılar kas kütlesi az olabileceği için olduğundan daha düşük, atletik yapıda olanlar ise kas kütlesi fazla olduğu için olduğundan daha fazla beden kitle indeksine sahiptir. Bu durumda doğru ölçüm yapabilmek için yeni teknolojiler geliştirilmiş olup; "biyoelektrik impedans" gibi cihazlarla, kabaca, el-bacak ya da bacak-bacak ekseninde, yağ dokusu üzerinden 50 kHz elektrik akımına karşı oluşan dirençten beden yağ yüzdesi hesaplanır. Artık günümüzde modern obezite takip merkezlerinde bu cihazlar kullanılıyor. Doğru ölçüm için son 3 saat içinde herhangi bir şey yememek, son 2 saat içinde ağır egzersiz yapmamak, ölçüm öncesi mesaneyi boşaltmak ve ölçüm öncesinde 5 dakika dinlenmek gerekmektedir.

Obezitenin başlıca nedenleri arasında:

- Yanlış Beslenme Alışkanlıkları: Yüksek kalorili, şekerli ve yağlı gıdaların aşırı tüketimi. Özellikle hazır (fast food) ve işlenmiş gıdaların kolay ulaşılabilir olması, bu tehlikeli gıda tüketimini arttırmaktadır.
- Hareketsizlik: Düzenli fiziksel aktivitenin eksikliği.
- Genetik Faktörler: Ailede obezite öyküsü olması.
- Metabolik ve Hormonal Dengesizlikler: Tiroid bezinin az çalışması gibi sorunlar.
- Psikolojik Faktörler: Stresi yönetememe, depresyon ve duygusal yeme alışkanlıkları.
- Yetersiz uyku yer almaktadır.

Sağlık Üzerindeki Etkileri

Obezitenin sağlık üzerindeki etkileri oldukça geniş çaplıdır ve bir dizi ciddi sağlık sorununa yol açabilir:

- **Kalp ve Damar Hastalıkları:** Obezite, yüksek tansiyon ve kolesterol yüksekliği gibi sorunlara neden olarak kalp krizi ve felç (inme) riskini artırır.
- **Tip 2 Diyabet:** Vücudun insülin kullanma kapasitesini azaltarak diyabet riskini önemli ölçüde yükseltir.
- **Kas ve İskelet Problemleri:** Fazla kilo, eklemler ve kemikler üzerinde aşırı baskı yaparak osteoartrit (kireçlenme) gibi sorunlara yol açabilir.
- **Solunum Problemleri:** Uyku apnesi (solunumun durması) ve astım gibi solunum yolu hastalıklarının gelişme riski artar.
- **Kanser:** Obezite, bazı kanser türlerinin gelişme riskini artırabilir.

* Doç. Dr. KTÜ Tıp Fakültesi Aile Hekimi

Obeziteyle Mücadele Yöntemleri

Obezite ile savaşın en önemli basamağı obezitenin gelişimini önlemektir. Obezitenin Tip 2 Diyabet; hipertansiyon, hiperlipidemi, kalp hastalıkları, inme, uyku apnesi ve kanser gibi ciddi sağlık sorunlarına zemin hazırlaması ve kilo kaybı ile sağlık risklerindeki azalma göz önünde bulundurulduğunda sağlıklı bir yaşam tarzı kazanılmasının önemi anlaşılmaktadır. Sağlıklı bir yaşam tarzı fiziksel, zihinsel ve sosyal refahı destekleyen seçimler yapmayı içerir. Sağlıklı beslenme, düzenli egzersiz, yeterli uyku, stres yönetimi, sigara ve alkol gibi sağlıksız alışkanlıklardan kaçınma gibi seçimler yapılarak birçok sağlık sorunu riski azaltılabilir ve genel yaşam kalitesi artırılabilir. Sağlık kuruluşunda yapılacak olan düzenli kontroller ise sağlığın korunması ve geliştirilmesi için süreklilik sağlar.

Obeziteyle mücadelede bireylerin ve toplumların alabileceği birçok önlem bulunmaktadır. Başarılı bir obezite yönetimi için risk faktörlerini de belirleyebilen sistematik çok yönlü bir yaklaşım sergilenmelidir. İşte bazı etkili yöntemler:

1- Dengeli Beslenme: Sebzeler, meyveler, tam tahıllar ve protein açısından zengin, düşük yağlı bir diyet benimsemek. İdeal bir diyetdeki kalorinin %15-20'sinin proteinden, %50-55 oranının karbohidratlardan ve %20-30 oranının yağlardan oluşması beklenmektedir.

Sağlıklı beslenme yaşamın erken dönemlerinde, anne sütü ile beslenme döneminde başlar. Emzirme, sağlıklı büyümeyi teşvik eder ve bilişsel gelişimi geliştirir; obezite riskini azaltır.

2- Düzenli Egzersiz: Haftada en az 150 dakika orta düzeyde fiziksel aktivite önerilmektedir. Orta düzeyde fiziksel aktiviteyi tanımlayacak olursak; nefes almanın ve kalp atım sayısının normalden daha fazla olduğu, kasların zorlanmaya başladığı, orta dereceli çaba gerektiren aktiviteleri ifade eder. Aktivite sırasında kişi konuşabilir fakat, şarkı söyleyemez. Örneğin hızlı yürümek, düşük tempolu koşular, dans etmek, yüzmek, masa tenisi oynamak, yavaş tempoda bisiklet sürmek vb.

Toplumumuzun egzersiz alışkanlığı maalesef çok yetersizdir. Yapılan bir çalışmada egzersiz yapmama nedenleri sorgulandığında "üşenme", "yeterli vakit yokluğu" ve "sürdürme zorluğu" cevaplarının yer alması, egzersiz konusunda toplum bilincimizin yetersizliğini göstermektedir. Aslında bu durum egzersizin etkilerinin bireyler için yeterince önemli olmadığı ve belki farkındalığının olmadığı anlamına gelmektedir.

3- Psikolojik Destek: Obeziteyle mücadelede davranışsal terapiler ve psikolojik destek almak etkili olabilir.

4- Medikal Yardım: İlaç tedavileri ve cerrahi müdahaleler doktor gözetiminde, uygun durumlarda uygun hastada kullanılabilir. Ama öncelikle ilk iki madde yani sağlıklı beslenme ve egzersizin bireyde bir yaşam tarzına dönmediği kişiler tedavi sonrası tekrar eski kilolarına geri dönmektedirler. Yani her durumda sağlıklı beslenme ve düzenli yapılan fiziksel aktivite şart.

5- Toplumsal Bilinçlendirme: Sağlıklı yaşam tarzı konusunda farkındalık oluşturmak ve eğitim programları düzenlemek. Obezite oluştuktan sonra mücadele etmekten daha kolay oluşumunu engellemektir. Yani doğumdan itibaren sağlıklı beslenme kalıplarına alışsak, egzersiz hayatımızın bir parçası olsa bu obeziteyi baştan çözmüş olacağız.

Sonuç

Obezite, modern yaşamın kaçınılmaz bir sonucu gibi görünse de önlenbilir ve yönetilebilir bir sağlık sorunudur. Bireyler, sağlıklı beslenme alışkanlıkları geliştirerek, düzenli egzersiz yaparak ve gerektiğinde profesyonel yardım alarak obeziteyle etkili bir şekilde mücadele edebilirler. Toplum olarak ise obeziteyi önlemek ve sağlıklı yaşamı teşvik etmek için birlikte çalışmamız gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki sağlıklı alışkanlıklar, kaliteli bir hayatın anahtarıdır.

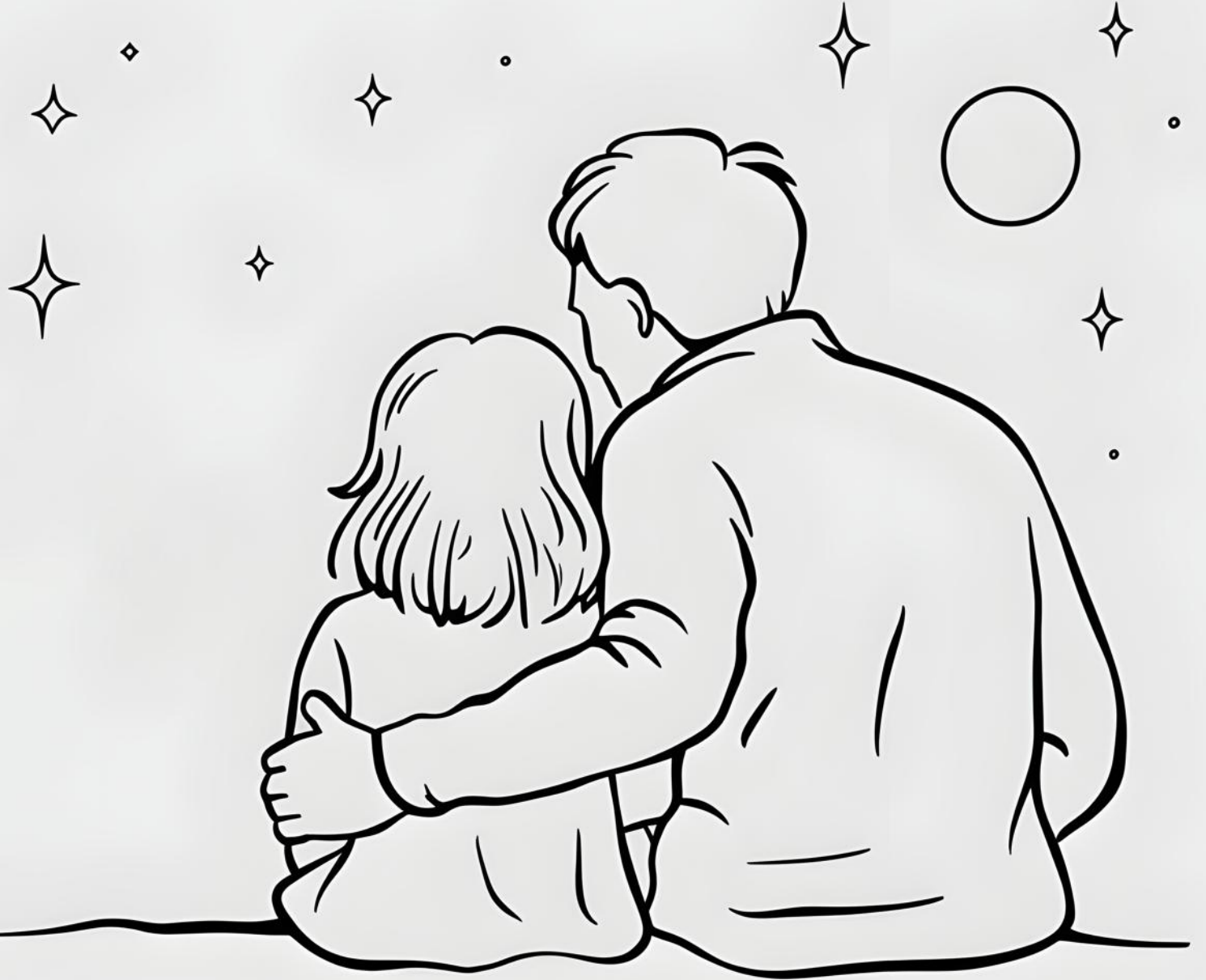
Bireylerin obezite ve obeziteye bağlı sağlık riskleri hakkında farkındalıkları artırılarak oluşturulacak olan bireysel ve sürdürülebilir hedeflerin oluşturulması başarıya ulaştıracaktır.

Kaynaklar:

- 1.Ates E. (2024)"Sağlıklı Yaşam Tarzına Kapsamlı Yaklaşım" ed. Demirağ S. Hipokrat Aile Hekimliği. Ankara. syf 1535-1543.
- 2.Organization WH. WHO European regional obesity report 2022: World Health Organization. Regional Office for Europe; 2022.
- 3.Organization WH. Physical Activity 2022 [updated 05.10.2022. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity>.
- 4.Piercy KL, Troiano RP, Ballard RM, Carlson SA, Fulton JE, Galuska DA, et al. The physical activity guidelines for Americans. *Jama*. 2018;320(19):2020-8.
- 5.Kurt AK, Turan S, Elif A. Kilo kontrol danışmanlığı alan bireylerin egzersiz uyumunu engelleyen faktrler. *Konuralp Medical Journal*. 2020;12(1):19-26.
- 6.Ates E, Set, Turan. St ocuğunda Tamamlayıcı Beslenme. *Türkiye Klinikleri J Fam Med-Special Topics*. 82017. p. 319-23.
- 7.Bozhyk A, zcan S, Kurdak H, AKPINAR E, SAATI E, Bozdemir N. Sağlıklı yaşam biçimi ve aile hekimliği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 2012;6(1).

16 HAZİRAN
BABALAR GÜNÜ
Kutlu Olsun

20 MAYIS 1955
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİNİN
69. KURULUŞ YILI
Kutlu" Olsun

AKADEMİK | ARAŞTIRMA

CUMHURİYETİN ANADOLU'DAKİ İLK ÜNİVERSİTESİ: KTÜ

Sadettin KORKMAZ*

20 Mayıs 2024 Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin 69. kuruluş yıl dönümü kutlu olsun diyelim ve 69 yıllık geçmişte kısa bir gezinti yapalım.

Ülkemizde modern anlamda ilk üniversiteler Cumhuriyet döneminde kurulmaya başlanmıştır. Cumhuriyet öncesinde sadece İstanbul'da eğitim veren bazı okullar vardı. Bunlar; Mühendishane-i Bahri Hümâyun (1773), Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye-i Şahâne (1834), Askeri Baytar Mektebi (1842), Mekteb-i Mülkiye-i Fünun-u Şahane (1859), Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane (1882), Hamidiye Ticaret Mektebi-i Âlisi (1883), Darulfünun-u Şahane (1900), Mekteb-i Tıbbiyye-i Şahâne (1903) ve Kondüktör Mekteb-i Âlisi (1911) idi.

Cumhuriyet döneminde, 1933 yılında çıkarılan bir kanunla "Darulfünun-u Şahane" İstanbul Üniversitesi'ne, 1944 yılında çıkarılan bir kanunla da "Mühendishane-i Bahri Hümâyun" İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. İstanbul'da bulunan "Askeri Baytar Mektebi" ile "Mekteb-i Mülkiye-i Fünun-u Şahane" Ankara'ya taşınarak, Veteriner Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak 1946 yılında kurulan Ankara Üniversitesi'ne bağlanmışlar ve bu üniversitenin çekirdeğini oluşturmuşlardır.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Nasıl Kuruldu?

Ankara Üniversitesi'nin kurulmasından sonra, 1950'li yıllarda İstanbul ve Ankara dışında Anadolu'da da üniversite kurulması fikri ortaya atılmış ve bu konuda bazı şehirlerde çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların hararetle yürütüldüğü illerden birisi de Trabzon'dur.

O günlerde yaşananları Av. Ali Kemal Yılmaz (Bayraktar)'ın üniversitenin 35. kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmasından aktaralım: "1954 yılında Trabzon Doğu Gazetesi'nde Trabzon' da bir üniversite kurulmasına dair ilk yazılar çıkmaya başladı. Bu arada 1954 yılı Ekim ayında dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar Trabzon-Rize-Giresun ve Gümüşhane illerini içine alan bir gezi için bölgede bulunmaktadır. 7 Ekim 1954 tarihinde Gümüşhane Halkevi'nde Mustafa Reşit Tarakçıoğlu vasıtasıyla Cumhurbaşkanı'dan bir randevu alınmış ve durum kendisine ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Bölge milletvekillerinin de desteğiyle Cumhurbaşkanı'nın olumlu görüşü alınmış ve milletvekilleri çalışmaya başlamıştır."

1954 yılında yapılacak milletvekilliği seçimlerini yürüten dönemin Başbakanı Adnan Menderes seçim çalışmaları sırasında İzmir'de Ege Üniversitesi kurulması sözünü vermişti. Seçim sonrası bu konu meclis gündemine taşındı ve çalışmalara başlandı. Bu çalışmaların yanı sıra bir olayda Başbakanı Adnan Menderes ile Trabzon Milletvekili ve Maarif Komisyonu Başkanı Mustafa Reşit Tarakçıoğlu arasında yaşanmıştır. Dönemin DP Trabzon İl Başkanı Hasan Günerkan'ın ifadesine göre, Başbakan Menderes, Maarif Komisyonu Başkanı Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'na Ege' de bir üniversite kurulması için ricada bulunduğu zaman, Tarakçıoğlu da kendisine Trabzon'luların da bu konuda bir isteği olduğunu belirtmişti. Bunun üzerine Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Ege Üniversitesi'nin kuruluş kanunları birlikte hazırlandı ve TBMM'de 20 Mayıs 1955 tarih ve 6594 kanunla önce KTÜ, 6595 sayılı kanun ile de Ege Üniversitesinin kuruluşu kabul edildi.

Kanunu hazırlayan milletvekilleri ve kanunun gerekçeleri aşağıda verilmiştir:

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine,
Trabzon'da bir Karadeniz Teknik Üniversitesi kurulması hakkında kanun teklifimizle esbabı mucibe layihası ilişik olarak sunulmuştur.

Gereken muamelenin yapılmasına müsaadelerinizi rica ederiz.

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu (Trabzon MV ve Maarif Komisyonu Başkanı), Mahmut Goloğlu (Trabzon MV), Pertev Sanaç (Trabzon MV), Zihni Ural (Çoruh/Artvin MV), Halit Zabun (Gümüşhane MV), Mecit Bumin (Çoruh/ Artvin MV), Ali Naci Duyduk (Ordu MV), Halit Ağanoğlu (Rize MV), S. Fehmi Kalaycıoğlu (Trabzon MV), Hamdi Bozbağ (Giresun MV), Tahsin İnanç (Giresun MV),

*Prof. Dr., (KTÜ Emekli)

Emrullah Nutku (Trabzon MV), Mazhar Şener (Giresun MV), Mehmet Fatih Mete (Rize MV), Sabri Özcan San (Gümüşhane MV), Selahattin Karayavuz (Trabzon MV), Kemal Balta (Rize MV), R. Ozan Gümüşoğlu (Samsun MV), Hamdi Tekay (Samsun MV), Halis Tokdemir (Gümüşhane MV), Doğan Köymen (Giresun MV), İsmail Hakkı Baykal (Gümüşhane MV), Osman Kavrakoğlu (Rize MV), Veysel Varol (Erzincan MV), Ekrem Ocaklı (Gümüşhane MV), Muzaffer Harunoğlu (Trabzon MV).

Kanunun gerekçesinde ayrıntılı olarak 5 ana madde yazılmış olup, bu maddeler aşağıda kısaca özetlenmiştir:

Birinci maddede; Doğu Karadeniz Bölgesinin nüfus potansiyeli, iş imkanlarının kısıtlı olması, gençlerin okumak üzere zor koşullar altında Ankara ve İstanbul'da eğitimlerinin sürdürülmesi zorluğu, arazilerin dik ve tarım için elverişli olmaması ve en önemlisi özellikle Amerika'daki üniversitelerin eğitim ve kalkınmaya yaptıkları katkılar örnek olarak açıklanmıştır. Ayrıca bölgedeki 6 ilde 40 ortaokul, 5 lise, erkek ve kız olarak 22 teknik, 6 mesleki okul açılmış buralarda yaklaşık 14 bin kadar öğrencinin eğitim gördüğü ve bu öğrencilerin de yüksek tahsil görmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

İkinci maddede; Doğu Karadeniz Bölgesinin maden potansiyeli, gemi yapımı, akarsularda enerji santrallerinin kurulması gibi nedenlerle mühendislik fakültesi ve Teknik Üniversite kurulmalıdır.

Üçüncü maddede; Trabzon Doğu Karadeniz Bölgesinin merkezi konumunda olup, önemli bir kültür merkezidir. Bu nedenle üniversite Trabzon'a kurulmalıdır.

Dördüncü maddede; Üniversitenin kurulması için Trabzon'da uygun arazi ve arsaların olmasıdır.

Beşinci maddede; Üniversitenin kurulabilmesi için bütçe imkanları ele alınmıştır. Ülke kalkınması için teknik eleman yetiştirilmesi zorunluğu ortaya konmuştur.

Kanun gerekçesi "Bu mucip sebeplerle Karadeniz Teknik Üniversitesi kanun layihası teklif edilmiştir." diye sonlandırılmıştır.

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu Kimdir?

Üniversitenin kuruluş kanunu hazırlayan dönemin Trabzon Milletvekili ve Maarif Komisyonu Başkanı Mustafa Reşit Tarakçıoğlu 1892 yılında Trabzon'da doğdu. 1911 yılında Trabzon Mektebi İdadisi'nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'na (Darül Muallim) girdi. Balkan ve Birinci Dünya Savaşları nedeniyle eğitimine ara vererek subay olarak orduya katıldı. Askerlik dönüşü 1916 yılında Yüksek Öğretmen Okulu Biyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Öğretmen olarak Denizli, Trabzon, Ordu ve İstanbul liselerinde öğretmenlik görevlerinde bulundu.

Daha sonra Diyarbakır, Erzurum ve İzmir'de Milli Eğitim Müdürlüğü yaptı. 1946 yılında da emekli oldu. Çeşitli tarihlerde Trabzon Öğretmenler Cemiyeti, Trabzon Türk Ocağı ve Müdafai Hukuk gibi derneklerde görevler aldı.

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu emekli olduktan sonra yeni bir hayata başladı ve politikaya atıldı. 1946'dan 1957 yılına kadar 8, 9, 10 ve 11. dönemlerde Trabzon Milletvekili olarak hizmet verdi ve Maarif Komisyonu Başkanlığı yaptı. 1955 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin kuruluşuna öncülük etti.

Yayınlanmış başlıca eserleri; Yaşamak ve Yaşatmak Yolları, Eşya ve Tabiat Hakkında Öğretmenlere 72 Ders, Milli Terbiye ve Hedefleri, Ahlak ve Milli Ahlak, Ruslarla Olan Komşuluklarımız ve Trabzon'un Yakın Tarihi'dir. Tarakçıoğlu 24 Ekim 1969 yılında Ankara'da öldü ve Trabzon Boztepe'de toprağa verildi.

KTÜ'de Eğitime Ne Zaman Başlandı?

20 Mayıs 1955 yılında kurulan ve ancak 1963 yılında eğitim-öğretime başlayabilen Karadeniz Teknik Üniversitesi; ülkemizin dördüncü üniversitesi, ikinci teknik üniversitesi ve Anadolu'da kurulan ilk üniversitesidir.

Üniversitenin eğitim-öğretime başlayabilmesi için gerek bölge milletvekilleri ve gerekse mahalli yöneticiler ve ileri gelenler o zamanlar çok büyük çabalar sarfetmiştir. 2 Aralık 1963 yılında Trabzon'un Esentepe Mahallesi'nde bulunan küçük bir ilkokul binasında 90 öğrenci ile başlayan bu eğitim hamlesi bugün evrensel boyutlara ulaşmış ve KTÜ saygın üniversiteler arasında yerini almıştır. Ayrıca verdiği binlerce mezun ile de ülke kalkınmasında çok önemli bir görevi de yerine getirmiştir.

Kuruluş kanunun üzerinden sekiz yıl geçmesine rağmen alt yapı ve öğretim elemanı yokluğu nedeniyle eğitim-öğretime başlanamamıştır. Bunun üzerine 1961 yılında dönemin Trabzon Valisi Vefa Poyraz başkanlığında Av. Ali Kemal Yılmaz (Bayraktar), İsmail Oğuz, Himmet Çiçek, Hulki Nemlioğlu, Nejat Ongan, Osman Erkök ve Kemal Ülker'in görev aldığı "Karadeniz Üniversitesi Yardım Derneği" kurularak çalışmalara başlandı. Bu dernek vasıtasıyla kamuoyu çalışmaları yürütüldü. Kuruluş kanunundan tam sekiz yıl sonra, 19 Eylül 1963 tarih ve 336 sayılı ek kanunla da üniversiteye rektörlük ve fakülte kadroları verilerek Temel Bilimler, İnşaat-Mimarlık, Makina-Elektrik ve Orman fakülteleri kurulmuştur.

Açılış ve Temel Atma Törenleri

Üniversitede eğitim-öğretime 2 Aralık 1963 tarihinde Trabzon'un Esentepe Mahallesi'nde (Arafilboyu/ Maşatlık) bulunan Atatürk ilköğretim Okulu'nun ilkokulu binasında 90 öğrenci ile başlanmıştır. Aynı gün, bugünkü kampüs alanında çok büyük törenlerle ilk binaların temeli atılmıştır (Şekil-1). Diğer taraftan Nemlioğulları Konağında Fatih Eğitim Enstitüsünün açılışı gerçekleştirilmiştir.

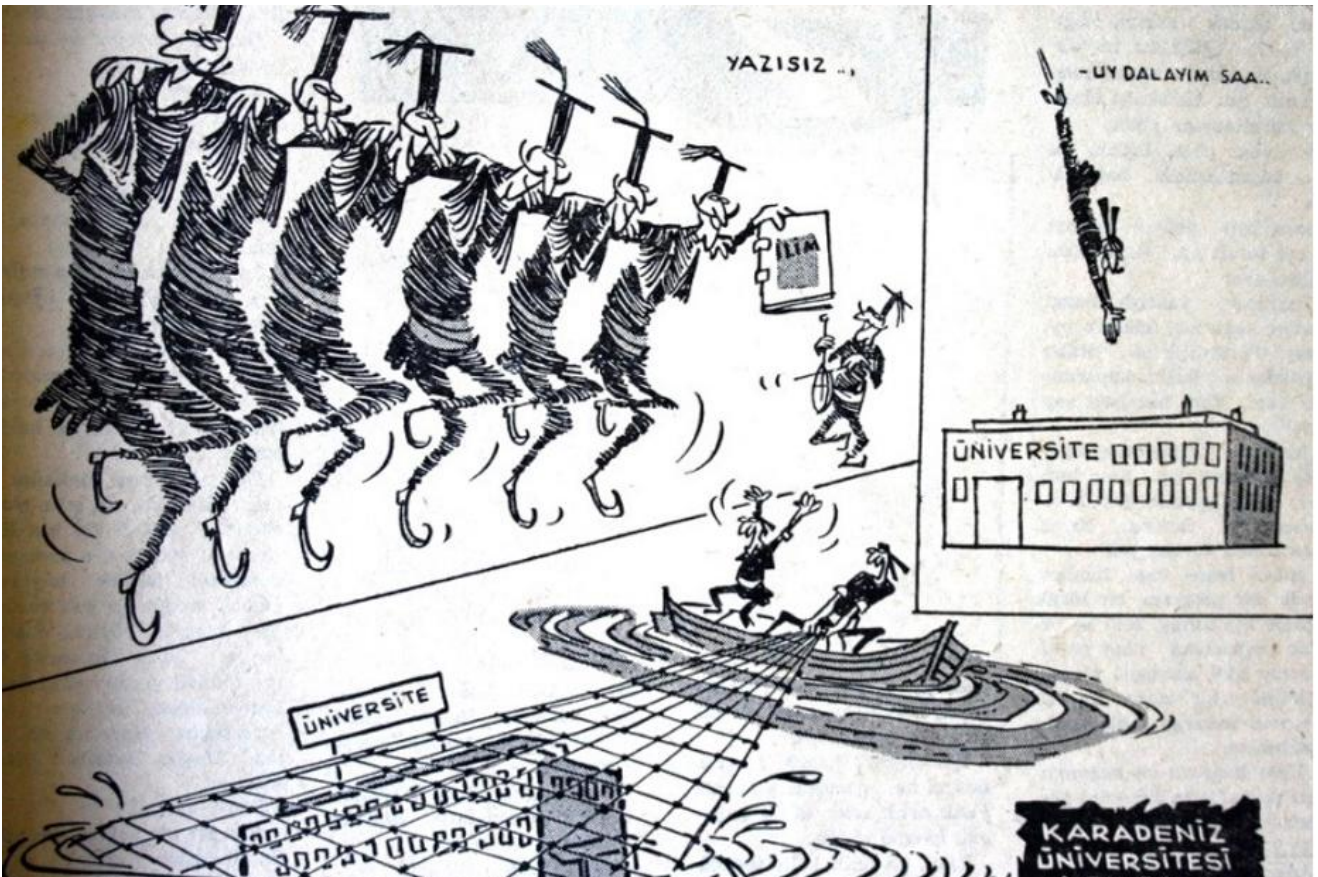

Şekil-1 Karadeniz Teknik Üniversitesinin açılış ve temel atma törenleri (2 Aralık 1963); 1-Esentepe Mahallesindeki ilk üniversite binasında açılış töreni, 2- Daha sonraki yıllarda Üniversite İlkokulu olarak hizmet veren bu bina 2015 yılında maalesef yıkıldı. 3- Üniversitenin temeline ilk harcı koyan dönemin Başbakan Yardımcısı Prof.Dr. Turhan Feyzioğlu, 4- Dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem, 5- Günümüzdeki Fen Fakültesi binasının temel atma töreni ve katılımcılar

Üniversitenin ve Eğitim Enstitüsünün açılışı Trabzon'da heyecanlı karşılanmış olup, bu haberler hem ulusal ve hem de yerel basında genişçe yer almıştır (Şekil-2). Dönemin ünlü mizah dergisi Akbaba üniversitenin açılışını Trabzon'a özgü simgelerle karikatürize etmiştir (Şekil-3).

Şekil-2 Üniversitenin açılış günündeki yerel gazetelerin manşetleri

Şekil-3 Akbaba Dergisinde üniversitenin açılışına ilişkin karikatür (26 Aralık 1963)

1966 yılının sonunda üniversite bugünkü kampüse taşınmış ve Fen-Edebiyat Fakültesi'nin bulunduğu binada eğitim-öğretime devam etmiştir. Üniversitede, 1963 yılında ilk defa İnşaat Mühendisliği ve Mimarlık, 1965 yılında da Jeoloji Mühendisliği bölümleri eğitimöğretime başlamış olup, ilk mezunlar İnşaat ve Mimarlık bölümlerinden 1968 yılında verilmiştir.

Üniversitenin İlkleri

İlk Rektör: Prof.Dr. Nazım Terzioğlu

İlk Dekan: Prof.Dr. Berki Yurtsever

İlk Fakülteler

Temel Bilimler (1963), İnşaat-Mimarlık (1965), Makine-Elektrik (1969), Orman (1969)

İlk Bölümler

İnşaat Mühendisliği (1963), Mimarlık (1963), Jeoloji Mühendisliği (1965), Kimya (1966),

İlk Kayıt Olan Öğrenciler (1963)

1-Ali Osman ÇAKIROĞLU (İnşaat), 2-Abdurrahim TERZİOĞLU (İnşaat), 3-Durukal ÇULHA (Mimarlık), 4-Özdemir KESKİN (İnşaat), 5- Yaşar Akduru (İnşaat), 7- Adnan Zervent (İnşaat) 6-Mustafa SANCAK (İnşaat). 8- Aykut Kayserili (İnşaat), 9- Şefik Erkut (İnşaat), 10- Seyit Ali Kaplan (İnşaat)

İlk Diploma Alanlar (1968)

1-Yusuf Hatay ÖNEN (İnşaat), 2- Ali Osman ÇAKIROĞLU (İnşaat), 3-Durukal Çulha (Mimarlık), 4-Fikret SARI (İnşaat), 5-Hüseyin Avni AKSU (İnşaat), 6-Özdemir Keskin (İnşaat), 7-Baykal ULUSOY (İnşaat), 8-Ali KALENDER (İnşaat), 9-Kutsal ÖZTÜRK (Mimarlık), 10-Faruk KAVKERALP (Mimarlık).

İlk Akademik Kadro (1965)

Prof.Dr. Halis DUMAN, Doç.Dr. Turgut OĞUZER, Öğr.Gör.Dr. Togan Ş. ÖNAY, Öğr.Gör.Dr. Erdoğan ÖZBENLİ, Öğr.Gör. Ahmet SAKA, Okt. Cemal ENİSOĞLU, Asistanlar Turgut TEPERDAR, Ergun BAYAR, Yavuz GÜNDÜZALP, Burhanettin ORAL, Selahattin AYDIN, Aytekin AKAGÜN ve Salih Zeki UZUNER

İlk Yayın (1966)

Genel ve Akademik Kalendar (Yayın No 1)

Üniversitenin İlk Dergisi (1979)

Karadeniz Teknik Üniversitesi Dergisi (Sayı No 1)

İlk Onur Doktoru

Ord.Prof.Dr. Cahit ARF (1980)

Türkiye'nin İlk Kadın Rektörü

Prof.Dr. Saffet Rıza ALPAR, 1972-1974 yılları arasında KTÜ'de görev yapan ülkemizin ilk kadın Rektörüdür.

Amblemin Öyküsü

Üniversitenin 2 Aralık 1963 yılında yapılan ilk açılış törenlerinde İTÜ'nin arı amblemi kullanıldı. Ancak daha sonra arı amblemi bir daha kullanılmadı. Üniversiteye bir amblem belirlemek üzere yarışma açıldı ve seçici bir heyet oluşturuldu. Yarışma ve sonuçları konusunda maalesef resmi bir bilgiye ulaşılamadı. Günümüzde kullanılan amblemin ilk örneği 1968 yılında ilk mezun öğrencilere rozet olarak hediye edildi. Prof.Dr. Halis Duman'ın anılar kitabında (1975) amblemin açıklaması yer almaktadır. Buna göre, amblemin yuvarlak çemberi evreni, iki kolundan biri bilim, diğeri de insanı temsil şekil 4

Şekil-4 Karadeniz Teknik Üniversitesinin amblemi

Üniversitenin Büyümesi ve Gelişmesi

1963 yılında ilk defa 2 bölümle eğitim-öğretime başlayan Karadeniz Teknik Üniversitesi hem alt yapı çalışmalarına önem vermiş ve hem de akademik anlamda kadrolarını kurmaya başlamıştır. Özellikle akademik anlamda 1980 yılına kadar İstanbul Teknik Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesinden büyük destekler alınmıştır. "Uçan profesörler" o zaman uçakla derslere gelen hocalar için kullanılan bir deyim olup, o kuşağın hafızalarında derin izler bırakmıştır.

4 Ocak 1973 tarih ve 1659 sayılı kanunla da üniversiteye Yer Bilimleri Fakültesi ve Tıp Fakültesi kadroları verilmiştir.

1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun çıkarılmasından sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi sürekli olarak büyümeye başlamış, yeni fakülte ve bölümler açılmıştır. Ayrıca çevre illerde bulunan yüksek öğretim kurumları da KTÜ'ye bağlanmıştır. Bu kanunla birlikte Temel Bilimler Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi'ne, İnşaat-Mimarlık, Makina-Elektrik ve Yer Bilimleri fakülteleri de birleştirilerek Mühendislik-Mimarlık Fakültesi' ne dönüştürülmüştür. Trabzon İktisadi ve Ticari ilimler Akademisi'nin adı değiştirilerek İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olarak KTÜ'ye bağlanmıştır. Trabzon'daki Fatih Eğitim Enstitüsü ile Giresun Eğitim Enstitüsü, eğitim fakültelerine dönüştürülerek Fatih Eğitim Fakültesi ve Giresun Eğitim Fakültesi kurulmuştur.

1982 yılında kurulan Sürmene Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu 3837 sayılı kanunla Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi'ne dönüştürülmüştür. Aynı kanunla Rize Su Ürünleri, Rize İlahiyat, Ordu Ziraat, Ünye İktisadi ve İdari Bilimler ve Gümüşhane Mühendislik fakülteleri kurulmuştur. 1997 yılında da Bakanlar Kurulu Kararı ile Rize ve Giresun' da birer Fen-Edebiyat Fakültesi, Çayeli'nde Rize Eğitim Fakültesi kurulmuştur. 2002 yılında Artvin Eğitim Fakültesi, 2003 yılında Giresun İktisadi ve İdari Bilimler, Diş Hekimliği, İletişim ve Eczacılık fakülteleri ile Devlet Konservatuvarı, 2004 yılında da Güzel Sanatlar Fakültesi, Of Teknik Eğitim Fakültesi ve Yabancı Diller Yüksekokulu kurulmuştur. 2005 yılında Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mühendislik ve Mimarlık olarak iki ayrı fakülteye ayrılmış, 2007 yılında Hukuk, 2009 yılında Of Teknik Eğitim Fakültesi Of Teknoloji Fakültesine dönüştürülmüştür. 2010 yılında Sağlık Bilimleri Fakültesi, İlahiyat Fakültesi kurulmuş, aynı yıl Fen-Edebiyat Fakültesi ikiye ayrılarak Fen ve Edebiyat fakülteleri kurulmuştur.

Giresun, Ordu, İlahiyat, Sağlık Hizmetleri, Turizm ve Otelcilik, Beşikdüzü, Tirebolu, Fındıklı ve Maçka Meslek Yüksekokulları kurularak eğitim-öğretime başlanmıştır. Ayrıca, Trabzon ve Giresun' da bulunan iki yıllık sağlık yüksekokulları dört yıllık sağlık yüksekokullarına dönüştürülerek Trabzon ve Giresun Sağlık Yüksek Okulları kurulmuştur.

Bunlardan başka Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde lisansüstü düzeyde eğitim veren Fen, Sosyal ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri ile çeşitli alanlarda eğitim ve araştırmalar yapan Adli Bilimler, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi ile Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü mevcuttur. Ayrıca farklı alanlarda araştırma yapan 17 Uygulama ve Araştırma Merkezi ve 1 araştırma gemisi bulunmaktadır.

KTÜ Tıp Fakültesi ve Farabi Hastanesi çok sayıda araştırma laboratuvarı ve 830 yataklı hastanesi binası ile tüm Doğu Karadeniz Bölgesi' ne hizmet veren büyük bir araştırma hastanesidir. Ayrıca yeni kurulan 225 yataklı Çocuk Hastanesinin de yakın zamanda hizmete girmesi planlanmaktadır.

KTÜ'den Doğan Üniversiteler

Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon'dan Gümüşhane'ye, Artvin'den Ünye'ye kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış onlarca kampüsü ve yüzlerce akademik birimi olan devasa bir eğitim kurumuna dönüşmüştü. Bu kadar birimin tek merkezden yönetilmesinin zorluğu herkes tarafında kabul ediliyordu. Her ile bir üniversitesi kurulması bağlamında ilk defa 2006 yılında Rize, Giresun ve Ordu üniversiteleri, 2007 yılında Artvin Çoruh Üniversitesi, 2008 yılında Gümüşhane Üniversitesi ve 2018 yılında da Trabzon Üniversitesi kurularak KTÜ'den ayrıldılar.

Günümüzde KTÜ

Günümüzde KTÜ'de 12 fakülte, 6 enstitü, 1 Yüksekokul, 8 meslek yüksekokulu ve Rektörlüğe bağlı 5 bölüm bulunmaktadır. Merkez Kanuni Kampüsünde (Şekil 5) Diş Hekimliği, Eczacılık, Edebiyat, Fen, İktisadi ve İdari Bilimler, Mimarlık, Mühendislik, Orman, Tıp ve Sağlık Bilimleri fakülteleri, Of Kampüsünde Of Teknoloji Fakültesi ve Sürmene/Çamburnu Kampüsünde Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi yer almaktadır.

Ayrıca Kanuni Kampüsünde Adli Bilimler, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi, Fen Bilimleri, Karadeniz Araştırmaları, Sağlık Bilimleri ve Sosyal Bilimler enstitüleri ile Yabancı Diller Yüksekokulu ve Rektörlüğe bağlı Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Beden Eğitimi, Güzel Sanatlar, Türk Dili ve Yabancı Diller bölümleri bulunmaktadır. Üniversiteye bağlı meslek yüksekokulları daha çok ilçelerde yer almaktadır. Bunlar; Araklı Ali Cevat Özyurt MYO, Arsin MYO, Çaykara MYO, Maçka MYO, Of MYO, Sürmene Abdullah Kanca MYO ve Trabzon'da Sağlık Hizmetleri MYO ve Trabzon MYO'dur. Ayrıca araştırma ve eğitim hastanesi olan Farabi Hastanesi de bölgenin en büyük sağlık kuruluşu olarak hizmet vermektedir.

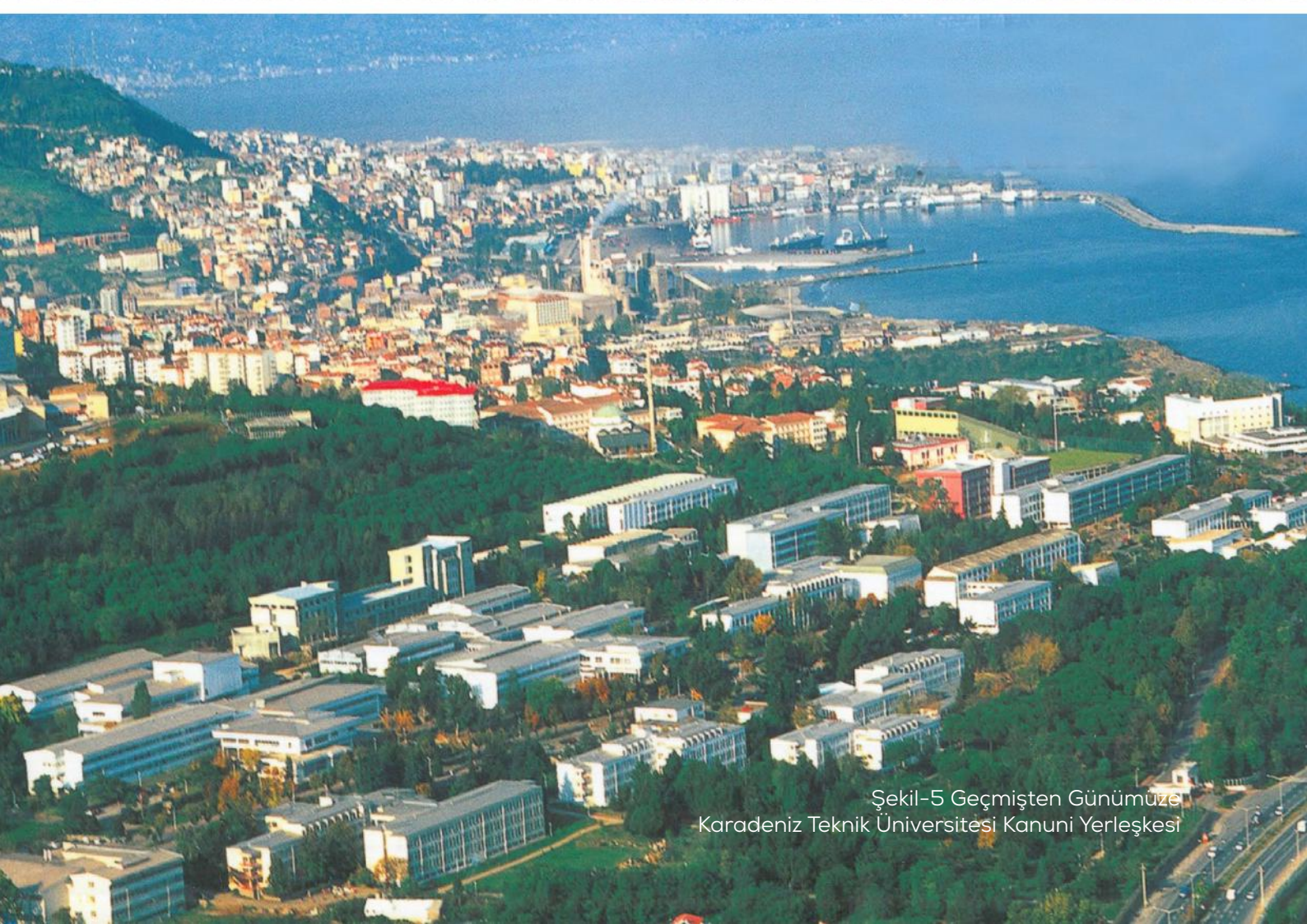
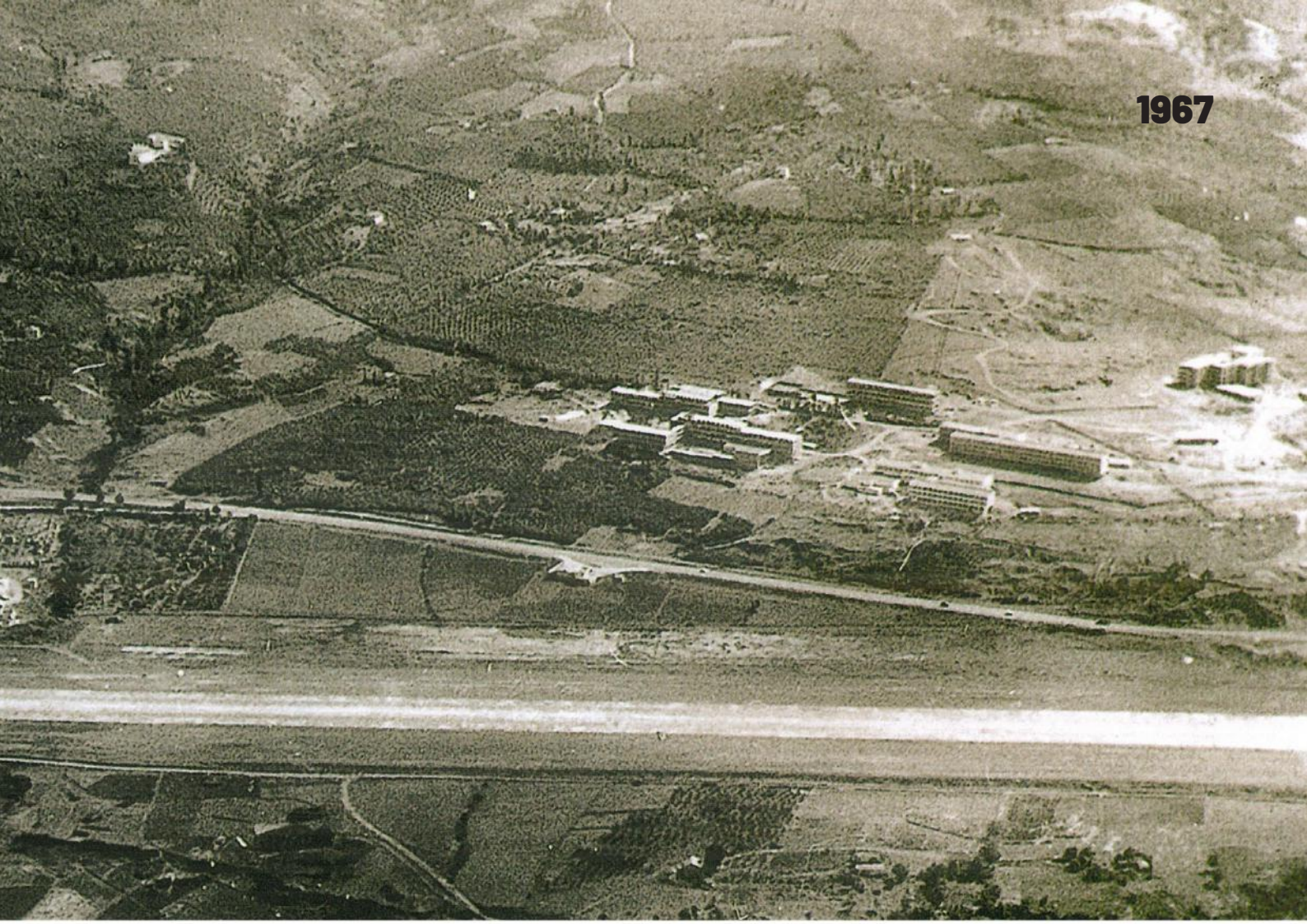
Karadeniz Teknik Üniversitesi günümüzde aktif 255 program, yaklaşık 2100 akademik ve 3550 idari personel ile eğitim-öğretimin yanı sıra hastaneleriyle de bölgeye sağlık hizmetleri vermektedir. 31 bin öğrencisi ve 255 bin mezunu ile ülkemizin eğitiminde ve kalkınmasında çok önemli bir misyonu yüklenmiştir. Bunların yanı sıra, Trabzon'dan Gümüşhane'ye, Artvin'den Ünye'ye kadar her ile bir üniversite, ilçelerde de onlarca fakülte ve meslek yüksekokullarının kurulmasına öncülük etmiş ve bölgenin eğitim alt yapısına çok büyük katkılar sağlamıştır.

Yazımı eski Rektörlerimizden Prof.Dr. Türkay Tüdeş'in (1996-2004) sıkça vurguladığı bir sözle bitirmek istiyorum. "Karadeniz Teknik Üniversitesi, Cumhuriyet hükümetlerinin bölgeye yaptığı en büyük yatırımdır."

Kaynaklar

- Albayrak, H. (1998) Trabzon Basın Tarihi, TGC Yayını, 123 s., Trabzon
- Duman, H. (1975), KTÜ Görevim ve Anılarım, Acar Matbaası, 694 s., İstanbul.
- Kardeş, O.N. (2000), Eski Fotoğraflarla KTÜ, KATEV yayını, 153 s., Trabzon.
- Kaya, O. ve Yüksel, M. (1994), KTÜ'nün Tarihi Gelişimi, KTÜ Matbaası, 155 s., Trabzon.
- Korkmaz, S. (2004), KTÜ Kuruluşu ve İlkleri, KTÜ Rektörlük Yayını, 80 s., Trabzon.
- Köse, S. (2018), KTÜ 61 Yaşında, Sonhaber Yayını No: 56, 347 s., Trabzon.
- Karadeniz Üniversitesi Yardım Derneği Karar Defteri, (1963-1967), Trabzon.
- Hizmet, Hakimiyet ve Sabah Postası gazeteleri (Av. Ali Kemal Yılmaz Bayraktar arşivi) (1963).
- KTÜ Senato ve Yönetim Kurulu kararları, KTÜ Genel Sekreterlik arşivi, Trabzon.
- Sait Aydemir, Atilla Aşut ve Sadi Dilaver fotoğraf arşivi.

1967

Şekil-5 Geçmişten Günümüze
Karadeniz Teknik Üniversitesi Kanuni Yerleşkesi

MİMARİ TASARIM STÜDYOLARINA ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR

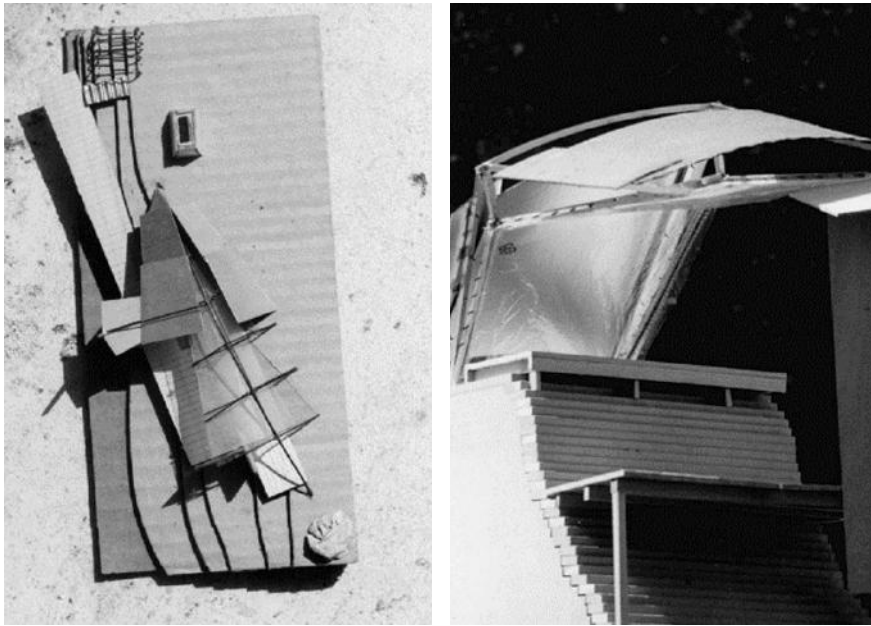
Hare KILIÇASLAN*

Öğrenen merkezli bir sürece evrilen tasarım eğitimi ortamında, farklı düşünce biçimlerinin var olduğu, etkileşime dayalı yol ve yaklaşımlar belirginleşmektedir. Öğrenme ortamının, çağın getirdiği yeniliklere açık içeriklere ihtiyacı vardır. Deneyim ortamı oluşturan stüdyolar, kişisel ve mesleki gelişime doğrudan katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Stüdyo katılımcıları bilgi birikimlerini ve deneyimlerini ortaya koyabilecekleri, mesleki gelişimlerini artırabilecekleri süreçlere yönlendirilmelidir. Böyle bir ortam, stüdyoda gelişen sürecin kendi içinde kalmasını engelleyerek, küresel boyutla ilişkilmesini sağlar. Tüm bu oluşlar içinde birey, bildiğini aktive eden, bilmediğini de keşfetmeye çalışan rodedir. Stüdyo içinde gerçekleşen kolektifliklerin ve çeşitli müfredat dışı uygulamaların, düşünce ve düşülemelerde sınırsız özgürlükler yaratacağı açıktır. Tasarım eğitiminin, sürecin tüm aktörlerinin etkileşiminden beslenen bir yaşam pratiği olarak ele alınması gerekir.

Stüdyo kurgusu, öğrenme programına dâhil olan içeriklere dayanan, katılımcı ve esnek bir yapıya sahiptir. Bu yapı aynı zamanda, teorik dersler yoluyla edinilen bilgilerin süzülerek sürece katılmasını ve informel (kurum dışı) eğitim potansiyellerinden yararlanılmasını da beklemektedir. Salt formel (kurumsal) eğitimiyle sınırlamanın yetersiz kalacağı öğrenme süreci, mesleki gelişime katkı sağlayacak her türlü informel eğitim olanaklarıyla desteklenmelidir. Tasarım stüdyolarında öğrenenin bilgiyi kendisinin keşfetmesine olanak tanıyan bir ortam sunulmalıdır.

Çağa ve mevcut üretim pratiklerine uygun tasarım stüdyolarının kurgulanmasında farklı yaklaşımlardan söz edilebilir. Bu yazıda, mimarlık eğitimindeki dünya pratiklerinin izlenebildiği "Journal of Architectural Education" adlı periyodüğün 1999 yılından bu yana "tasarım stüdyosu" araştırma alanındaki yayınları arasından sunulan özgün alternatiflere yer verilmektedir. Kılıçaslan ve Kalaycı'nın (2021) da belirttiği üzere, bu örneklerin her biri tasarım stüdyolarını geliştirmeye yönelik kuramsal ve uygulamalı özgün araştırmaların birer yansımasıdır.

Weather Register: Atmosfer kaydı stüdyo çalışmaları (Şekil 1), yere özel atmosfer ve kullanım durumlarına odaklanır. Küçük programların oluşturulması ve bunların özellikli coğrafi koşullar için tasarlanmasına dayanan stüdyoda, analizlere ve farklı coğrafya, iklim ve yer özelliklerine yönelik çözümlerin üretildiği tasarımlara yer verilir (Liu vd., 1999).

Şekil 1. Weather Register stüdyosundan modeller (Liu vd., 1999)

*Doç. Dr., KTÜ Mimarlık Fakültesi

Boundary Studies: Sınır(lar), kişiler arası ilişkiler ve gündelik çevrelerde sınır kavramının sorgulanmasına, bir mimar olarak dünya üzerindeki kendi rolü ve dünyanın kendi üzerindeki rolü hakkında deneyim kazanmasına odaklanır. Stüdyo egzersizleri (Şekil 2) kullanılmakta olan çevrelere yönelir, yer ve biçimin bir arada yaşama durumlarına göre nasıl yeniden düşünülebileceğini araştırır (Chi, 1999).

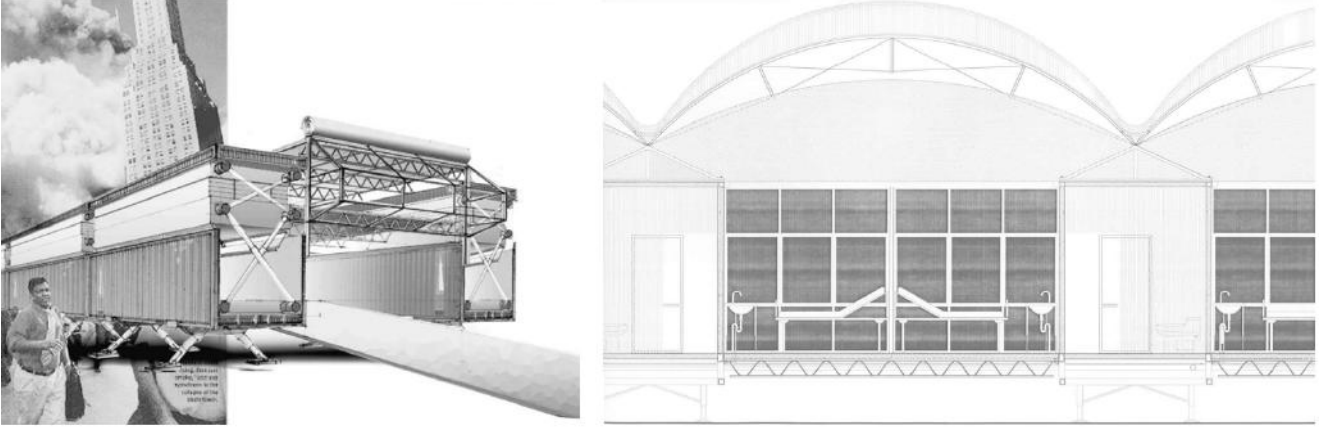
Şekil 2. Boundary Studies stüdyosundan görseller (Chi, 1999)

Studio 804 University of Kansas: Tasarım-inşa anlayışına dayanan stüdyoda ilke, tasarım-üretim süreci gerektiren konutların çizimden inşaya kadar kaliteli nitelikte oluşturulmasıdır (Şekil 3). Malzeme ve konstrüksiyonda tasarım yenilikleri yaratmaya elverişli bir ortam sunan stüdyoda yürütücü, otoriter olmaktan çok, iş birliği içinde tasarımları yönlendirendir (Archer-Barnstone, 2002).

Şekil 3. Studio 804'ten uygulama görselleri (Archer-Barnstone, 2002)

Aftermath of 9/11: Tasarım stüdyosu hızlı çözüm (rapid-response) ve şefkatlilik (compassionism) ışığında mimar kimliğinin oluşturulması üzerine yoğunlaşan, sosyal ve ahlaki zorunluluklarla yeniden ilişki kurmaya odaklanan eleştirel bir pedagoji anlayışına sahiptir (Verderber, 2003) (Şekil 4).

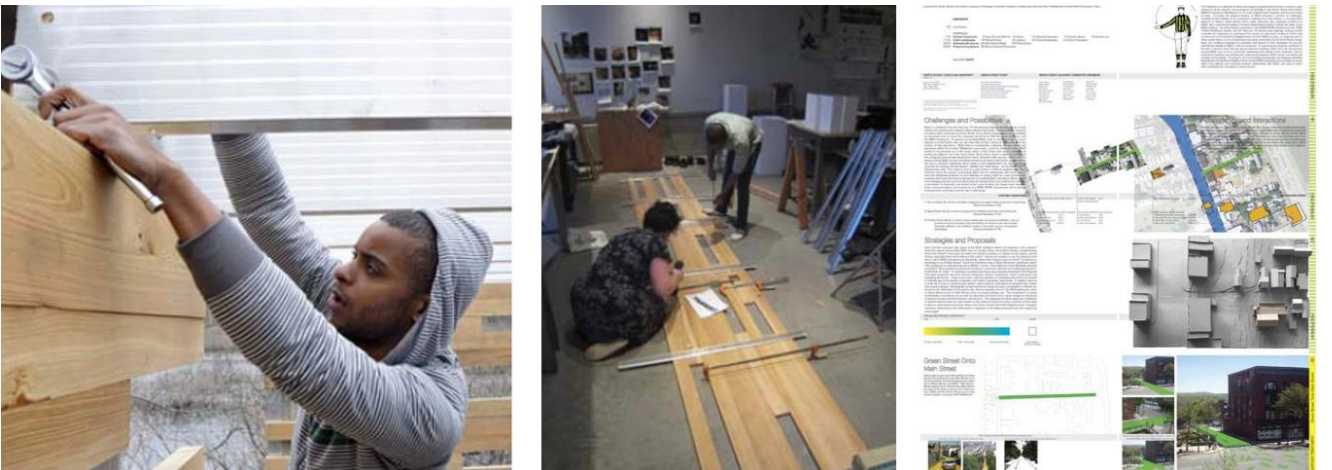
Şekil 4. 9/11 Stüdyosu'na ait görseller (Verderber, 2003)

Studio South: Stüdyo, teorik sorunların tasarım-inşa sürecine ve toplulukla etkileşimine derinlik kazandıran pedagojik bir çerçeve sunar. Teori, pratik ve strateji olarak ele alınan süreç, mevcut strüktür üzerinden gizli olan ilişkilerin ortaya çıkarılmasını, yeni mekânlar oluşturulmasını ve statik bir alanın aktif hale getirilmesine imkân verir (Erdman, 2006) (Şekil 5).

Şekil 5. South Stüdyo'ya ait kurulum görselleri (Erdman, 2006)

North Studio: Geleneksel Beaux-Arts atölye modelinin çağdaş bir versiyonu olarak işleyen North stüdyoda, araştırmaların geliştirilmesine ve üretilmesine odaklanan kavramsal içerikli projelere yer verilir. Her projede peyzaj ve mimari arasındaki ilişkiye dair geleneksel fikirler sorgulanır, konseptler ve tasarım fikirleri geliştirilir. Stüdyo, inşa edilecek projelerin tasarlanması ve uygulanmasında öğrenciler ve müşteriler ile iş birliği içinde çalışır (Huge, 2009) (Şekil 6).

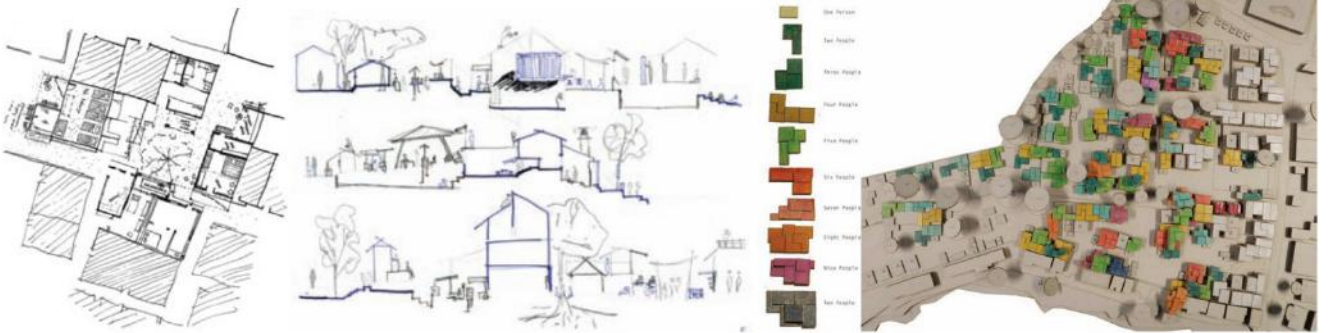
Şekil 6. North Stüdyo'dan uygulama görselleri (Huge, 2009)

Remote Studio: Stüdyo mimari çalışmaların eylem kalıpları (patterns of action) ile birleştirilmesi arayışındadır. Düzenlenen alan/gezi çalışmaları, stüdyodan uzak kalınan zamanlarda öğrencileri düşünmeye ve öncelikleri yeniden değerlendirmeye yönlendirir. Mimarlık pratiğini bölgesel bağlamın yerleşme anlayışları ve malzeme özellikleri ile bütünleştiren stüdyo (Şekil 7), birlikte yaşama ve çalışmayı öğrenmek için bir mekanizma sağlar (Taylor, 2010).

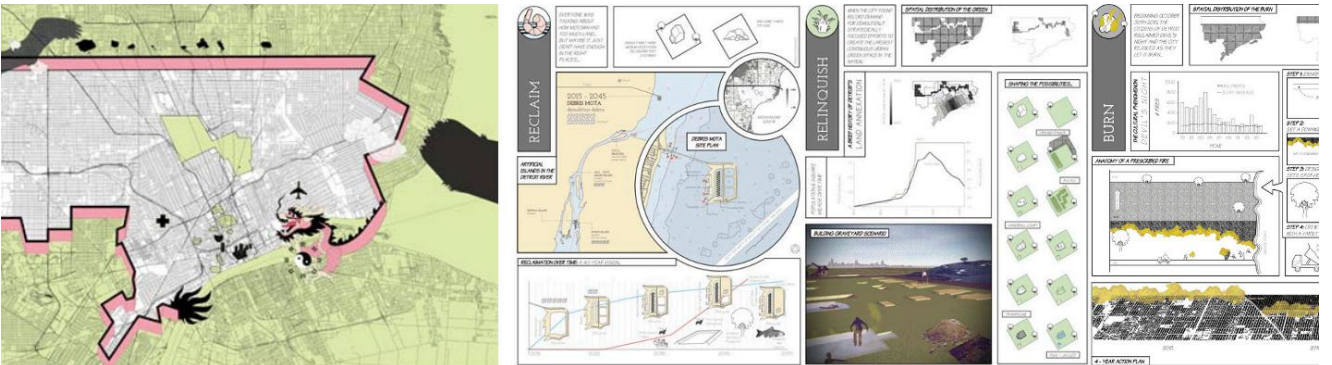
Şekil 7. Remote Stüdyo çalışmalarından görseller (Taylor, 2010)

Design Games: Tasarım stüdyosunun bağlamının sınırlarını keşfetmeye yönelik bir yaklaşım sunar. Kentsel kayıt dışılık (urban informality) süreçlerinin öğrenilmesinde senaryolar, çizimler, mekân/zaman oyunlarından yararlanır. Öğrenci merkezli pedagojik taktikler, mekânsal ve biçimsel çözüm arayışları ile biçimlenir (Owen vd., 2013) (Şekil 8).

Şekil 8. Öğrenci çalışmalarından plan, kesit, model örnekleri (Owen vd., 2013)

The 8 Mile Baseline: Stüdyo, kentsel eşitsizliği bir kent ve banliyöleri arasındaki sınır üzerinden ele alan politik-estetik bir proje formüle eder. Düşünme ve görselleştirme sisteminin soyut kentsel dinamiklerini görünür kılan pedagojik araçlardan yararlanır (Ghosn, 2015) (Şekil 9).

Şekil 9. Öğrenci çalışmalarından örnekler (Ghosn, 2015)

Transformation in Studio: Hareket pedagojisini stüdyo ortamına entegre eden transLAB ve transSTUDIO, teori ve pratiğin kümülatif zenginliği ile yeni, dönüştürülebilir tabanlı (transformable-based) tasarımların ortaya çıkarılmasını içerir (Şekil 10). Mekanik kısıtlamalar ve çevresel gereksinimler arasındaki etkileşimlere ilişkin farkındalığın geliştirilmesi, dönüştürülebilir gölgeleme cihazı içeren (transformable shading device) soyut bir mekanizmaya katılım yoluyla sağlanır (Kalantar & Borhani, 2016).

Şekil 10. Sergiye ve prototip oluşturma sürecine ait görseller (Kalantar & Borhani, 2016)

Designing by Decoding: Stüdyo, mimarinin ne olabileceğinin ve tasarımcının rolünün sınırlarına ilişkin kod tabanlı araştırmaları kapsar. Ele alınan durum çalışmaları, dijital mimari söylemlerin/mekânsal üretimlerin kültürel yazılımlar ve oyun alanları aracılığıyla oluşturulma sürecini tanımlar (Pearson, 2017) (Şekil 11).

Şekil 11. Stüdyo uygulamalarından örnekler (Pearson, 2017)

The Garden of Earthly Delights: Stüdyo, mevcut durum üzerinden sosyal, kültürel ve teknolojik yeni bağlamlar için spesifik ve anlamlı programatik içerik üretmeye odaklanır. Stüdyonun pedagojik çerçevesi ve metodolojisi, çizimi tasarımdan ayrı tutmaz. Tasarımın bir parçası olarak çizimler, mimari objenin bilgilendirici ve tanımlayıcı düzeyiyle ilgilidir (Fullaondo & Gauci-Seddon, 2018) (Şekil 12).

Şekil 12. Stüdyo çalışmalarından görseller (Fullaondo & Gauci-Seddon, 2018)

UN-WORKING: Stüdyo modeli, tasarım eğitiminde yeni pedagojik paradigmlar üzerinden kurgulanır. Mimari üretimlerin durumunun merkeze alındığı atölyelerde mimarlar, eğitimciler, teorisyenler, tarihçiler ve en önemlisi öğrenciler arasındaki konuşmalarla (conversations) varsayımlar problematize edilir (Jacobs & Utting, 2019) (Şekil 13).

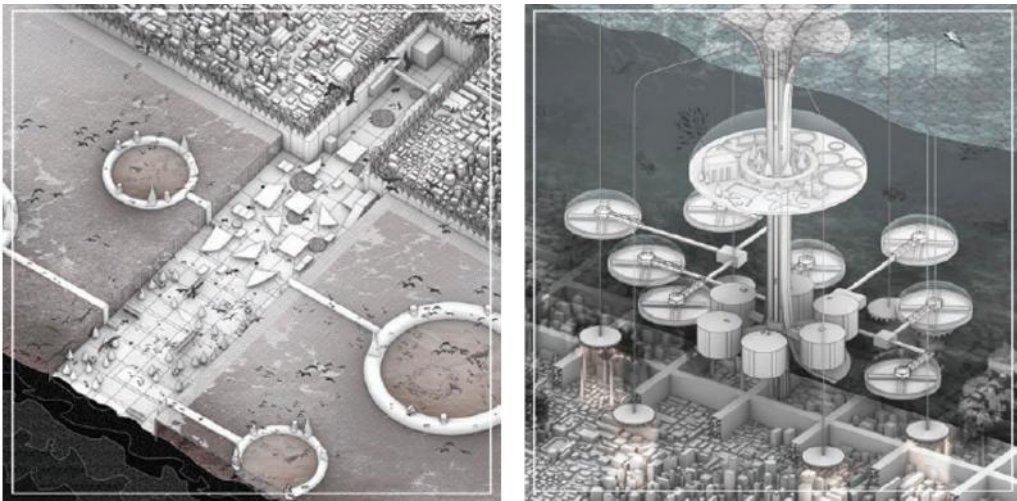
Şekil 13. UN-WORKING atölyesinden görseller (Url 1)

Alternate Endings: Stüdyo, yeni mekânsal uygulamalara ve pedagojik modellere yaklaşımı, çağdaş yıkım endüstrisine ilişkin envanter pratikleri üzerinden ele alır (Şekil 14). Stüdyoda çevresel politikadan mekânsal düzene kadar, kentsel ağlar aracılığıyla malzeme stratejilerine ve malzeme yönetimine odaklanılır (Li, 2019).

Şekil 14. Stüdyo uygulamalarına ait modeller (Li, 2019)

düşünme biçimi olarak kullanılmasıyla (Şekil 15), tasarım deneyleri için bir itici güç olarak çevresel hikâye anlatımı geliştirilir. Stüdyo, tasarım alanlarının yanı sıra sosyoloji, antropoloji, politik ekoloji ve coğrafya gibi diğer disiplinlerle de ilişkilene yoluyla kentsel sürdürülebilirlik söylemleriyle etkileşime girer. Stüdyonun ön anlatımı (brief) kapsayıcı öğrenmeyi teşvik etmek ve öğrencilere kendi araştırma ilgi alanlarını geliştirmeleri için özerklik vermek amacıyla kasıtlı olarak açık uçlu tutulur (Arquero de Alarcón, 2020).

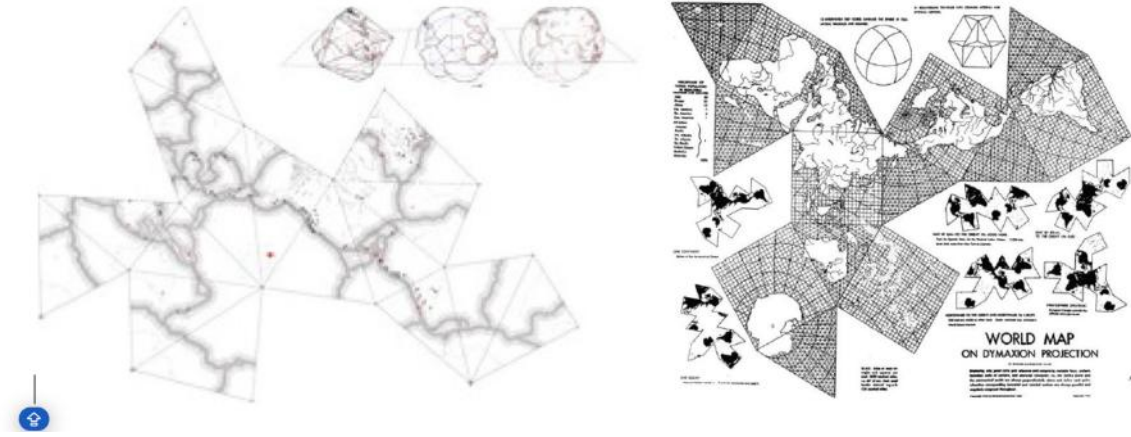
Şekil 15. Stüdyo üretimlerinden örnekler (Arquero de Alarcón, 2020)

The URBANbuild Program: Stüdyonun pedagojik yaklaşımı, tasarım-inşa üzerine kuruludur. Teori ve pratiği tasarımla bir araya getiren program, mahallelerin yeniden canlandırılmasını konut prototipleri ile gerçekleştirmeyi amaçlar (Şekil 16). İyileştirme ve onarım ihtiyacı olan konutlar için üretilen her yeni prototip, mekânsal ve çevresel tasarım stratejilerinin geliştirilmesini sağlar (Passarelli & Mouton, 2021).

Şekil 16. Stüdyoya ait görseller (Passarelli & Mouton, 2021)

Carbon to Rock Studio: Stüdyoda tasarım süreci, yakın gelişim bölgelerinden epistemolojik boşluğu aşmanın yeni yollarını bulmakla ilgilidir. Mimarın Dünya ile ilişkisini kavrama yollarıyla uğraşırken, gezegensel ölçeği öne çıkarmak için küresel ölçeğin aşılması umulur. Geliştirilen yeni bir dünya haritası projeksiyonu ile (Şekil 17), gezegenden üretken bir yabancılaşma yaratılması ve yeni görme biçimleri üretmek için önceden kurulmuş temsil biçimlerinin geri alınması amaçlanır (Parreño Alonso, 2022).

Şekil 17. Stüdyo üretimlerinden görseller (Parreño Alonso, 2022)

Dry Matters: Kuraklığın özünde değerli bir ekolojik durum olduğu varsayımına dayanan lisansüstü tasarım stüdyosunun kavramsal çerçevesini oluşturur. Kurak alan politikalarının, tutumlarının ve algılarının tasarım ve planlama yoluyla maddi olarak nasıl ortaya çıktığına odaklanan stüdyo, öğrencilerin yerin tarihiyle ilgilenmelerine ve spekülatif kurak alan gelecekleri tasarımlarına alternatif pedagojik bir çerçeve oluşturmayı hedefler (Cooper, 2023).

Şekil 18. Arşivleme ve haritalama çalışmalarından görseller (Cooper, 2023)

Yukarıda sözü edilen çeşitli/farklı yaklaşımlar, stüdyolara yönelik çeşitli tasarım metodolojileri yoluyla deney ve keşif için üretken bir platform sunmaktadır. Özellikle ileri düzey disiplinlerarası stüdyolar, farklı kültürel ve akademik geçmişlere sahip öğrencilerle işbirlikçi ve deneyimsel öğrenme çerçeveleri sağlayabilir. Bunun için mimarlığın diğer tasarım disiplinleri ile kesişen çerçeveleri arasında köprü kurularak, genişletilmiş sorgulama ve müdahale alanları geri kazanılması amaçlanmalıdır. Eleştirel mekânsal düşüncenin öne çıkarılarak; kentsel olguları yöneten kuralların, kısıtlamaların, belirsizliklerin sorgulanmasının ardından kültürel eleştirilerin yapılması ve yeni hayaller/imgelemeler/tasarımlar üretme süreçlerine geçilmesi önemlidir. Çünkü mimarlığın uygulama ve düşünsel alanı, birçok teorik bilginin yanı sıra onların elde edilme yöntemlerini de kapsar. Dinamik, değişken ve kapsayıcı bir olgu olarak tasarım stüdyoları, tekil ve tipik düşünceleri değiştirme potansiyelini işe koşan, yenilikçi ve zengin içeriklerle güncellenen süreçlere evrilmeye devam etmektedir.

Kaynaklar

- Archer-Barnstone, D. (2002). Building Designs for Living: Studio 804 University of Kansas. *Journal of Architectural Education*, 55(3), 186-193.
- Arquero de Alarcón, M. (2020). Imag(e)ing the Urban Water Commons. *Journal of Architectural Education*, 74(1), 49-59.
- Chi, L. (1999). Boundary Studies. *Journal of Architectural Education*, 53(2), 115-121.
- Cooper, D. (2023). Dry Matters. *Journal of Architectural Education*, 77(2), 410-426.
- Erdman, J. (2006). Studio South: Recycling an African American Landmark. *Journal of Architectural Education*, 59(4), 19-25.
- Fullaondo, M., Gauci-Seddon, J. (2018). The Garden of Earthly Delights: A Social Condenser of Contemporary Pleasures in Pedagogical Design Strategies. *Journal of Architectural Education*, 72(1), 105-119.
- Ghosn, R. (2015). 8Mile Baseline: A Dialectical Image of the Urban Crisis. *Journal of Architectural Education*, 69(1), 86-97.
- Huge, E. (2009). Study as a Course of Practice: The Work of North Studio at Wesleyan University. *Journal of Architectural Education*, 62(3), 65-70.
- Jacobs, D., Utting, B. (2019). Un-Working: New Tactics for Architectural Pedagogy. *Journal of Architectural Education*, 73(2), 261-263.
- Kalantar, N., Borhani, A. (2016). Studio in Transformation: Transformation in Studio. *Journal of Architectural Education*, 70(1), 107-115.
- Kılıçaslan, H., Kalaycı, P. D. (2021). A Joint Manifesto for Design Studios based on Residuals and Experiences. *Periodica Polytechnica Architecture*, 52(1), 66-74.
- Li, A. (2019). Taking Stock. *Journal of Architectural Education*, 73(2), 218-229.
- Liu A. T., Macdonald, C., Shotton, E., Techentin, W. (1999). Weather Register. *Journal of Architectural Education*, 53(2), 110-114.
- Owen, C., Dovey, K., Raharjo, W. (2013). Teaching Informal Urbanism: Simulating Informal Settlement Practices in the Design Studio. *Journal of Architectural Education*, 67(2), 214-223.
- Parreño Alonso, C. (2022). The Builtsphere. *Journal of Architectural Education*, 76(2), 126-136.
- Passarelli, R. N., Mouton, B. J. (2021). The URBANbuild Program: Bridging Design, Construction, and Research. *Journal of Architectural Education*, 75(1), 102-107.
- Pearson, L. C. (2017). Designing by Decoding: Exposing Environments Mediated by "Cultural Software". *Journal of Architectural Education*, 71(2), 197-210.
- Taylor, C. (2010). Remote Studio. *Journal of Architectural Education*, 64(1), 129-134.
- Url 1. <https://www.home-office.co/un-working>. Erişim tarihi: 16.06.2024
- Verderber, S. (2003). Compassionism and the Design Studio in the Aftermath of 9/11. *Journal of Architectural Education*, 56(3), 48-62.

BİR KAHRAMANIN KIZI VE TÜRKİYE'NİN İLK KADIN REKTÖRÜ: PROF.DR. AYŞE SAFFET RIZA ALPAR

Mehmet TÜFEKÇİ*

20 Mayıs 2024 Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin 69. Kuruluş yıldönümü. Bu münasebetle üniversitenin kuruluş yıllarında ve zor koşullarda görev yapan özel bir bilim kadını ve ülkemizin ilk kadın Rektörü Prof.Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar'ı öğrencileri olarak anmayı bir vefa borcu olarak yerine getirmek istiyorum.

25 Mart 1320 (1904) yılında İstanbul'da doğan Ayşe Saffet Rıza Alpar, Türkiye'nin ilk doktora yapan kadın kimyacı ve ilk kadın rektörüdür. Balkan Savaşı'nda İşkodra Kalesini Savunurken 30 Ocak 1913'de şehit edilen Müşir Hasan Rıza Paşa'nın kızıdır.

Hasan Rıza Paşa Kimdir?

Tarihe İşkodra kahramanı olarak geçen Hasan Rıza Paşa 1871'de Tosya'da (Kastamonu) doğmuştur. Babası Bağdat ve Kastamonu valilikleri yapmış olan Namık Paşa'nın oğludur. Harp Okulunu 1892'de bitirmiş ve 1895'de Kurmay Yüzbaşı olarak orduya katılmıştır. Eşi, Tophane ve Okullar Nazırı Mareşal Mustafa Zeki'nin kızı Ayşe Saibe Hanımefendidir. 1897'de Kıdemli Yüzbaşı, 1898'de Binbaşı, 1899'da Yarbaylığa yükselmiştir. Alman ordusunda çok başarılı 4 yıl hizmetten sonra Türkiye'ye dönmüştür. Almanya'da iken 1901'de Albaylığa yükselmiştir. Almanya'dan döndükten sonra 1903 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı'nda bir göreve atandı ve rütbesi Tuğgeneralliğe yükseltildi. 1904 yılında Yüksek Askeri Teftiş Kurulu üyeliğine atanarak 1906'da Tümgeneralliğe terfi etmiştir (Şekil-1).

İttihat ve Terakki Hükümeti orduda rütbe düzeltmesi yapınca, Hasan Rıza Paşa Yarbaylığa (1909) indirildi. 1911 yılında Müstakil 24. İşkodra Nizamiye Tümeni Komutanlığına gönderildi.

İskodra Kuşatması 28 Ekim 1912 ile 23 Nisan 1913 tarihi arasında Karadağ ile Sırbistan ittifakına karşı Osmanlı İmparatorluğu askerleri ve Arnavutluk gönüllü birlikleri tarafından yapılan ve yaklaşık 7 ay süren bir savunmadır (Şekil-2). Osmanlının Balkanlarda kaybettiği son toprak parçası Arnavutluk'taki İşkodra kalesidir.

Şekil-1 İşkodra kahramanı Hasan Rıza Paşa

*Prof.Dr., KTÜ Emekli Öğrt. Ü.

Şekil-2 Işkodra kalesi ve tek giriş kapısı (Foto S.Korkmaz) ve Işkodra merkezindeki Hasan Rıza Paşa Anıtı

Hasan Rıza Bey'in Işkodra Savunmasındaki hizmetine mükafat olarak Tuğgeneralliğe yükselmesi için Padişah emri çıkmıştı. Aynı günün akşamı şehit olan bu değerli komutan, ne yazık ki terfiinden haberdar olamadı. Hasan Rıza Paşa şehit olduğunda 42 yaşındaydı.

Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mehmet Şevket Paşa, Hasan Rıza Paşa'nın şehadet haberini aldığı zaman: "Alçaklar, büyük bir kahramana kıydılar" diye bağırmiş, Esat Paşa'nın aleyhinde şiddetli ithamlarda bulunmuş ve sonra kendisini tutamayarak ağlamıştı.

Hasan Rıza Paşa da katilini biliyordu. Fakat ordu arasında ikilik çıkar ve Işkodra Müdafaası sarsılır diye söylememişti. Onu Esat Paşa'nın adamları vurmuştu. Üç el ateşten ikisi bedenine isabet etmişti. Tedavisi tamamlandıktan sonra odada bulunanları dışarı çıkarttı. Odada yalnızca Kolordu Kurmay Başkan Vekili Kolağası Abdurrahman Nafiz Bey ve Kale Kurmay Başkanı Kiramettin Bey kalmışlardı. Sesi güzel olan Kiramettin Beye Yasin'i Şerif okumasını söyler. Vurulduktan 7-8 saat sonra da şehit oldu. Ertesi gün Paruç Camii haziresinde, Işkodra Müdafaası esnasında şehit düşen diğer subaylarla birlikte defnolundu. 1930'lu yıllarda aziz kemikleri Işkodra Belediyesi tarafından hazırlanan özel anıt mezara nakledildi.

Cesur, atılgan ve vatansever bir asker olan Hasan Rıza Paşa, şahadetinden yıllar sonra bugün bile Arnavutluk'ta saygı ve minnetle yad edilmektedir.

Prof.Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar Kimdir?

Hasan Rıza Paşa şehit olduğunda geride eşi Ayşe Saibe Hanım ile dört yetim evlat bırakmıştı. Evlatlarından biri olan ve gelecekte Türkiye'nin kimya alanında doktora yapan ilk kadın bilim insanı ve ilk kadın rektörü olacak Ayşe Saffet Rıza Alpar, 25 Mart 1320 (1904) tarihinde İstanbul'da (Beyoğlu Kazası, Şişli Nahiyesi, Teşvikiye Mah.) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Almanya'da tamamladıktan sonra İstanbul'a döndü ve 1924 yılında da Kandilli Kız Lisesi'nden mezun oldu.

Açılan bir sınavı kazanarak devlet adına Kimya öğrenimi görmek üzere 1925 yılında Almanya'ya gönderildi. Hamburg Üniversitesi'nde Kimya öğrenimi gördükten sonra, Prof.Dr. Paul Rabe'nin (1869-1952) yanında "Kına Alkoloidlerinin Ana Maddesinin Sentezi" konusunda doktorasını Şubat 1932'de tamamlayarak Türkiye'nin kimya alanında doktora yapan ilk kadın bilim insanı oldu (Şekil-3).

Ayşe Saffet Rıza Alpar, kimya alanında doktora yapmış olanlar arasında Osmanlı döneminden (1876-1918) itibaren sayarsak dokuzuncu kişi olduğu, Cumhuriyet döneminden (1930-1940) itibaren sayarsak üçüncü kişi olduğu gibi, kadın kimyacı olarak da birinci kişidir. Yani Doktora yapan ilk Türk kadın kimyacı Ayşe Saffet Rıza Alpar'dır.

Şekil-3 Prof.Dr. Ayşe Saffet Rıza ALPAR

Bilim Kadını olarak Prof. Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar

Alpar; Türkiye'ye döndükten sonra,1932-1933 yıllarında Erenköy Kız Lisesinde Kimya Öğretmenliği yaptı. Daha sonra 1933 yılındaki üniversite reformunda, yeni kurulan İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesine Sinai Kimya Doçenti olarak atanmış ve 1950 yılında da Profesörlüğe yükseltilmiştir. Hocamızın KTÜ Personel Dairesi arşivinde bulunan özlük dosyasındaki akademik geçmişi aşağıdaki tabloda verilmiştir:

KTÜ Personel Dairesi Arşivindeki Hizmet Belgesinin Dökümü	
1925-1932	<i>Hamburg Üniversitesi'nden mezuniyet ve doktora</i>
1932-1933	<i>Erenköy Kız Lisesi Kimya Öğretmenliği</i>
1933-1949	<i>İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Sinai Kimya Doçenti</i>
01.09.1950	<i>İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Sinai Kimya Profesörü</i>
09.07.1965	<i>Kimya Yüksek Okulu Müdürlüğüne seçildi.</i>
04.06.1969	<i>İstanbul Üniversitesi Senato Üyeliğine seçildi.</i>
23.11.1970	<i>Anorganik Kimya Kürsüsü Profesörlüğü görevine başladı.</i>
02.06.1970	<i>İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi Dekanlığına tayin edildi</i>
15.03.1972	<i>KTÜ Temel Bilimler Fakültesi Kimya Bölümü Profesörlüğüne atandı.</i>
24.03.1972	<i>KTÜ Temel Bilimler Fakültesi Dekanlığına atandı.</i>
14.11.1972	<i>Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne atandı. (Üçlü kararname ile)</i>
07.04.1974	<i>Yaş haddi sebebiyle (70 yaşını ikmal ettiğinden) emekli edildi.</i>

Prof.Dr. Alpar, akademik hayatında birçok uluslararası kongrede özellikle Almanya'da mesleki konularda bildiriler sunmuş olup, ayrıca patentleri olan bilim kadınıdır. Bunun yanında eserlerinin birçoğu ders kitabı olarak üniversitelerde okutulmaktadır. Başlıca ders kitapları şunlardır:

Su ve Teknolojisi (İçme ve Kullanma Sanayii Suları), İstanbul, (1944), 176 s.

Kimyasal Teknoloji-Yakıtlar, Anorganik ve Organik Kimya Sanayii, İstanbul, (1946), 546 s.

Sinai Kimya Analiz Metotları, İÜ Yayınları, (1946), 482 s.

Organik Sinai Kimya, İÜ Kimya Fak. Yayınları, (1989), 464 s.

Prof. Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar'ın Karadeniz Teknik Üniversitesi Yılları (1972-1974)

Prof. Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar, İstanbul Üniversitesinde görev yaparken, o dönemde kimsenin gitmek istemediği Karadeniz Teknik Üniversitesine gelmiştir. O yıllarda Trabzon mahrumiyet bölgesi sayıldığı için hoca sıkıntısı çekiliyordu ve İstanbul'dan uçakla gelen hocalar on beş günde bir ders vererek tekrar geri dönüyorlardı. Alpar hocamız ise seyahatlerini otobüsle yapardı. Yetmişli yılların başında İstanbul-Trabzon arası 18 saatlik otobüs yolculuğunda ilerlemiş yaşına rağmen hiç yorulmadığını ifade ederdi.

Prof. Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar hocamızın Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne gelmesinde burada görev yapan öğrencilerinin etkisi olduğu bilinmektedir. Doktora öğrencisi KTÜ Kimya Bölümü öğretim üyesi olan Doç. Dr. Turgut Teberdar ve yine yakın dostlarından Doç. Dr. Özcan Bolcan ve Fethi Gemuhluoğlu'nun, hocanın Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne gelmesinde ve Rektörlük görevine atanmasında önemli katkıları vardır.

Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne naklen tayini konusunda görev yaptığı İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesi Dekanlığına müracaat ettiğinde kendisine, Fakültenin öğretim kadrosunun zayıflamasına sebep olabileceği ileri sürülerek ve bu nakil hususunu bir kere daha düşünüp durumun dekanlığa bildirilmesi istenmiştir. Bunun üzerine 25.01.1972 tarihinde Kimya Fakültesi Dekanlığına büyük bir kararlılıkla aşağıdaki tarihi dilekçeyi sunmuştur:

Bilimler Fakültesi'ne naklen tayinim için müracaat ettim. Yazınıza göre, bu isteğim kabul edilmiş ve tayinim için gerekli işlemin yapılması rica edilmektedir.

İstanbul gibi ülkemizin en ileri bir şehrinde, en eski ve en zengin bir üniversitesinde 39 yıla yakın bir zaman çalışabildim. Artık geri kalan zamanımı ülkemizin mahrumiyet bölgesi sayılan fakat emek sarf edilirse belki en zengin üniversitelerimiz avarına yetişebilecek olan Karadeniz Teknik Üniversitesinde vazife görmeği bir vatani borç olarak kabul ettim ve bu borcumu yerine getirmekte kararlıyım.

Yazınızda; bu isteğimle Fakültemizin öğretim kadrosunun zayıflamasına sebep olabileceğim ileri sürülmekte ve bu nakil hususunu bir kere daha düşünüp durumu Dekanlığa bildirmek istenmektedir.

Bu durumu kâfi derecede düşündüm:

İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesinin halen 14 Profesörü, 6 kadrolu Doçenti ve 3 eylemsiz Doçenti vardır. En azından 3 doçent aday ve birçok doktorasını vermiş asistanı da bulunmaktadır.

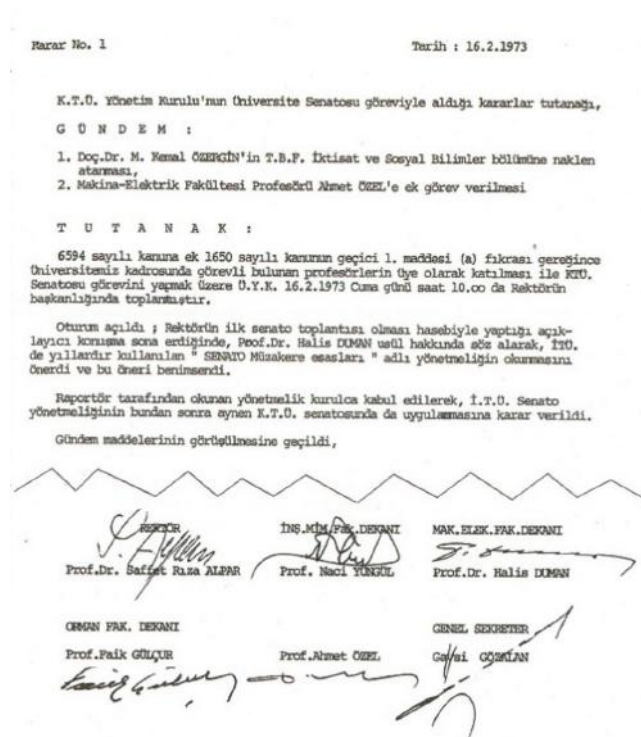
Karadeniz Teknik Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi'nde bir profesör bulunmadığı gibi, Kimya Bölümünün bir doçenti bile yoktur. Ancak birkaç tane doktora yapmış asistanı bulunmaktadır. Bu durum karşısında bir öğretim üyemizin Karadeniz Teknik Üniversitesine gitmesiyle fakültemiz büyük bir kayba uğramayacak, halbuki KTÜ Temel Bilimler Fakültesinin kalkınmasında büyük bir yardımımız dokunmuş olacaktır.

Bu durumu göz önüne alarak ülkemizin mahrumiyet bölgesinde bulunan bir fakülteyi kalkındırmak için giriştiğim bu teşebbüsümü takdir ve teşvik ile karşılanacağına ümit eder saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Saffet Rıza Alpar
Anorganik Sınai Kimya Kürsüsü"

Prof. Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar atandığı Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde zorlu şartlar altında yaşayarak, hem ders vermiş ve hem de Dekanlık ve Rektörlük görevlerini başarıyla yürüterek "İlk Kadın Rektör" unvanını almıştır.

Türkiye'nin ilk kadın Rektörü olan Alpar, KTÜ tarihinin ilk Senato toplantısını 16 Şubat 1973 tarihinde gerçekleştirmiştir (Şekil-4). Bu toplantıda İTÜ'nün yıllardır kullandığı "Senato Müzakere Esasları Yönetmeliği"nin KTÜ'de de uygulanması kararlaştırılmıştır.

Şekil-4 Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin ilk Senato toplantı tutanağı

Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde 1973-1974 eğitim-öğretim döneminin başında Cumhuriyetin 50. yılında; 4 profesör, 12 doçent, 42 doktor asistan ve doktor uzman ile 20 öğretim görevlisi bulunuyordu (Şekil-5).

Şekil-5 Cumhuriyetin 50. Yılında Rektör Prof.Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar ve Üniversitenin akademik kadrosu

KTÜ Temel Bilimler Fakültesi Kimya Bölümü öğretim üyesi olan merhum hocamız, yazar dahil onlarca öğretim elemanını Kimya Bölümüne kazandırmış ve onların yurt içinde ve yurt dışında kariyer yapmalarını sağlamıştır. Kimya Bölümüne kazandırdığı insan gücü yanında, bir gemi dolusu ithal birinci sınıf laboratuvar cam malzeme ve enstrümental cihazlar (AAS, UV, IR, NMR, GC vb.) da satın alınarak öğrencilerin ve öğretim elemanların hizmetine sunulmuştur. Bu makalenin yazarı da satın alınan AAS cihazını kullanarak "Türk Çaylarında Toksik Eser Metallerin Araştırılması" konulu doktora tezini yapabilmıştır.

Prof.Dr. Alpar hocamız KTÜ Rektörlük ve Temel Bilimler Fakültesi Dekanlığı görevlerini yürütürken yaş haddi sebebiyle (70 yaşını doldurduğundan) 7 Nisan 1974 tarihinde emekli edilmiştir.

Sosyal Hayatında Prof.Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar

Merhum hocamız şahsiyet sahibi, cesur ve hayırsever bir insan olarak tanınmıştır. Rektörlük görevinden emekli olduktan sonra kendi imkanlarıyla İstanbul Merter'de yaptırmaya başladığı huzurevini daha sonra "Huzur Evleri Kurma ve Yaşatma Derneği"ne bağışlamıştır.

Prof. Dr. Ayşe Saffet Rıza Alpar hiç evlenmemiştir. Kendisine neden evlenmediği sorulduğunda, evlenmeye "zaman bulamadım" demiştir.

Eski Gümrük ve Tekel Bakanı merhum Gün Sazak, MHP'ye katılan değerli insanlar arasında Saffet Rıza Alpar'dan çok etkilenmişti. Hoca Hanım'ın şahsiyetinde Türkiye'nin öncü kadın kahramanlarından birini görüyordu. Ayşe Saffet Rıza Hoca Hanım ise Milliyetçi Hareket Partisine üye olmasını, yüksek bir tevazu içinde şöyle ifade ediyordu: "MHP'ye politikada rol sahibi olma hevesiyle değil, oralarında bulunarak Türk Milliyetçilerine gönül desteğinde bulunmak için katılıyorum" demişti.

1977 yılında Türkiye Genel Seçimlerinde MHP'den İstanbul milletvekili adayı olmuştur.

Değerli hocamız 1 Şubat 1981 tarihinde vefat etmiş ve Kozlu Mezarlığına defnedilmiştir. Bu vesile hocamızı bir kez daha rahmetle anıyoruz. Ruhu şad olsun.

Kaynakça

- Dölen, E. (2019), Prof. Dr. Remziye Hisar'ın Anıları ve Görüşlerini İçeren Yeni Bir Kitap Hakkında Düşünce ve Katkıları, Osmanlı Bilim Araştırmaları Dergisi, 20, 2, s.133-146
Karadeniz Teknik Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı Arşivi, (1998), Trabzon.
Kayhan, H. (2016), Gün Sazak-Bir Şehidin Yolculuğu, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
Korkmaz, S. (2004), KTÜ Kuruluşu ve İlkleri, KTÜ Rektörlük Yayını, 80 s., Trabzon.
Köse, S. (2018), KTÜ 61 Yaşında- Belgelerle Karadeniz Teknik Üniversitesi Tarihi, Sonhaber Matbaacılık, Trabzon.
Köseoğlu, H. (1986), İşkodra Savunması ve Hasan Rıza Paşa, T.C. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara.

YAPI MALZEMELERİNİN KULLANIMINI SAYISAL FABRİKASYON ÜZERİNDEN OKUMAK

Güray Yusuf BAŞ - Nihal VURAL*

Özet

Yapı malzemelerinin fiziksel özellikleri, mimari tasarımın sınırlarını belirleyen önemli bir parametredir. Yapı malzemelerinin kullanımının geliştiği iki önemli kırılma noktasından söz edilebilir: Sanayi Devrimi ve sayısal fabrikasyon üretim yöntemlerinin gelişimi. Gelişimini sürdüren sayısal fabrikasyon üretim yönteminde, yapı malzemelerinin fiziksel özellikleri üzerine çalışmalar yapılmakta ve optimize edilen bu özellikler, farklı tasarımlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada üniversitelerin üzerinde çalıştığı deneysel yapılar incelenmiştir. Çalışmanın amacı, yapı malzemelerinin sayısal fabrikasyonla üretim olanaklarını incelemek; yapılan çalışmaları irdeleyerek, yeni gelişen üretim yöntemiyle yapı üretme çalışmaları üzerine değerlendirme yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapı Malzemeleri, Sayısal Fabrikasyon, Deneysel Çalışmalar

Understanding The Use Of Construction Materials Through Digital Manufacturing

Abstract

There are two important developments in which the use of building materials has developed: The Industrial Revolution and the use of digital fabrication production method. Studies are carried out on the physical properties of building materials in the digital fabrication production method. Optimized features as a result of the study are used in various designs. In this study, the experimental structures that universities work on are examined. The aim of the study is to examine the production possibilities of building materials with digital fabrication and to make an evaluation on building production with the modernist production method by examining the studies carried out.

Keywords: Building Materials, Digital Fabrication, Experimental Studies

1. Giriş

Yapı malzemeleri, yaşamın sürdürülebilmesine yardımcı olan ve yaşam kalitesinin artmasında rol oynayan oldukça önemli kaynaklardır. Sanayi Devrimine kadar yapı malzemelerinin doğal kaynaklardan karşılanmasına ve ilkel olarak kullanılmasına rağmen Sanayi Devrimiyle birlikte mevcut malzemeler üzerinde çalışmalar yapılarak malzeme bileşenleri üretilmiş ve yeni malzemeler ortaya çıkmıştır.

19. yy'da çeliğin yapılarda kullanımı ve yine aynı dönemde Portland Çimentosunun bulunması Sanayi Devrimiyle paralellik göstermektedir. Bu döneme kadar yapı malzemelerinin kullanımında tamamen zanaatkarlık hakimdir. Sanayi Devriminde makinelerin gelişmesiyle birlikte zanaatkarların yükünü makineler paylaşmaya başlamıştır. 20. yy'ın başında inşaat alanında prefabrikasyon sistemlerinin gelişmesiyle birlikte inşaat yapımı yeni bir döneme girmiştir. Prefabrikasyon ve mühendislik alanında ilerlemeler, yapıların uzunluğunun artmasına; dolayısıyla kompakt ve metropol şehirlerin oluşmasına öncülük etmiştir. Şehirleşmenin geliştiği ve yaşam tarzlarının değiştiği bu dönemlerde I. ve II. Dünya Savaşları yaşanmıştır. Büyük yıkımların olduğu şehirlerde, mümkün olduğunca hızlı yapılaşma ihtiyacı belirlemiştir (Smith, 2010, s. 21-46).

20yy'ın ikinci yarısında oluşan hızlı yapılaşma ihtiyacına prefabrike yapı malzemeleri çözüm getirmiştir. Ancak seri olarak üretilen elemanlarda ve yapılarda benzerlik kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca prefabrike sistemlerin maliyet açısından rasyonel olması için de yapı malzemelerinde ve elemanlarında standardizasyon zorunludur (Smith, 2010, s. 21-46). 20. yy'ın ikinci yarısından itibaren bilgisayar sistemlerinin geliştirilmesi, robotların icadı ve gelişen araçların mimarlık alanına entegre olmaya başlaması yapı tasarımı için yenilikçi imkanlar sunmuştur. Bu dönemde geliştirilen sayısal tasarım yöntemleri, mimarların hayal güçlerini zorlamalarına ve farklı tasarımlar kurgulamalarına yardımcı olmuştur.

*Arş. Gör. - Prof. Dr.

Sayısal tasarımın gelişimine yapı üretiminin gelişimi paralellik gösterememiş; 21. yy'a kadar gelişen tasarım yöntemlerine rağmen üretim, zanaatkarlık seviyesi veya kalıcı olmayan çözümlerle sınırlı kalmıştır. 21. yy'da bu soruna çözüm olacak üretim araçları (makinalar ve robotlar) geliştirilmiştir ve bu alandaki gelişim halen devam etmektedir. Söz edilen üretim yöntemi hesaplama kullanan araçlar tarafından yapılmaktadır ve "sayısal fabrikasyon yöntemi" adını almaktadır. Sayısal fabrikasyon yöntemleri; standart olmayan, özelleştirilmiş prefabrike elemanlar üretmenin yolunu açmıştır (Kolarevic, 2004, s 1-15).

Sayısal fabrikasyon; mimari üretimde bilgisayar destekli tasarım, bilgisayar destekli üretim, yapı bilgi modellemesi ve bilgisayar destekli birleştirme süreçlerini içeren bir yapım yöntemidir. Bu üretim şekli, geleneksel sistemlerin aksine, daha önce üretilemeyen formda yapıların/ürünlerin tasarımı ve gerçekleştirilmesi için olanak yaratmıştır. Bu olanak, yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Sayısal fabrikasyon yöntemi mimari yapıların farklılaşmasına neden olmuş ve free-form architecture (serbest biçimli mimari), liquid design (akışkan tasarım), non-standart form (standart olmayan form) gibi yeni kavramları mimarlık literatürüne kazandırmıştır (Dunn, 2012, s. 20-23; Kolarevic, 2004, s. 46-86).

Sayısal fabrikasyon yöntemi ile üretimin sunduğu tasarım ve üretim olanaklarının yanında, bazı kısıtlamalar da mevcuttur. Bu kısıtlamaların en önemlilerinden biri yapı malzemelerinin tasarıma tanıdığı olanaktır. Yapı malzemelerinin fiziksel özellikleri, üretilecek formun biçimini belirleyen başlıca parametrelerden biridir. Ürün, malzeme performansının engel olmayacağı sınırlar dahilinde şekil alabilmektedir. Bu nedenle çalışmanın amacı, yapı malzemelerinin sayısal fabrikasyonla üretim olanaklarını incelemek ve mevcutta olan çalışmalarını irdeleyerek yapı üretme çalışmaları üzerine değerlendirme yapmaktır.

Çalışma kapsamında üniversitelerde çalışılan deneysel yapılar; beton, ahşap ve metal malzeme üzerinden incelenmiştir. Bu yapıların seçilmesinin nedeni; sayısal fabrikasyon üretim yönteminin son yıllarda gelişmesi, üniversitelerde bu konu hakkında yoğun olarak araştırma yapılması ve sonuç ürünlerinin ortaya çıkmış olmasıdır. Çalışmanın yönteminde basılı kaynaklar ve internet verileri taranmış; deneysel yapılarda en fazla kullanılan malzemeler, üçer yapı örneği kapsamında analiz edilmiştir.

2. Yapı Malzemelerinin Sayısal Fabrikasyon Üretim Yöntemiyle Kullanımı

Bu bölümde, çalışma kapsamında belirtilen yapı malzemelerinin, üniversitelerde sayısal fabrikasyon yöntemi ile üretilen deneysel yapılarda kullanımı, üçer örnekle irdelenmiştir. Yapı malzemesi olarak, yapılarda en fazla tercih edilen; beton, ahşap ve metal malzeme ele alınmıştır.

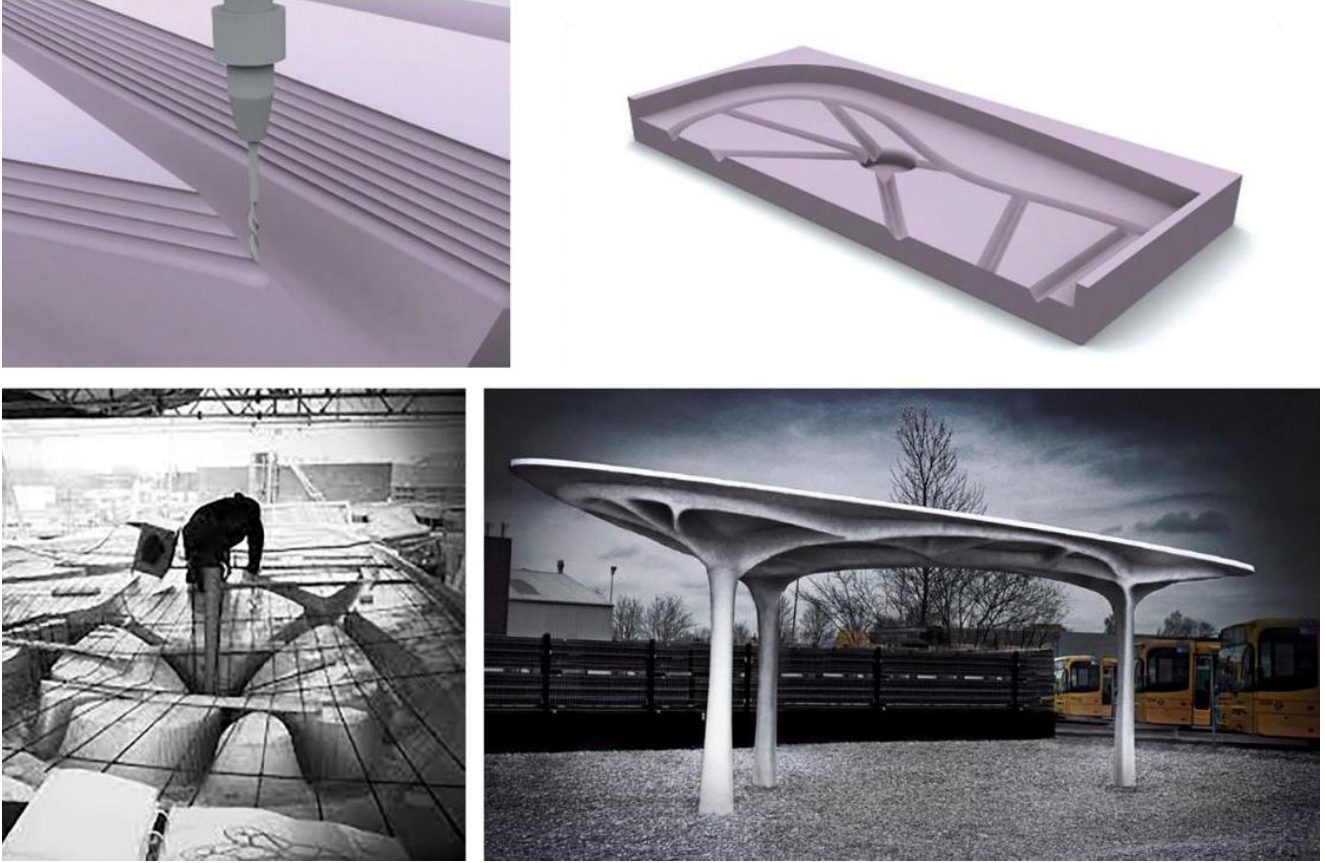
2.1. Beton Malzeme Kullanımı

Beton, inşaat sektöründe kullanımı oldukça yaygın olan bileşik bir malzemedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, üretiminin hemen her yerde yapılabilmesidir. Basit araçlar kullanılarak yapılan ve taşınan betonun kalitesinin düşük olması ve 20. yy ile birlikte ilerleyen teknolojisi neticesinde Almanya'da hazır beton ortaya çıkmıştır. Bu gelişim; malzemenin niteliği ve yapımda istenilen performansı için oldukça önemlidir. Beton malzemenin mukavemet performansını etkileyen diğer önemli konu da içinde kullanılan donatılardır. Son yıllarda bu alanda da farklı deneysel çalışmalar yapılmakta ve gelişim sürdürülmektedir (Demiryürek, 2007, s. 1-2).

Beton malzemesinin performansının yanı sıra yapım olanakları üzerine de araştırmalar ve deneysel çalışmalar yürütülmektedir. Beton; ahşap ve metal malzemelerin aksine, akışkan kıvamı olan ve şekil alan bir malzemedir. Bu nedenle yapım olanaklarının gelişimi iki yönden ele alınabilir: 1. Malzemeye şekil veren kalıp üretiminin gelişmesi, 2. Malzemeye şekil verme yöntemlerinin gelişmesi (Beorkrem, 2017, s. 126-127). Bu hedeflere yönelik üzerinde çalışılan ve tamamlanan 3 çalışma irdelenmiştir. Bu çalışmalardan ikisi kalıp, diğeri betona şekil verme teknolojisinin gelişimi üzerine veri sunmuştur.

UNIKABETON Prototipi, Aarhus School of Architecture tarafından 2010 yılında tamamlanan bir çalışmadır (Şekil 1). Ürün yaklaşık olarak 12 m x 6 m genişliğinde ve 3,3 m yüksekliğindedir. Çalışmanın amacı çift eğimli, standart olmayan bir beton formun optimizasyonu üzerine irdelenmedir. Çalışılan yapıda malzemenin mukavemetinin yüksek olması ve hammadde kayıplarının en aza indirilmesi hedeflenmiştir. Yapım için polistren köpük malzeme kalıp olarak kullanılmıştır. Kalıp malzemesi; prefabrike olarak, 3 eksenli bilgisayar kontrollü kesim (CNC) aracıyla eksiltmeli olarak üretilmiştir. Prototip; kalıp elemanın yapım yerinde iskelelere monte edilmesiyle, geleneksel yöntemle benzer şekilde üretilmiştir.

Araştırmacılar, kalıp malzemesinin esnek bir malzeme seçilmesi ve metal donatıların robotlar aracılığıyla üretilmesi sonucunda yapımın daha rasyonel hale geleceğini vurgulamıştır (Beorkrem, 2017, s. 137-141).

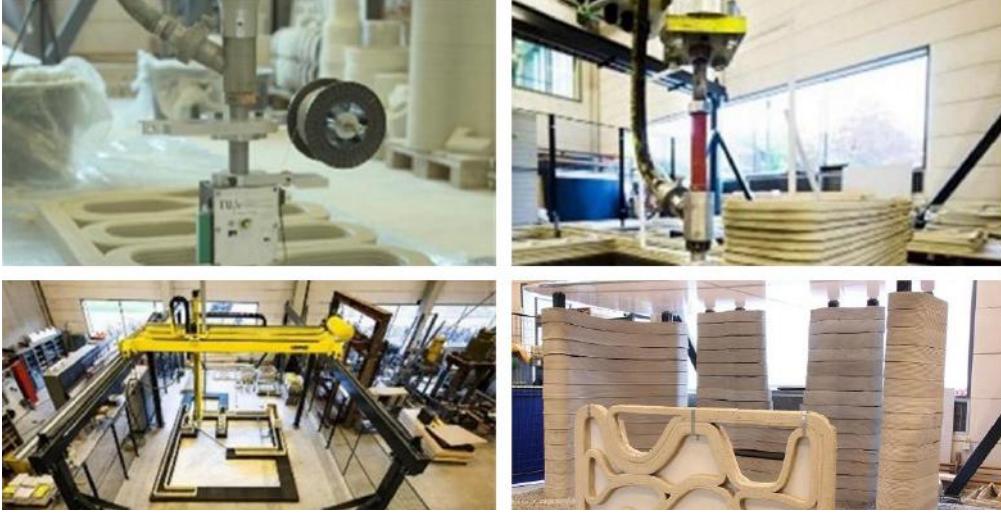
Şekil 1. UNIKABETON Prototipi ve yapım aşamaları (Beorkrem, 2017, s.137-141)

Ultra İnce – Çift Kavisli Beton Çatı, ETH Zürich Department of Architecture tarafından 2018 yılında tamamlanan bir çalışmadır. Beton malzeme ile yeni yapım yöntemi ve yeni tasarım becerileri kazanmak için üzerinde çalışılan projenin alanı yaklaşık 160 m², yüksekliği ise 7,5 m'dir. Sayısal tasarım yöntemi ile kurgulanan proje için polimer tekstil kalıp kullanılmıştır. Bu kalıp, çelik kablolar ile stabil hale getirilmiştir. Tekrar kullanılabilen tekstil kalıbın sürdürülebilirlik yanında, geleneksel kalıplara oranla hafif olma avantajı da vardır. Çelik kablolar dahil tüm kalıp sisteminin ağırlığı 800 kg'dır ve 20 tonluk beton bu sistem ile taşınmıştır. Tasarım kurgusuna göre çelik kablolar ile şekil alan kalıbın üzerine metal donatılar işlenmiş ve geleneksel yöntemle benzer şekilde beton dökülmüştür (Şekil 2). Betonarme çatının kalınlığı bölgesel olarak 3 cm ile 12 cm arasında değişmektedir (URL – 1, 2).

Şekil 2. Ultra İnce – Çift Kavisli Beton Çatı ve yapım aşamaları (URL – 1, 2)

Eindhoven University of Technology (TU Eindhoven) araştırmacıları yapımda beton malzeme kullanma olanaklarını geleceğe taşımak ve geliştirmek hedefiyle 3 boyutlu yazıcı ile beton baskı yapmanın olanaklarını araştırmayı amaçlamışlar ve öncelikle beton malzemenin geri dönüşümünü sağlamak, kalıpla yapmanın olanak tanımadığı veya rasyonel olmadığı serbest biçimli formları üretmek ve beton malzemeyi katkılı üreterek baskı yapmanın olanaklarını irdelemişlerdir. TU Eindhoven, 11 m x 5 m genişliğe ve 4 m yüksekliğe kadar ürün baskılayabilen bir robot sistemine sahiptir. Araştırmacılar, bu robot ile çeşitli yapılar ve donatılar üzerine çalışmalar gerçekteşirmiştir. Bu çalışmalardan biri de 2016 yılında tamamlanan 3D Beton Baskı Pavyonudur (Şekil 3). Pavyon 3,5 m x 2,5 m genişliğinde, 2 m yüksekliğindedir. Sayısal tasarım ile kurgulanan proje, lisansüstü öğrenciler ve ilgili araştırmacılar tarafından yürütölmüştür (URL- 3).

Şekil 3. 3D Beton Baskı Pavyonu ve yapım aşamaları (URL- 3)

2.2. Ahşap Malzeme Kullanımı

Ahşap malzeme, eski çağlardan beri kullanılan ve inşaat sektöründe geleneksel kullanım yöntemleri oldukça yaygın olan bir malzemedir. Bu malzemenin son yıllarda gelişen elde edilme yöntemi, işlenmesi ve kullanımı mevcut ilgiyi daha da artırmıştır. Endüstriyel yöntemler ile malzemenin yapısal sorunları çözümlürken, sayısal tasarım ve üretimle birlikte yapılarda kullanım olanağı ve potansiyeli her geçen gün gelişmektedir (Correa vd., 2019, s. 61-92).

Ahşap malzemeli üretimlerde, standart boyutlarda kirişler ve levhalar gibi kolayca bulunabilen malzemeleri kullanmak yaygındır. Hammaddenin boyutları ve üretim makinelerinin sınırlılıkları tasarımlar için kısıtlamalar oluşturmaktadır. Bu kısıtlamalar dahilinde, üretim makinelerinin yeteneklerini kullanarak ahşabın kullanımına yönelik yeni çözümler aranmaktadır. Bu arayışa bağlı olarak ahşap malzeme; sayısal üretim araçlarıyla, tanımlamadan son ürüne kadar olan süreçte verimliliğini en üst düzeye çıkarabilecek önemli gelişmelerden geçmiştir. Bu gelişmeler neticesinde, ahşap malzeme ile tasarım, üretim, montaj ve detaylandırma konularında yeni olanaklar oluşmuştur ve gelişim devam etmektedir (Beorkrem, 2017, s. 16-17; Hudert vd., 2019, s. 128-150). Bu gelişmelere somut olarak örnek verilebilecek 3 deneysel çalışma, ahşap malzemenin formlarına göre sınıflandırılmış ve çubuk, levha ve panel başlıklarında irdelenmiştir.

ETH Zürich Department of Architecture, sayısal fabrikasyon ve robotik teknolojiler üzerine en fazla literatür katkısı yapan araştırma merkezlerindedir ve Shingled Timber Pavyonu, amaçlarına yönelik ürettikleri yapılardan biridir (Şekil 4). Bu yapı lisansüstü öğrenciler ve ilgili araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. 2016 yılında tamamlanan yapı 8 m x 10 m genişliğinde ve 6 m yüksekliğindedir. Araştırmanın hedefi, ahşap çerçeve sistemli yapıların tüm üretim sürecinin robotik olması ve malzeme kullanımının yüksek verime çıkarılmasıdır. Ahşap çubuk sistemin kullanıldığı bu yapının üretim sürecinde, elemanlar sayısal kontrollü bilgisayar (CNC) kesim robotları ile özel açılarda kesilmiş, montaj robotları aracılığıyla birbirine monte edilmiş ve yapıyı oluşturacak olan ahşap modöller inşa edilmiştir. Üretilen modöller yapım yerinde geleneksel yöntemler ile birleştirilmiştir. Tüm yapım süreci 5 hafta sürmüştür (URL - 4, 5).

Şekil 4. Shingled Timber Pavyonu ve yapım aşamaları (URL - 4, 5)

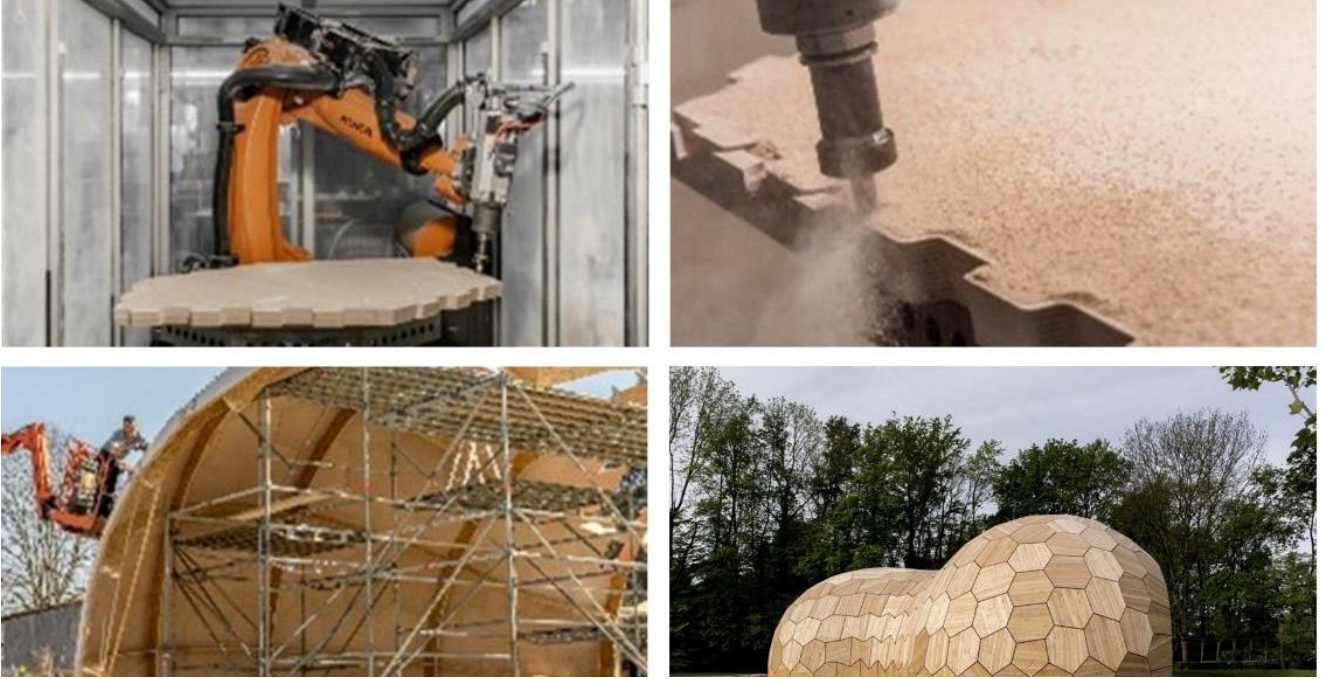
EmTech Twist Pavyonu, Architectural Association School of Architecture araştırmacıları tarafından tasarlanmış ve inşa edilmiştir (Şekil 5). 2015 yılında tamamlanan yapı yaklaşık 6 m x 6 m genişliğindedir ve en yüksek noktası 6 m'dir. Yapı 6 mm'lik düşey taşıyıcı levhadan ve 4 mm'lik eğim verilen levhadan oluşmaktadır. Eğimli levhalar, sayısal tasarım yapılarak kurgulandığı şekilde CNC freze aracıyla kesilir ve taşıyıcı levhalara bağlanır. Bu yöntemle elde edilen her bir eleman, özel açılarla monte edilerek yapının bütününe oluşturmaktadır (URL - 6, 7).

Şekil 5. EmTech Twist Pavyonu ve yapım aşamaları (URL - 6, 7)

ICD/ITKE University Stuttgart, sayısal fabrikasyon üzerine birçok çalışma yürütmüş ve yapı üretmiştir. Üretilen yapılardan 2014 yılında tamamlanan Landesgartenschau Sergi Salonu, deniz kestanelerinin iskelet yapısından ilham alınarak sayısal olarak tasarlanmış ve maksimum performans için optimizasyonu yapılmıştır (Şekil 6).

Üniversite araştırmacıları genellikle doğadan ilham alarak tasarım yapmaktadır (biyomimesis). Çünkü bu tür tasarımlarda yapı performansının en üst düzeye çıkacağı ve malzemenin en az kayıpla kullanılacağı düşünülmektedir. Landesgartenschau Sergi Salonunun yapımında 5 cm kalınlığında plywood panel elemanlar kullanılmıştır. 17 m x 11 m genişliği ve 6 m yüksekliği olan yapının tamamlanması için 243 adet panel kullanılmıştır. Yapım süreci için panellerin robotlar tarafından kesilmesi 3 hafta, şantiye alanında montaj ve konstrüksiyon katmanlarının tamamlanması 4 hafta sürmüştür. Panellerin birbirine montajı için insan parmağında bulunan eklemelere benzer detaylar tasarlanmıştır. 7 eksenli freze aracı ile kesilen panellerin her biri özel açılara sahip olduğu için, hiçbir panel birbirinin aynısı değildir (URL- 8).

Şekil 6. Landesgartenschau Sergi Salonu ve yapım aşamaları (URL- 8)

2.3. Metal Malzeme Kullanımı

Metal malzemelerin, özellikle demirin ve çeliğin, inşaat yapımında kullanıma başlamasını devrim olarak nitelendiren ya da gelişmede katalizör olarak görev aldığını belirten araştırmacılar vardır. Somut olarak bu malzemenin kullanımının çok önemli gelişmelere rehber olduğu ifade edilebilir. Metaller; oldukça sağlam, beton malzemeye oranla hafif, prefabriklik derecesi yüksek, belli bir orana kadar geri dönüştürülebilir ve nispeten kolayca şekillendirilebilir malzemelerdir. Bu özellikler 20. yy'da mimari tasarım açısından yüksek teknolojik olarak ifade edilebilen alışılmadık dışında yapıların ortaya çıkmasını ve mevcut yapım sistemlerinde rasyonelleşmeyi sağlamıştır (Hanses, 2017, s. 8-18).

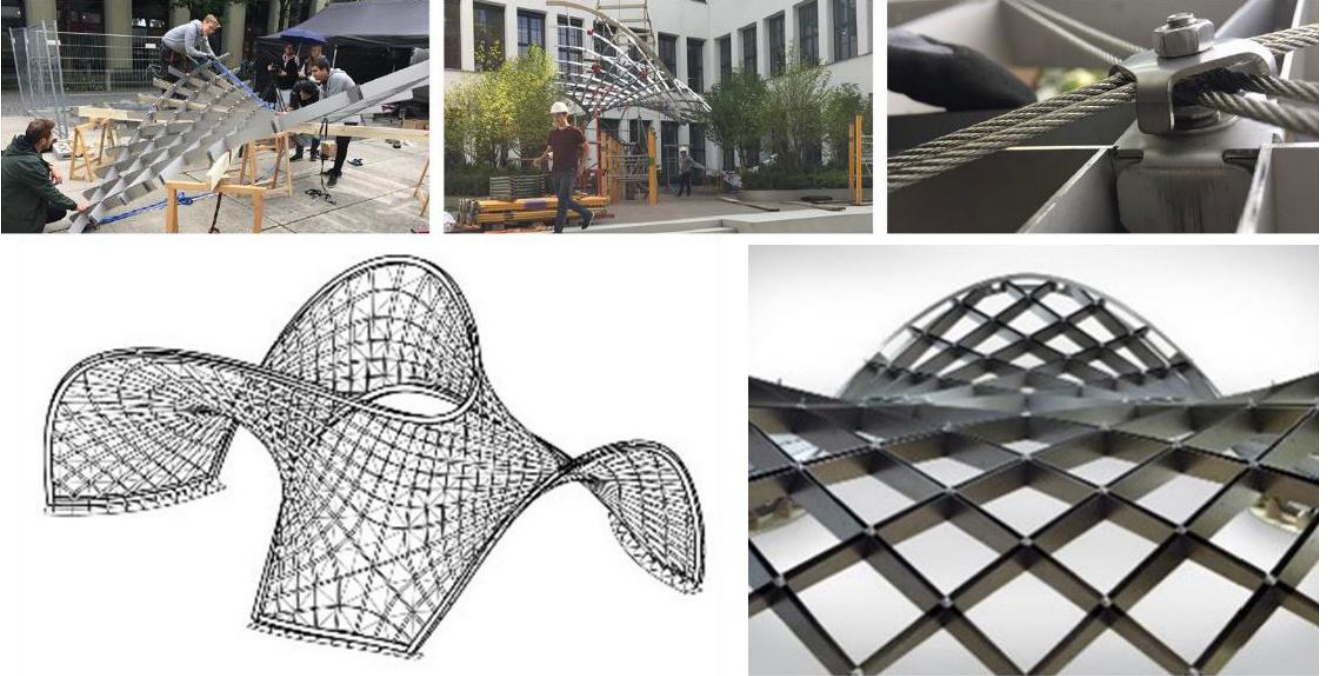
Metal malzeme, esnek ve dayanıklı yapısıyla, sayısal fabrikasyonla üretim yapımında sıklıkla tercih edilmektedir. Malzeme bu üretim yönteminden önce de makinelerle üretim sürecine aşina olduğu için, yeni üretim yöntemine birçok davranış verisi bilinerek hızlıca uyum sağlamıştır. Metal malzemeler; sayısal fabrikasyon yöntemiyle strüktürel malzeme, kaplama malzemesi ve donatı elemanı olarak üretilmelerinin yanı sıra birleşim/detay elemanı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Beton ve ahşap malzeme ile kurgulanan yapılarda da genellikle metal birleşim elemanları tercih edilmektedir (Beorkrem, 2017, s. 78-79). Metal malzemelerin sayısal fabrikasyonla üretimine örnek verilebilecek 3 deneysel çalışma, bu malzemenin formlarına göre sınıflandırılmış ve şerit, levha ve baskı başlıklarında irdelenmiştir.

2.3. Metal Malzeme Kullanımı

Metal malzemelerin, özellikle demirin ve çeliğin, inşaat yapımında kullanıma başlamasını devrim olarak nitelendiren ya da gelişmede katalizör olarak görev aldığı belirten araştırmacılar vardır. Somut olarak bu malzemenin kullanımının çok önemli gelişmelere rehber olduğu ifade edilebilir. Metaller; oldukça sağlam, beton malzemeye oranla hafif, prefabriklik derecesi yüksek, belli bir orana kadar geri dönüştürülebilir ve nispeten kolayca şekillendirilebilir malzemelerdir. Bu özellikler 20. yy'da mimari tasarım açısından yüksek teknolojik olarak ifade edilebilen alışılmışın dışında yapıların ortaya çıkmasını ve mevcut yapım sistemlerinde rasyonelleşmeyi sağlamıştır (Hanses, 2017, s. 8-18).

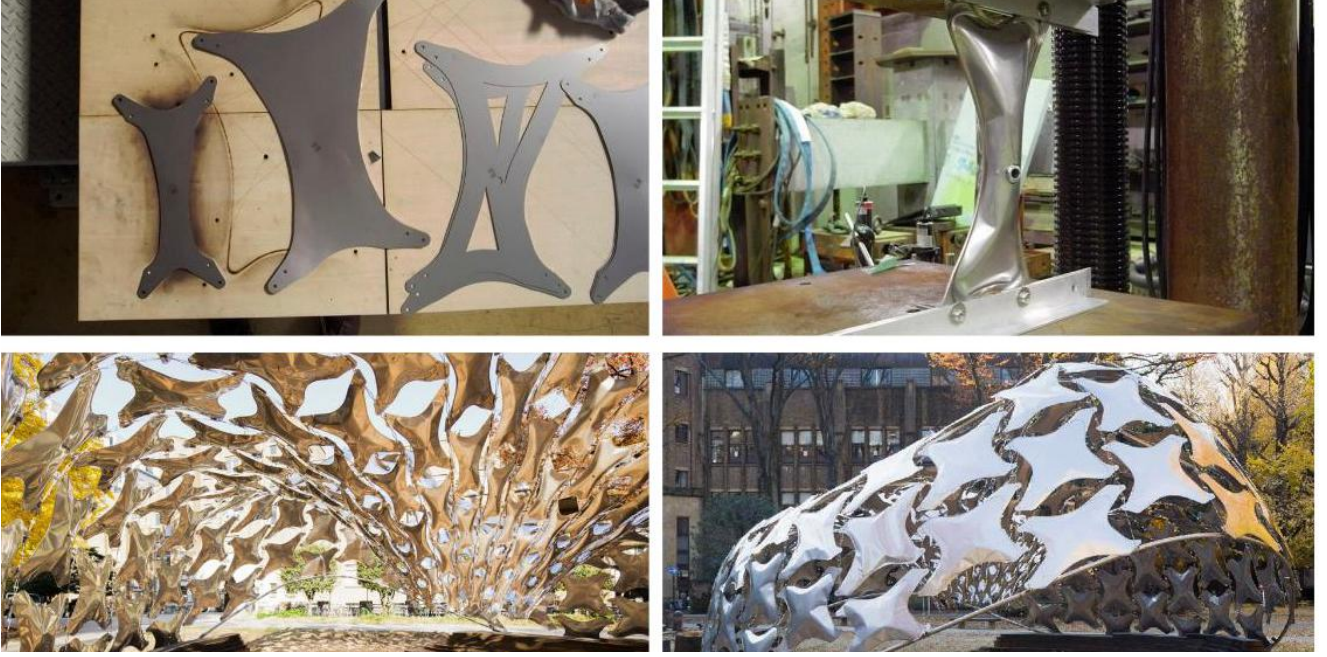
Metal malzeme, esnek ve dayanıklı yapısıyla, sayısal fabrikasyonla üretim yapımında sıklıkla tercih edilmektedir. Malzeme bu üretim yönteminden önce de makinelerle üretim sürecine aşina olduğu için, yeni üretim yöntemine birçok davranış verisi bilinerek hızlıca uyum sağlamıştır. Metal malzemeler; sayısal fabrikasyon yöntemiyle strüktürel malzeme, kaplama malzemesi ve donatı elemanı olarak üretilmelerinin yanı sıra birleşim/detay elemanı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Beton ve ahşap malzeme ile kurgulanan yapılarda da genellikle metal birleşim elemanları tercih edilmektedir (Beorkrem, 2017, s. 78-79). Metal malzemelerin sayısal fabrikasyonla üretimine örnek verilebilecek 3 deneysel çalışma, bu malzemenin formlarına göre sınıflandırılmış ve şerit, levha ve baskı başlıklarında irdelenmiştir.

INSIDE\OUT Araştırma Pavyonu, Technical University of Munich araştırmacıları tarafından, çift eğrili tektonik formların üretiminin irdelenmesi amacıyla tasarlanmış ve inşa edilmiştir. 2017 yılında tamamlanan yapı 9 m x 12 m genişliğindedir. Yapımında 100 mm genişliğinde ve 1,5 mm kalınlığında çelik şerit elemanlar kullanılmıştır. Sayısal tasarıma uygun birleşim noktaları ve formu kurgulanan elemanlar CNC kesim aracıyla kesildikten sonra yerinde yapım için uygulama alanına götürülmüştür. Parçalar birbirlerine monte edilerek sistem oluşturulmuştur (Şekil 7). Çalışmanın hedefleri arasında, kurgulanan sistemin yapıların cephe gibi bölümlerinde kullanımına olanak sağlayacak araştırmalara veri sağlaması vardır (URL – 9).

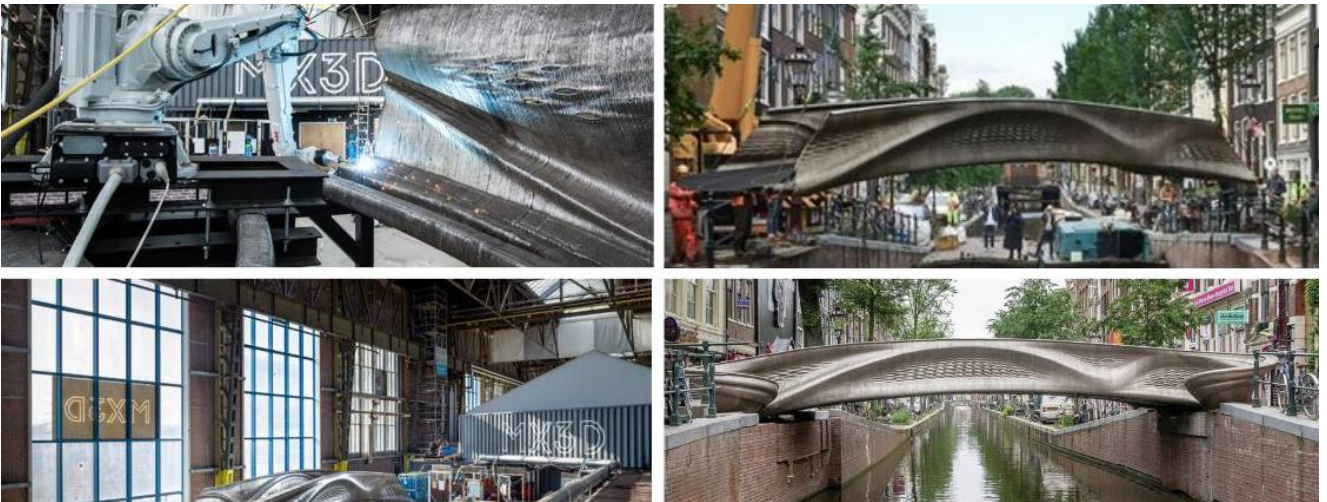
Şekil 7. INSIDE\OUT Araştırma Pavyonu ve yapım aşamaları (URL – 9)

The 99 Failures Pavyonu, University of Tokyo Digital Fabrication Lab araştırmacıları, öğrencileri ve profesyonel mimarlar tarafından yeni yapım yöntemleri araştırmak amacıyla tasarlanan ve inşa edilen bir yapıdır (Şekil 8). Yapımın hedeflerinden biri, inşa sürecindeki hataların ve eksiklerin tespit edilmesi ve yeni çözümlerin geliştirilmesidir. 2013 yılında tamamlanan pavyon 9 m x 7,5 m genişliğinde, 4 m yüksekliğindedir ve çelik levha elemanlardan geliştirilen modüllerden üretilmiştir. Yenilikçi sistem arayışı sonucunda tasarlanan modüller 3 çelik levhadan oluşmaktadır. Modüller şekil almadan önce levhalar, sayısal tasarımda kurgulandıkları şekilde CNC kesim aracı ile kesilmektedir. Bu işlemten sonra ortada taşıyıcı olarak nitelendirilen ve kalınlığı 0,8 mm ile 1,5 mm arasında değişen levha konumlandırılmakta; taşıyıcı levhanın her iki yanında hidrolik sistem ile şişirilen ve ortada bulunan levhaya kaynaklanan 0.5 mm kalınlığında levhalar birbirine monte edilmektedir. Modüller birleşim elemanları ile birbirlerine bağlanarak yapım tamamlanmaktadır (URL – 10).

Şekil 8. The 99 Failures Pavyonu ve yapım aşamaları (URL – 10)

MX3D Köprüsü, çok eksenli çelik baskıyla yapım teknolojisinin potansiyelini göstermek amacıyla mimarlar, mühendisler, bilgisayar bilimcileri ve istatistikçiler gibi birçok disiplinin ortaklaşa çalıştığı bir projedir (Şekil 9). Çalışmayı yürüten kurum ve kuruluşlar arasında Almperial College London ve TU Delft okulları da vardır. 2018 yılında tamamlanan 12 m uzunluğundaki köprü, yapılan birçok deneysel testin sonunda 2019 yılında Amsterdam'da konumlandırılmıştır. Köprünün üzerine takılan sensörler ile Dijital İkiz Projesi adı altında sürekli olarak performans verileri alınmakta ve çelik baskı ile yapılan yapının davranışları test edilmektedir. Bu sayede uygulanan yapım yönteminin daha da geliştirileceği öngörülmektedir (URL – 11).

Şekil 9. MX3D Köprüsü ve yapım aşamaları (URL – 11)

3. Sonuç

Sayısal fabrikasyon; gelişme aşamasında olan, yenilikçi araçlar ve teknikler kullanılan bir çalışma alanıdır. Geleneksel üretim sistemlerinin aksine, sayısal fabrikasyon ile serbest biçimli, alışılmadık dışında tasarımlar kurgulanabilmektedir. Bu tasarım düşüncesinin önüne geçen kısıtlamalar vardır. Bu kısıtlamaların en önemlilerinden biri de malzemedir. Form, malzemenin olanak tanıdığı sınırlar içerisinde biçimlenir. Bu kısıtlamanın sınırlarını genişletmek amacıyla mevcut yapı malzemeleri ile tasarım olanakları test edilmekte ve yeni tasarımlar için malzemeler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmada mevcut malzemelerin, mimari yapılarda alışılmadık dışında kullanımı analiz edilmiştir. Bu amaçla mimari yapılarda en fazla kullanılan 3 malzeme; beton, ahşap ve metal seçilmiştir. İncelenen örnekler ve malzeme kullanımları sonucunda şu değerlendirmeler yapılmıştır:

- Üretimde kullanılan malzemeler; mevcutta bulunan, geleneksel yöntemler ile nispeten tasarım kısıtlamaları fazla olan fakat sayısal fabrikasyonla tasarım olanağı artabilen malzemelerdir.
- Sayısal fabrikasyon son 10 yılda hızla gelişmiştir ve kısa süreye rağmen birçok ürün ve çalışma sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veriye dayanarak, yakın gelecekte mimarlık ve malzeme alanında daha fazla gelişim yaşanacağı öngörülmektedir.
- Sayısal fabrikasyonda tasarım alanı, üretim alanından daha hızlı gelişmektedir. Üretim teknolojisini geliştirebilmek için malzemelerin kullanım olanakları ve kullanılan malzeme çeşitliliği artmalıdır.
- Sayısal fabrikasyon üretim yöntemi birçok disiplinin birlikte çalışmasını gerektirmektedir. Mühendislik, istatistik, bilgisayar bilimleri gibi diğer alanlarda yaşanacak gelişmeler, mimari üretim yöntemlerine de olumlu katkı verecektir.

Kaynaklar

- Beorkrem, C. (2017). Material strategies in digital fabrication (2. Ed). New York and London: Routledge.
- Correa, D., Krieg, O. D., Meyboom, A. L. (2019). Beyond form definition: material informed digital fabrication in timber construction. Digital wood design, 24, 61-92.
- Demiryürek, B. E. (2007). Türkiye'de Hazır Beton Sektörü ve Sektördeki Büyüme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dunn, N. (2012). Digital fabrication in architecture. London: Laurence King.
- Hanses, K. (2017). Basics Steel Construction. In Basics Steel Construction. Basel: Birkhäuser.
- Hudert, M. & Pfeiffer, S. (2019). Rethinking Wood: Future Dimensions of Timber Assembly. Basel: Birkhäuser.
- Kolarevic, B. (2004). Architecture in the Digital Age: Design and Manufacturing. New York and London: Spon Press.
- Smith, R. (2010). Prefab Architecture: A Guide to Modular Design and Construction. New Jersey and Canada: John Wiley & Sons.

İnternet Kaynakları

- URL 1: <https://ethz.ch/en/news-and-events/eth-news/news/2017/10/innovative-const-ruction.html>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2022.
- URL 2: <https://www.archdaily.com/882360/this-ultra-thin-concrete-structure-was-const-ructed-using-a-novel-steel-net-formwork-system>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2022.
- URL 3: <https://www.designboom.com/technology/tu-eindhoven-concrete-3d-printer-06-28-2016/>, Erişim Tarihi: 03 Aralık 2022.
- URL 4: <https://www.masdfab.com/work-1516>, Erişim Tarihi: 06 Aralık 2022.
- URL 5: <https://www.dezeen.com/2017/02/07/eth-zurich-gramazio-kohler-research-lab-pavilion-robotic-construction-wood-shingles-students/>, Erişim Tarihi: 09 Aralık 2022.
- URL 6: <https://www.archdaily.com/775842/emtechs-twist-displayed-at-the-timber-expo-in-birmingham>, Erişim Tarihi: 15 Aralık 2022.
- URL 7: https://emtech.aaschool.ac.uk/portfolio_page/twist-2015/, Erişim Tarihi: 15 Aralık 2022.
- URL 8: <https://www.icd.uni-stuttgart.de/projects/landesgartenschau-exhibition-hall/>, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2022.
- URL 9: <https://eikeschling.com/2017/11/06/insideout/>, Erişim Tarihi: 18 Aralık 2022.
- URL 10: <https://architypereview.com/project/ninety-nine-failures-digital-fabrication-lab-pavilion/>, Erişim Tarihi: 21 Aralık 2022.
- URL 11: <https://mx3d.com/industries/infrastructure/mx3d-bridge/>, Erişim Tarihi: 22 Aralık 2022.

BİR FARKINDALIK ATÖLYESİ: BİR BAŞKA BEN İÇİN TASARIM

Reyhan MİDİLLİ SARI*

Giriş

Toplum birbirinden farklı özelliklere sahip, farklı yeterlilik ve yetenekleri olan bireylerden oluşmaktadır. Fakat açık ya da kapalı, kamusal ya da özel fark etmeksizin kullandığımız ve her yeni gün sayıları artan pek çok mekan, endüstrileşme ve standartlaşmanın etkisiyle büyük oranda ortalama antropometrik boyutlara sahip, sağlıklı ve genellikle eril olarak nitelendirilebilecek bir kullanıcı kitlesi temel alınarak tasarlanmaktadır. Bu durum pek çok kullanıcının toplum yaşamına ve toplum için oluşturulan çevrelere katılımı sınırlandırmaktadır. "Sağlıklı" ve "normal" olarak nitelendirilen bireyler tasarım ürünlerini ya da yapıları çevreleri sorunsuz bir biçimde kullanmaktadır. Ancak, kullandıkları bu çevrelerin çocuklar, yaşlılar, engelliler, hamileler, aşırı kilolular, aşırı uzun ya da kısa boylu bireyler gibi toplumun parçası olan "diğerleri" için ne gibi zorluklar ya da engeller barındırdıkları konusunda bir düşüncelerinin olmadığını düşünmek yanlış olmasa gerek. Bu konudaki empati eksikliğinden hareketle; mezuniyetleri sonrasında yapıları çevrelerin tasarımında birer aktör olarak görev alacak tasarım öğrencilerinin eğitimleri sonlanmadan; öncelikle toplumun bir ferdi olarak, sonrasında birer mimar adayları olarak çevrelerine, kullanıcılara, kullanıcı çeşitliliğine, tasarımda kapsayıcılık ve evrensel tasarım konularına odaklanması toplum refahına katkısı açısından önemli görülmüştür. Bu amaçla bir farkındalık atölyesi düzenlemek, bilinçli bir şekilde çevreyle iletişim kurmak, fark edilmeyeni fark etmek ve söz konusu kavramlarla düşünmeye çalışmak bir sorumluluk haline almıştır. Bu hedefle Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesinde "Bir Başka Ben için Tasarım" konusuyla bir atölye gerçekleştirilmiştir. Bu yazı, bu atölyenin kuramsal altlığını oluşturan evrensel tasarım kavramı ve atölye sonuç ürünlerini konu edinmekte; metni okumaya iştirak eden tüm okuyucular için de konu özelinde bir farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir.

Evrensel tasarım kavramı üzerine

Engelli hakları konusundaki toplumsal girişimlerle başlayan süreç, fiziksel engellilerin dikkate alınarak erişilebilirlik standartları, yasa ve yönetmeliklerin oluşturulmaya başlandığı bir döneme evrilmiştir. Sonrasında yardımcı teknolojiler ve rehabilitasyon mühendisliği bilimindeki gelişmelerle devam eden; en sonunda artan yaşlı nüfus oranı ve engellilik kavramını geniş bir perspektiften ele alarak, kullanıcı çeşitliliği konusunda bütüncül, sosyal ve eleştirel bakış "evrensel tasarım" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Steinfeld ve Maisel, 2012). 1985 yılında ilk kez Ronald Mace (ki kendisi 9 yaşında çocuk felci geçirdikten sonra ömrü boyunca tekerlekli sandalye kullanmak durumunda kalan bir mimardır) tarafından kullanılan kavram özel bir tasarıma gerek duyulmadan, mümkün olan en geniş kapsamda ürün ve ortamların tasarlanması şeklinde tanımlanmıştır (Mace vd. 1991). Evrensel tasarım; ürün tasarımı ölçeğinden mimarlık ve kentsel tasarım ölçeğine, basit sistemlerden karmaşık teknolojik sistemlere sahip ürün kullanımına kadar farklılık gösteren konu ve ölçeklerde ele alınan, kapsamlı bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (URL-1).

Evrensel tasarım; bireyler arasında kültürel, fizyolojik ve psikolojik durum farkı gözetmeksizin, olabildiğince herkesin ürün ve çevrelerden eşit şekilde yararlanabilmelerini amaçlayan insan hakları temelli bir yaklaşımdır (Story vd. 1998). Bu yaklaşım merkezine kullanıcıyı almakta; kadın ve erkeklerin, çocukların, gençlerin, yaşlıların, farklı fiziksel özellikler taşıyan ve farklı kültürlerden gelen kişilerin farklı gereksinimlerini, isteklerini, beklentilerini anlamayı ve tasarlamayı konu edinmektedir. Bu anlamda da ilkelerini engelliler üzerinden tanımlamamakta; aksine engellilik kavramını ön plana çıkarmaktan kaçınmakta ve tasarımın öznesi olarak tüm bireyleri ele almaktadır. Tasarım problemlerinin yalnızca fiziksel erişilebilirlikle ilgili olmadığını vurgularken, algılanabilirlikten okunabilirliğe, düşük fiziksel güç kullanımından güvenliğe kadar pek çok alanda yapılabilecekler hakkında öneriler sunmaktadır. Evrensel tasarım bu yönüyle erişilebilirlikten ayrılmakta, erişilebilirliği kilit bir kavram olarak kullanmakta; fakat kullanılabilirlik, estetik, mühendislik, ekonomi ve yaratıcılığa kapı aralayarak daha bütüncül ve ileriye dönük bir yaklaşım sergilemektedir.

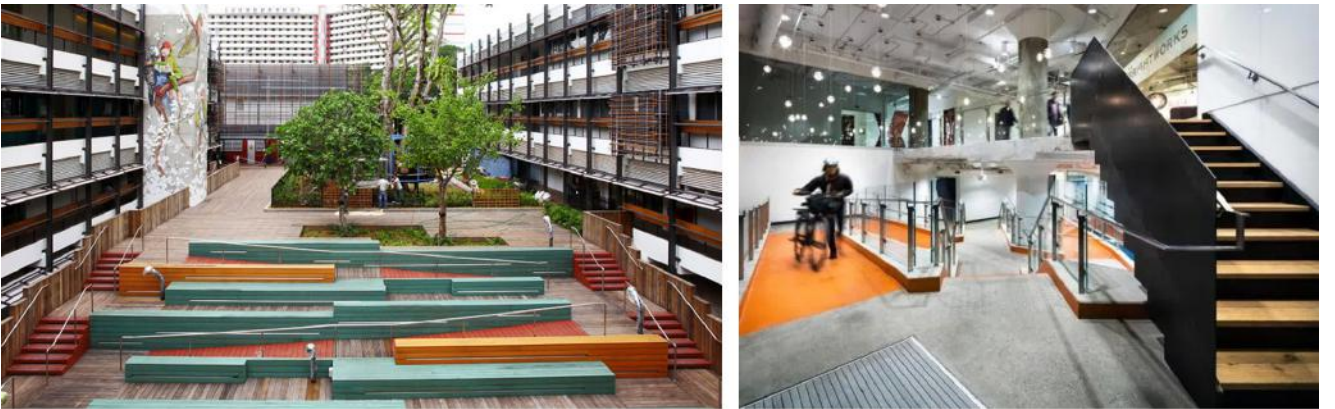
*Prof. Dr. KTÜ Mimarlık Fakültesi

Tüm ürünlerin ve çevrelerin; yaş, beceri ve durum farkı gözetmeksizin pek çok kişi tarafından kullanılabilmesini olanaklı kılan bir yaklaşım olan evrensel tasarım (Mace vd. 1991); tasarım olgusuna kapsayıcı bir nitelikte yaklaşır. Toplumunu oluşturan tüm bireylerin insan hakları çerçevesinde eğitimden sanata, sağlıktan kamusal hizmetlere kadar yaşamın gerektirdiği tüm hizmetlere erişimi için birleştirici ve kolaylaştırıcı bir rol oynar. Her birey sahip olduğu biliş/ kavrama, görme, duyma, konuşma, hareketlilik gibi konularda yeterlilik ve yetenek düzeyi açısından kendine hastır; duyuşsal ve algısal kapasiteleri kişiden kişiye değişir ve sonuç olarak birey bir başkasına pek de benzemez. Bu nedenle evrensel tasarım standart özellikleri olan kullanıcı kavramı yerine, çok daha geniş bir perspektiften kullanıcı özelliklerine hatta çevresel özelliklerin insan üzerindeki etkilerine de odaklanır (Şekil x). Burada evrensel tasarımın engellilik bağlamında değerlendirilmediğini, mümkün olan en geniş kullanıcı çeşitliliğinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamakta fayda vardır. Öte yandan engellilik olgusunun yalnızca doğum öncesi, sırası ve sonrası nedenlerle oluşmadığını; doğal afetler, trafik kazaları, iş ve ev kazaları nedeniyle de oluşabileceğini; hatta hastalık, hamilelik ya da geçirilen operasyonlarla geçici ya da kalıcı biçimde hayatımıza entegre olabileceğini zihinlerde tutmak gerekir. Her bireyin ömrünün bir kısmını engelli olarak geçirebilme ihtimali düşünülüğünde, kapsayıcı niteliklerle tasarlanmış çevrelerin geçici ya da kalıcı engellilik durumlarına da ek bir düzenleme getirmeden hizmet sunabileceğini belirtmek; bu durumun toplum istikrarı, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından da önemli bir kazanım olduğunun altını çizmek gerekir.

Evrensel tasarım erişilebilirlik ve mekan kullanımı için gerekli olan fiziksel boyutların yanı sıra çok boyutlu, eşitlikçi, katılımcı ve sosyal bir yaklaşım olarak, mekân algısında etkili olan duyuşlar ve mekan deneyimine bağlı duyuşsamları da tasarımın bir girdisi olarak ele almayı bir zorunluluk olarak var saymaktadır (Midilli Sarı ve Çelik, 2023). Bu anlamda, tasarım prensiplerini katı ve sınırları tam olarak belirlenmiş yönetmelik ya da tasarım kılavuzları yerine; tasarımcının bilgi ve yaratıcılığıyla sürekli gelişebilecek biçimde kurgulayan yedi temel ilke ile tariflemektedir. Bu ilkelerin bir arada kullanılma oranları arttıkça ürün ya da tasarımın evrensel olma niteliği de artmaktadır. Bu ilkeler; kullanımda esneklik, eşitlikçi kullanım, basit ve sezgisel kullanım, algılanabilir bilgi, hata için tolerans, düşük fiziksel güç kullanımı ve kullanım ve yaklaşım için uygun boyut ve mekandır (Story vd. 1998, Connell vd. 2011).

1.Eşitlikçi kullanım ilkesi tasarımın farklı yeteneklerdeki tüm insanlar için kullanılabilir, erişilebilir ve çekici olmasını öngörür. Bu çerçevede kullanıcılar arasında ayırım yapılmaması ya da farklılıkların açığa çıkarılmaması; mahremiyet, koruma ve güvenlik koşullarının herkes için eşit derecede sağlanmış olması önemlidir (Şekil 1a).

2.Kullanımda esneklik; tasarımın, bireysel tercih ve yetenekler konusunda çeşitlilik sunmasıyla ilgilidir. Tasarımda; kullanım metotları arasında seçenekler yaratılmasını; sağ ve sol elini kullananlar için kullanışlı ve kullanılabilir özellikler olmasını; ürünü kullanırken hassas motor becerileri olmamasını ve kullanıcının hızıyla uyumlu olmasını önermektedir (Şekil 1b).

Şekil 1. a) Renk kombinasyonları ve düşey erişim elemanları ile kullanıcıya çekici hale getirilen avlu düzenlemesi (URL-2), b) Rampa, merdiven ve asansör seçeneklerinin bir arada sunulduğu bir giriş mekanı (URL-3)

3.Basit ve sezgisel kullanım; tasarımın, kullanıcının tecrübe, bilgi, dil becerisi ve anlık odaklanma düzeyinden bağımsız olarak kolay anlaşılabilir olması ile ilgilidir. Tasarımın; karmaşık olmaması, kullanıcı beklenti ve içgüdüleri ile tutarlı olması, bilginin önem derecesine göre sıralanması ve kullanım sürecinde doğru zamanda geri bildirim sağlaması önerilmektedir (Şekil 2).

4.Algılanabilir bilgi; gerekli olan bilginin, çevresel koşullara ve kullanıcının duyuşsal yeteneklerine bakmaksızın etkin olarak iletilmesini öngörür. Bu amaçla tasarımda; resimli, sözel, kabartmalı vb. farklı kullanımların düşünülmesi; önemli bilgi ve çevresi arasında yeterli zıtlık sağlanması, okunabilirliğin artırılması ve duyuşsal sınırlamaları olan bireylerin kullandıkları aygıt ve tekniklere uyum sağlanması gerekli görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Galeri ile katlar arasında sağlanan görsel süreklilik, renk kullanımı ile açığa çıkarılmış danişma ve hissedilebilir yüzey kaplaması (URL-4)

5.Hata için tolerans ilkesinde kaza veya istenmeyen davranışlar sonucu ortaya çıkabilecek tehlikeli ve kötü sonuçların en aza indirilmesi tavsiye edilmektedir. Bu amaçla; tehlikeli unsurların çıkarılması, uyarı sistemlerinin eklenmesi gibi öneriler sunulmaktadır (Şekil 3a).

6.Düşük fiziksel güç gereksinimi; tasarımın etkin ve rahatlıkla kullanılabilir olması ve güç kullanımının en aza indirilmesi ile ilgilidir. Doğal vücut pozisyonunu korumak, kabul edilebilir seviyede güç kullanmak ve uzun süreli güç kullanımını engellemek önerilmektedir (Şekil 3b).

Şekil 3. a) Kot farkları arasında kullanılan korkuluk ve küpeşterler (URL-5), b) Hareketli mutfak dolapları (URL-6)

7.Yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekan ilkesinde kullanıcının vücut ölçüleri, duruş pozisyonu ve hareketliliğinden bağımsız olarak, yaklaşma, uzanabilme, elle kullanım ve genel kullanım için uygun boyut ve alanların sağlanmış olmasına vurgu yapılır. Bu nedenle; hem oturan, hem de ayaktaki kullanıcılar için önemli kullanım öğelerine engelsiz bakış açısı sunulması ve tüm elemanlara uzanımın rahat hale getirilmesi beklenmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Dolaşım alanları ve tezgah altlarında bırakılan yeterli boşluklar (URL-7), uygun boyutlarda hemzemin banyo (URL-8) ve dolaşım alanı dışında planlanan kesintisiz görüş açısına sahip izleme/bekleme alanları (URL-9)

“Bir Başka Ben İçin Tasarım” Atölyesi içeriği ve süreci üzerine:

Atölyenin amacı; tasarımda kullanıcı, kullanıcı çeşitliliği, tasarımda kapsayıcılık ve evrensel tasarım konularında farkındalığın artırılmasıdır. Birer tasarımcı adayı olarak öğrencilerin tasarım süreçlerinde kullanıcı çeşitliliği, gereksinim ve beklentiler konularına daha geniş ve farklı bakış açılarıyla yaklaşılması gerektiği bilgisi ve farkındalığı atölye çalışması ve onu destekleyen seminerlerle verilmek istenmiştir.

“Bir Başka Ben İçin Tasarım” temasıyla kurgulanan atölyeye gönüllü olarak katılan Mimarlık Bölümü öğrencileri, tüm sınıflardan katılımcıların yer almasına dikkat edilerek 5’er kişilik 5 gruba bölünmüştür (Tablo 1). Yazarın tek yürütücü olduğu atölyeye hazırlık kapsamında; öncelikle konuya ilişkin bilgi birikimin artırılması ve kapsamın anlaşılması için iki adet seminer düzenlenmiştir. Dinleyicilere açık olarak gerçekleştirilen sunumlarda “Tasarımcı kullanıcıyı tanıyor mu?”, “Tasarımda kullanıcı faktörü/ insan yeterlilikleri” ve “Tasarımda kapsayıcılık ve evrensel tasarım” konularına değinilmiş, sunum sonunda açık bir iletişim ortamında bilgilerin pekişmesi amacıyla tartışma ortamı oluşturulmuştur. Kuramsal çerçevenin çizildiği aşama sonrasında; gruplar kendi fark ettikleri sorunlar temelinde ya da daha derinlemesine öğrenmek istedikleri konularla ilişkili olarak çalışma alanlarını belirlemişlerdir. Atölye grupları konunun belirlenmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesinde fotoğraf, video, eskiz, çizim, maket-model gibi diledikleri temsil araçlarını kullanma konusunda serbest bırakılmış; sonuç ürünler birer sunum paftasına sığacak şekilde özetlenerek; bir tam gün süren atölye sonunda herkesin izlemesine olanak tanıyan yüze açık bir etkinlikle paylaşılmıştır.

Tablo 1. Atölye çalışmasına katılan öğrenci isimleri ve grupları

GRUP 1: Ahmet Yiğit ALKAN, Berna ARZUTİ, Onur BATUR, Selim HARTAMACI, Rabiya KARAKAYA

GRUP 2: Doğukan AYDOĞDU, Gamze GÜRBÜZ, Salih KOŞTAŞ, Hatice Ebrar TATAR, Hilal TOPAL

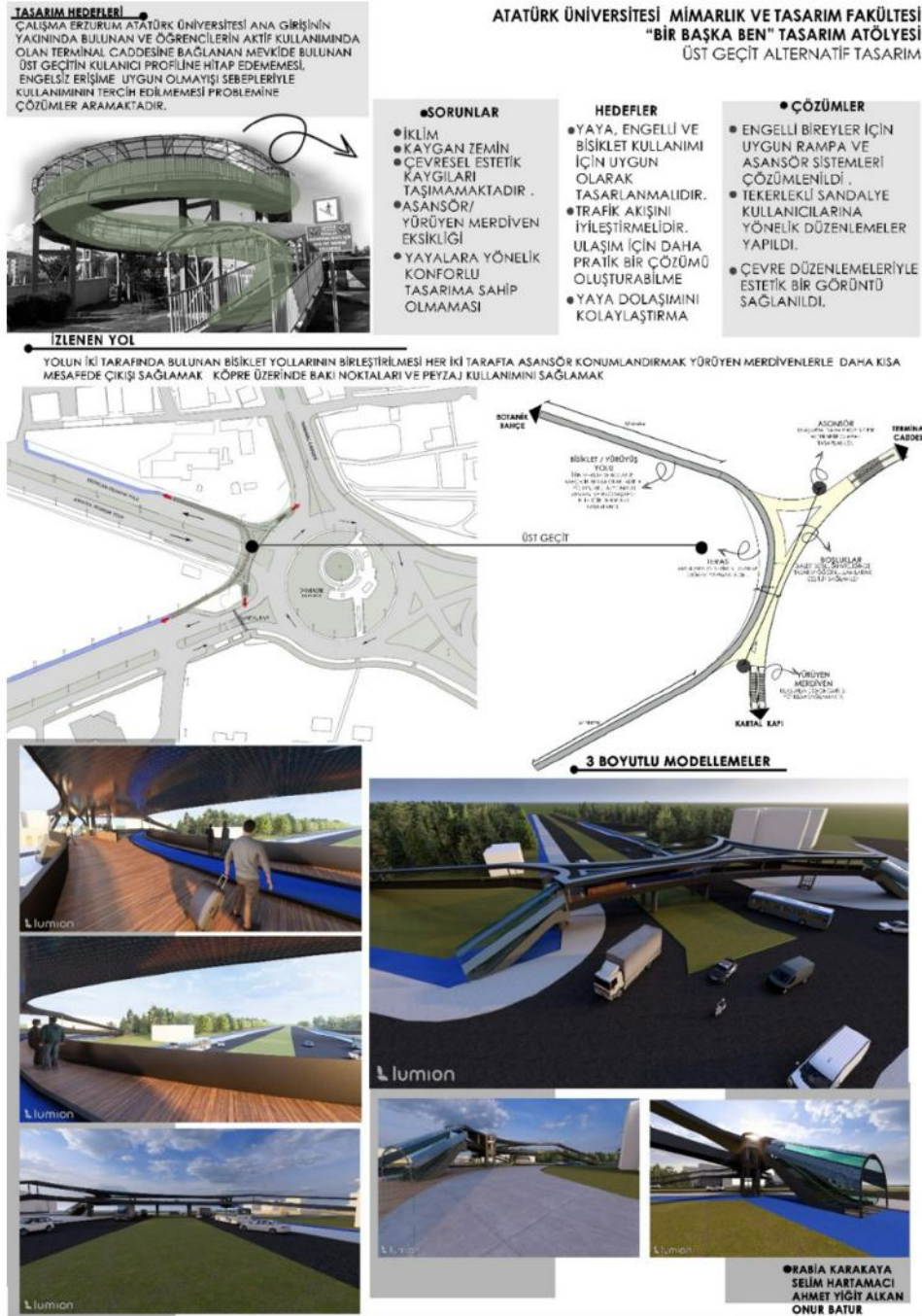
GRUP 3: Kemal Emirhan ÇİÇEK, Melisa DAĞ, Elanur DURSUN, Hayrunisa KOÇAK, Buket TAHTACI

GRUP 4: Sena Nur BÜLBÜL, Şükriye Betül İSKİFOĞLU, Fadime KARAGÜL, Zeynep KORUKÇU, Ahmet METE

GRUP 5: Kevser KARA, İlknur KIZILER, Selin SERÇEOĞLU, Derya PEHLİVAN, İbrahim YENTÜRK

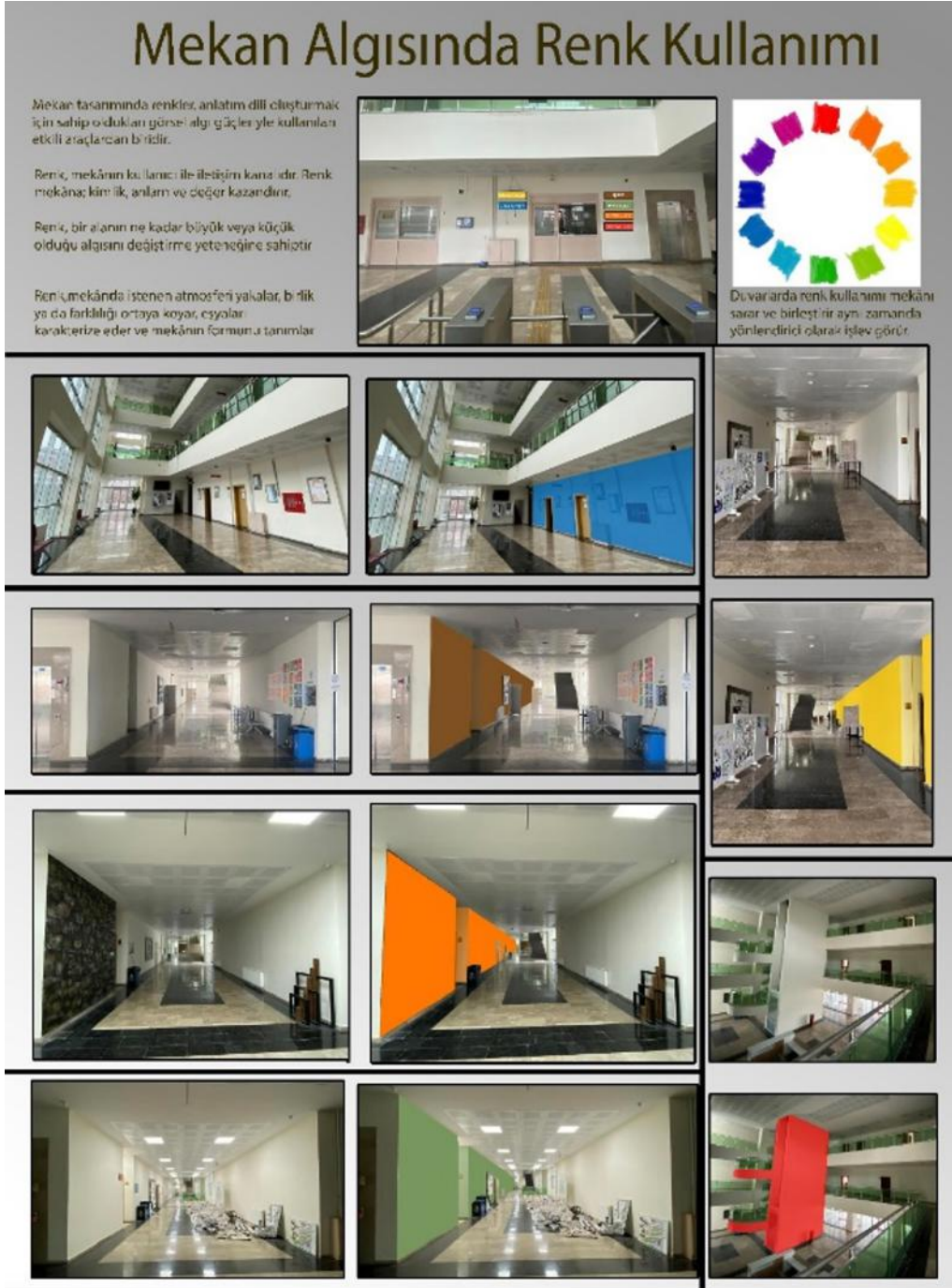
Sonuç ürünlere dair:

Grup 1 Atatürk Üniversitesi Kartal Kapı girişi tarafında bulunan, E80 karayolunu geçerek Terminal Caddesi'ne bağlanan ve üniversite öğrencileri tarafından aktif kullanımda olan üst geçidi çalışma alanı olarak seçmiştir. Üst geçit; uzun ve yorucu olması, zeminin kaygan olması, estetik sorunlar, engelli erişimi için yeterli olmaması, asansör ya da yürüyen merdiven bulunmaması, yayalara yönelik konforlu alanlar içermemesi ve kesintisiz bisiklet erişimi sağlamaması açılarından sorunlu bulunmuştur. Alternatif üst geçit önerisinde rampa, yürüyen merdiven ve asansör sistemleri eklenmiş, çevre düzenlemesi, seyir ve dinlenme terasları ve peyzaj elemanları ile estetik bir görünüm aranmış ve E80 karayolunu takip eden bisiklet yolu üst geçit aracılığıyla üniversite içerisindeki bisiklet yoluna bağlanmıştır. Böylelikle kullanıcıları için daha konforlu, daha az yorucu ve kullanım yöntemleri açısından çeşitlilik sunan bir tasarım yapılmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. Grup 1'e ait ürün sunum paftası

Grup 2 atölye çalışmasında; renk kullanımının mekân tasarımında okunabilirliği arttırmak ve çevrenin algılanmasındaki olumlu katkısına dikkat çekmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla renklerin birer tasarım elemanı olarak kullanımı, insan üzerindeki etkileri, evrensel tasarımda renk kullanımı gibi konularda araştırma yapmışlardır. Renkler mekâna kimlik, anlam ve değer katar; mekânda oluşturulmak istenen atmosferde kilit rol oynar ve yüzeylerde kullanılan renkler bölücü ya da yönlendirici olma özelliklerini sağlarlar. Rengin bu özelliklerini dikkate alan grup üyeleri boyut, biçim tasarım ve kullanılan malzemeler açısından her koridoru birbirine benzeyen Mimarlık ve Tasarım Fakültesi eğitim bloğunu çalışma alanı olarak seçmişlerdir. Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İç Mimarlık Bölümü ve Dekanlık birimlerine hizmet eden yapının, girişinde bu birimleri sembolize eden renk kodları belirtilmiş, birimlere yönlendirmeyi sağlamak ve mekândaki örgütlenmenin okunabilirliğini arttırmak için belirli duvar yüzeylerinde bu renkler kullanılmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Grup 2'ye ait ürün sunum paftası

Grup 3 çalışmalarında; erişilebilirlik konusunda önemli bir araç olan rampa konusunu ele almıştır. Rampaların kullanım amaçları, nerelerde kullanıldıkları, özellikleri ve tasarım prensiplerinin neler olduğu konularında teorik bilgiler elde etmişlerdir. Grup üyeleri, çeşitli yapı türlerinde kullanılan rampalardan uygulama örneklerini inceleyerek, bu düşey erişim aracının yalnızca iki farklı kotu birbirine bağlamanın ötesinde; mekân olarak kullanılabilirdiği, birleştirici bir unsur olarak ele alınabilirdiği, mekânda süreklilik sağlamada kullanıldığı ve cephe ögesi olarak yapıya karakter kazandırabileceği konularında derinlemesine bilgiler edinmiş; bu bilgileri özetleyerek bir sunum paftasına dönüştürmüşlerdir. Son aşamada ise yurtlar ve fakülte binası arasında bulunan 5 metrelik kot farkı için yaya bağlantısı sağlayan, tek erişim aracı olan merdivenli bölgeye rampa ve merdivenin bir arada çözümlenebileceği bir geçiş önermişlerdir (Şekil 7).

RAMPA

NEDİR?

Rampa, farklı yükseklik ve kotlar arasındaki hareketi kolaylaştırarak hareketi sağlayan mimari unsurlardan biridir.

Karar ve eğilim yapısı: Bu rampalar, araçların ama yaya daha hızlı bir şekilde katılmasına veya ana yoluna çıkmasını sağlar.

Avantajları: Havaalanlarında, uçakların hızlı ve kolay yarımlanmasını sağlamak için "rampa" denir.

Spor ve Eğlence Alanları: Bu tür spor alanlarında ve eğlence alanlarında, eğlenceli ve sportif parkurlar veya binaların etrafında rampalar kullanılır.

NEREDE KULLANILIR?

Avantajları: Havaalanlarında, uçakların hızlı ve kolay yarımlanmasını sağlamak için "rampa" denir.

Spor ve Eğlence Alanları: Bu tür spor alanlarında ve eğlence alanlarında, eğlenceli ve sportif parkurlar veya binaların etrafında rampalar kullanılır.

ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

% 5 EĞİME SAHİP OLMALI (Bu oran artıktıkça işlevini ve konforunu kaybeder.)

MEKÂN İÇİN DE BİR KARAKTERİSTİK ÖZELLİĞE SAHİP OLMALIDIR.

MEKAN OLARAK RAMPA KULLANIMI

Yeni mekânlar oluşturmak için rampa kullanımı oldukça yaygın. Birçok mekân, rampa kullanılarak oluşturulmuştur. Bu tür mekânlar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır. Çeşitli amaçlarla kullanılan rampalar, mekanın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlar.

Casa Uno / MDAD

EVRENSEL TASARIMA OYUN OLMAYAN ÖZGÜN VE DİKKAT ÇEKİCİ RAMPA KULLANIMLARI

Bu tür rampalar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır. Çeşitli amaçlarla kullanılan rampalar, mekanın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlar.

İbortí Camargo Vakfı

CEPHE DE RAMPA KULLANIMI

Bununla birlikte, rampaların sadece mekanın bütünlüğünü sağlamak için değil, aynı zamanda binanın dış görünümünü de şekillendirmek için kullanıldığını görmekteyiz. Bu tür rampalar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır.

İbortí Camargo Vakfı

BİRLEŞTİRİCİ ÜNSÜR OLARAK RAMPA KULLANIMI

Brooklyn Köprüsü (Brooklyn Bridge) gibi yapılar, bir bölgeyi diğer bölgeye bağlamak için kullanılır. Bu tür yapılar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır.

BP köprü / Amerika

ONERİ TASARIMIMIZ VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

Bu tür rampalar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır. Çeşitli amaçlarla kullanılan rampalar, mekanın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlar.

MEKAN DA SÜREKLİLİK SAĞLAYAN RAMPA KULLANIMI

Proje mekânın sürekliliğini sağlamak için kullanılır. Bu tür yapılar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır.

Altı Çeşitli Mimarlık ve İçerik (Altı Çeşitli) Ulu Parkı

KONUTTA RAMPA KULLANIMI

António Cova Lúcio'nun Portekiz'deki evi, rampa kullanılarak tasarlanmıştır. Bu tür yapılar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır.

VILLA SAVOYE

KONUTTA RAMPA KULLANIMI

Bu tür rampalar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır. Çeşitli amaçlarla kullanılan rampalar, mekanın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlar.

İÇ MEKANDA RAMPA KULLANIMI

Bu tür rampalar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır. Çeşitli amaçlarla kullanılan rampalar, mekanın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlar.

DIŞ MEKANDA RAMPA KULLANIMI

Konum, Çevre ve İklim: Bu tür yapılar, genellikle yaya trafiği için tasarlanmıştır. Çeşitli amaçlarla kullanılan rampalar, mekanın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlar.

YANARCA

RAMPA AKILDANIN YURTAZ BÖLGESİNDE AŞAĞI İNEN 5 M ETRELIK KOTA SAHİP ALANA TASARLANIŞI

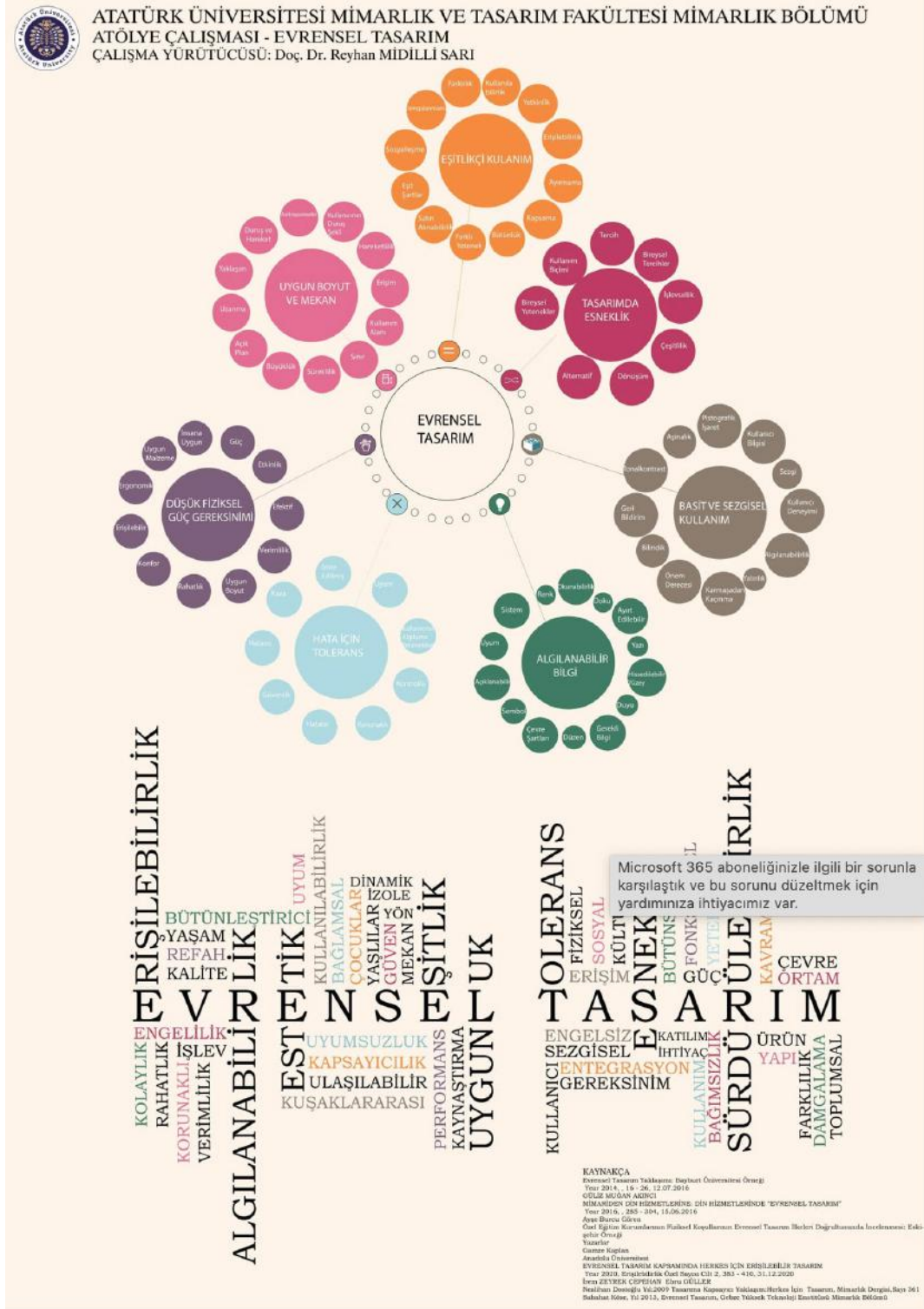
RAMPA'NIN HER İKİ TARAFINDA DA KONULUK BULUNMAKTADIR.

RAMPA'NIN HER İKİ TARAFINDA DA KONULUK BULUNMAKTADIR.

RAMPA'NIN HER İKİ TARAFINDA DA KONULUK BULUNMAKTADIR.

Şekil 7. Grup 3'e ait ürün sunum paftası

Grup 4 atölye sürecinde evrensel tasarım yaklaşımını ve prensiplerini derinlemesine öğrenmek, öğrendiklerini özetlemek ve elde ettikleri sonuçları görsel bir temsille sunabilmek amacıyla kavram haritalarını kullanmışlardır. Grup üyeleri evrensel tasarımı konu edinen, bilimsel literatürde yer alan çeşitli makaleleri taramış; ulaştıkları makaleleri aralarında paylaşmış; makaleleri okuyup inceleyerek evrensel tasarımı ve yedi ilkesini tanımlayan kavramları içerik analizi yöntemiyle ortaya çıkarmıştır. Elde edilen tüm kavramlar bir araya getirilerek gruplanmış; biri evrensel tasarım ilkeleri özelinde olmak üzere iki adet kavram haritası ile çalışmalarını görselleştirmişlerdir (Şekil 8).

Şekil 8. Grup 4'e ait ürün sunum paftası

Grup 5 ise eğitim görmekte oldukları fakülte binasını empati yöntemi kullanarak deneyimlemek, böylelikle daha önce fark etmedikleri sorunları "bir başka ben" temasıyla açığa çıkarmak istemişlerdir. Atölye süresinin kısıtlı olması nedeniyle grubun tüm üyeleri yalnızca fiziksel engele sahip "tekerlekli sandalye kullanan bir birey" in yaşadığı sorunları tecrübe edebilme fırsatı bulmuştur. Olumsuz kot farkları, girişlerin dar olması, zemin farklılıkları, derslik koridorlarının darlığı, kullanımı neredeyse imkansız olan çizim masaları, dar asansörler, karanlık koridorlar ve erişilebilir tuvaletlerdeki manevra alanı yetersizliği tecrübe edilen sorunlu konular olarak belirlenmiştir (Şekil 9).

ENGELLERİ DENEYİMLEYEREK AÇIĞA ÇIKARMAK

KONUM: MİMARLIK VE TASARIM FAKÜLTESİ

OLUMSUZ KOT FARKI
VAR OLAN KOT YÜKSEKLİĞİ EVRENSEL ERİŞİME OLANAK VERMEMEKTEDİR. TEKERLEKLİ SANDALYELİ BİR BİREYİN TEK BAŞINA ERİŞİMİNİ OLANAKSIZ KILMAKTADIR.

GİRİŞLERİN ERİŞİLEBİLİR OLMAMASI
TASARIMDA MINIMUM DÜZEYDE GÜÇ HARCANARAK MEKANA ERİŞİM SAĞLANAMAMIŞTIR. KİŞİNİN BİREYSEL ERİŞİMİNİ SAĞLAYAMADIĞI İÇİN REFAKATÇİYE İHTİYAÇ DUYMAKTADIR.

KONFORSUZ DONATI
VAR OLAN DONATI TEK TİP BİR TASARIMA SAHİP OLMASI, FARKLI FİZİKSEL ÖZELLİKLERDE Kİ BİREYLERİN KULLANIMINI SINIRLANDIRMAKTADIR.

ZEMİN FARKLIŞMASI
DERZ ARALIKLARI FAZLA OLAN ZEMİN KAPLAMASI BİREYİN MEKANA ULAŞIMINI ZORLAŞTIRMAKTADIR.

YETERSİZ SİRKÜLASYON
ENDEMLİ ERİŞİM İÇİN BİREYLERE UYGUN DONATI TASARIMI VE YERLEŞİM GÖZ ARGI EDİLMEDİĞİNDEN KAYNAKLI HAREKET ALANI SINIRLANMIŞTIR.

KARANLIK MEKAN
"WC GİRİŞ HÖLÜ KARANLIK OLDUĞUNDAN DOLAYI GÖRÜŞ ALANI KISITLIDIR.

KALDIRIM RAMPASI SIKINTISI
ANİ KOT YÜKSEKLİĞİNDEN KAYNAKLI OLUŞAN KALDIRIMDA BAĞIR KULLANILMAMASI VE FİZİKSEL SANDALYELİ BİREYİN REFAKATÇİ OLMADAN ERİŞİM SAĞLAYAMAMASI.

MANEVRASORUNU
ADANÖR İÇERİSİNDE YETERLİ ALAN BULUNMAMASINDAN KATMAKLİ TEKERLİ SANDALYELİ BİREYİN MANEVRASORUNU İÇİN TEK YÖNLÜ HAREKET ETME ZORUNLUĞU.

SINIRLI EYLEM ALANI
KULLANIM İÇİN BİREYE YETERLİ DÖNME VE EYLEM ALANI BULUNMAMASINDAN KAYNAKLI SINIRLI VE BİR ŞEKİLDE HAREKET ETMEMİSİDİR.

HAZIRLAYANLAR: DERYA PEHLİVAN-SELİN BERÇEÖĞLÜ-İLKUNUR KIZILER-KEVSER KARA-İBRAHİM YENTÜRK

Şekil 9. Grup 5'e ait ürün sunum paftası

Sonuç yerine

Atölye çalışmaları kısa süreli, yoğun, öğrencinin not kaygısı taşımadan kendi isteğiyle katıldığı, karşılıklı öğrenmeye ve hepsinden değerlisi de karşılıklı etkileşime açık olarak üretimde bulunmayı hedefleyen enformel öğrenme ortamlarıdır. Bu ortamlarda yapılan üretimlerin temsil biçimleri çok çeşitli olmakla birlikte, önemli olan belli bir konuya odaklanmak, o konu hakkında farklı fikirler geliştirmek, perspektifler çizmek, durumu değişik açılırla ele alarak tartışma ortamı yaratmaktır. Bu anlamda belli bir konuda farkındalık kazan (dır)mak için de etkili öğrenme araçlarıdır. "Bir Başka Ben için Tasarım" konulu atölye çalışması da bu hedefle temelde bir farkındalık oluşturma amacıyla yapılmıştır. Gerek verilen seminerler, gerek yapılan araştırma ve ortaya konan ürünler göstermiştir ki geleceğin mimar adayları olan tasarım öğrencileri bu beklentiyi fazlasıyla karşılamış; gerek kuramsal düzeyde gerek uygulama düzeyinde yaptıkları üretimlerde bu kısa etkinlik sonunda "kullanıcı çeşitliliği ve tasarım ilişkisi" konusunda belirli bir farkındalık düzeyine erişmiştir. Temennim etkinliğe katılan tüm öğrencilerin ele alınan konular hakkında farkındalık ve üretim becerilerinin giderek artması ve yaşanabilir, kapsayıcı, eşitlikçi yaşam çevrelerinin genişlemesine katkı sunmalarıdır...

Kaynaklar

- Connell, B. R., Jones, M. L., Mace, R. L., Mueller, J. L., Mullick, A., Ostroff, E. ve Sanford, J., 2011. The Principles of Universal Design, (updated version), Raleigh, NC: Center for Universal Design.
- Mace, R.L., Hardie, G., Place, J., 1991. Accessible Environments: Toward Universal Design, Raleigh, NC: Center for Universal Design
- Midilli Sari, R., Çelik, Ş., 2023. Evrensel Tasarımda Çok Duyulu Algılamaya Kavramsal Bir Bakış, Mimarlık Geçmişten Modernizme (içinde), ed. Gonca Büyükmihçi, Leyla Kaderli, Lyon: Lyvre de Lyon.
- Null, R., 2013. Universal Design: Principles and Models. Taylor and Francis: London
- Steinfeld, E., Maisel, J., 2012. Universal Design: Creating Inclusive Environments, Wiley Publication: New Jersey.
- Story, M.F., Mueller, J.L., Mace, R.L., 1998. The Universal Design File: Designing for People of All Ages and Abilities (revised edition), Raleigh, NC: Center for Universal Design.
- URL-1. <https://design.ncsu.edu/research/center-for-universal-design/>
- URL-2. <https://enablingvillage.sg/universal-design/>
- URL-3. <https://www.archdaily.com/790771/100-broadview-lobby-quadrangle-architects>
- URL-4. <https://www.archdaily.com/495736/house-of-disable-people-s-organization-cubo-force4>
- URL-5. https://www.archdaily.com/591843/social-complex-in-alcabideche-guedes-cruz-arquitectos/54c73066e58ece5c5e0000d0-_dsc9268-jpg?next_project=no
- URL-6. <https://www.inclusiveliving.com.au/diagonal-wall-cabinet-electric-lift-diago-504/>
- URL-7. <https://www.lucyjohansoninteriordesign.com/>
- URL-8. <https://tr.pinterest.com/pin/ides-accessibilit--605452743668230722/>
- URL-9. <https://www.bdpquadrangle.com/portfolio/pan-am-and-parapan-am-venues>

ESKİDEN İNSANLAR DAHA ÇOK İYİLİKSEVER MİYDİ?

Ömer DEMİR*

Yardımsız Topluluk Oluşmaz Karşılıksız Yardım ile Kalıcı Çare Oluşturulamaz.

Bireyler arasındaki ilişkilerde farklı ihtiyaçları daha düşük maliyetle çözmeye, kurumların gelişiminde çok önemli bir ayrıştırıcı unsurdur. Kural daha düşük maliyetli olan zamanla diğerinin yerini almasıdır. Kırsal hayatın yoğun olduğu yerlerde yatılı misafirlik, gece konaklama sorununu düşük maliyetle çözmek için geliştirilmiş iyi bir kurumdur. Bu bağlamda otellerin veya diğer konaklama imkânlarının çok az olduğu veya ailelerin bu dışarda barınma hizmetlerine yeterince bütçe ayırlamadığı dönemlerde insanların evlerinde geniş misafir odalarının olması çok anlaşılabilir bir durumdur. Buna karşılık ulaşımın kolaylaştığı ve erişilebilirliğinin arttığı bir toplumda misafir odalarının işlevsizleşmesi, toplum refahında bir geri gidiş anlamına gelmediği gibi insanlar arası ilişkilerin olumsuz yönde etkilendiği anlamına da gelmez. Halen kırsal bölgelerde evde yatılı misafir ağırlamanın yaygınlığı, birilerinin evinde geceleminin oralarda şimdide açık bir ihtiyaç olmasındandır. Bu bağlamda büyük şehirlerde, sınırlı zamanlarda ortaya çıkan yatılı misafir ağırlama ihtiyacı için, evin bir köşesine uzun dönem atılacak ve bu nedenle de yüksek maliyetli büyük odalar tahsis etmek yerine otel veya misafirhaneleri kullanma daha rasyonel bir sorun çözmeye yöntemi gibi durmaktadır. Açık ki, ihtiyacı karşılama yönteminin değişmiş olması, insanların o ihtiyaçları gidermede rehberlik edecek değer yargılarında da değişime yol açmaktadır. Ama unutmamak gerekir ki değer yargılarının da nihai amacı, bireylerin topluluk halinde daha az ihtilafli, daha az acı ve üzüntü veren ve mümkün olduğunca daha çok kişinin daha fazla uyumlu ve mutlu yaşamasını sağlamaktır. Kurumsal yapılarda değişim, onları işler kılan değer yargılarında da değişikliğe yol açabilir. Bu sebeple evinde yatılı misafir ağırlamanın yüksek bir değer yargısı olması, gördüğü işlevden ayrı düşünülemez. Evinde yatılı misafir ağırlama ihtiyacının azalması, ona dönük değer yargılarını da doğal olarak etkileyecektir.

Şimdi yardım eksenli bir bakış açısını kristalize edebilmek için iki ideal model tasarlayalım. Bir yanda her bireye çalışma imkânı vererek, geçmiş, şimdi veya gelecekte yaptığı veya yapacağı çalışmalar karşılığında ömrü süresince tüm ihtiyaçlarını karşılıklı kuralı çerçevesinde kendisi karşılar hâle gelmesi ve hayatının devamında birilerinden doğrudan yardım istemek durumunda kalmaması durumunu düşünelim. Diğer yanda da bazı insanların her yönüyle diğerlerinden daha yetenekli ve daha iş görür halde olmaları nedeniyle olmayanlara, herhangi bir karşılık beklemeden doğrudan yardımda bulunmaları söz konusu oluyor olsun. Bu iki seçenek için ideal model dememizin sebebi, gerçek hayatta hiç kimsenin bu iki kutuptan birinde ömrünü geçirmede, herkesin hayatının farklı dönemlerinde bu iki uç arasında bir yerlerde bulunmaları nedeniyle somut durumları değil soyut birer pozisyonu ifade etmeleridir.

İnsanlar gen yapılarından getirdikleri ile sosyal miras yoluyla kazandıkları ve üzerinde dünyaya geldikleri coğrafyanın sunduklarının farklılığı nedeniyle hayat becerilerinde büyük ölçüde farklılaşırlar. Bu farklılaşma birileri lehine yarattığı fırsatlar nedeniyle çatışmalara da zemin hazırlar. Zira imkân ve yaşam kalitelerini farklılaştırdığı ölçüde değerli olana sahip olanlar ile olmayanlar birbirine aynı gözle bakmazlar.

Öte yandan bu farklılık sadece çatışma getirmez, farklılaşma bireyler arasındaki iş birliğinin de ana sebebidir. Toplumsal kurumların en büyük işlevi, bireyler arasındaki iş birliğini artırmak ve çatışmaları azaltmaktır. İnsanlık tecrübesi, kısa vadeli farklılıkları çatışma yaratmadan iş bölümü ve uzmanlaşma yoluyla, herkesin birbiri için fayda yarattığı ve bunları değiş tokuş ettiği bir üretken ortam oluşturmanın mümkün olduğunu göstermiştir. Bu ortam çoğunlukla kendiliğinden oluşmaz. Onu mümkün kılacak kurumsal yapılar gerekir. Eşitsizliğin keskin ve büyük olduğu durumlarda gerilimi azaltacak ve birlikte yaşamı mümkün kılacak uzlaştırıcı kurum, olanın olmayana doğrudan kaynak aktardığı doğrudan yardımdır. Faydanın şimdi veya gelecekte nasıl oluşacağı konusunda tecrübe ve bu tecrübeyi kalıcı kılan kurumsal yapılar olmazsa, bireyler arasındaki fayda mübadelesi sadece kısa vadeli hale gelir.

Bu iki ideal modeli biraz daha somutlaştıralım. Birinde tüm fertler yeteneklerini en etkili biçimde kullanarak şimdi ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılayacak kadar üretebiliyor, kimseden karşılıksız doğrudan yardım alma beklentisi olmuyor olsun. Diğerinde toplumun dörtte üçü kendi başının çaresine bakabilecek düzeyde üretme ve kazanç elde edebilme durumundayken dörtte biri ancak başkalarının yardımı sayesinde hayatlarını devam edebilecek durumda olsun. Bu ikisinden hangisi tercihe daha fazla mazhar olur? Birinde doğrudan yardım var diğerinde ise yok.

*Prof. Dr. ÖSYM E. Başkanı

Herkesin ilk modeli isteyeceği gayet açıktır. Çünkü yardım insan ilişkilerinin temelinde yer alır ve asıl olan, bu yardımın karşılıklılık niteliği korunarak dolaylı süreçlere yayılmasıdır. Yani bugün alanın karşılığında ya bugün, olmadı yarın, o da olmazsa ertesi gün karşılığını oluşturabileceği bir beklenti olmadan istikrarlı bir ilişki oluşturmak mümkün değildir.

“Veren el alan elden üstündür” sözü üretip başkalarına muhtaç olmamayı, mümkünse şu veya bu nedenle üretmeyenlere destek olmayı öğütler. Doğrudan yardımı mutlak iyilik olarak görecektir olursak tersinden “alan el, en az veren el kadar üstündür” benzeri bir tavsiyeye sahip olmamız gerekirdi.

Vardığımız sonuçları özetleyelim. Birincisi, yardımlaşma toplumsallaşmanın ilk adımıdır. Birbirine yardım etmeyenler iş birliği ve iş bölümü yapamaz, paralı ekonomi kuramaz, vadeli ödeme sistemleri, emeklilik sistemleri oluşturamazlar. Çünkü tüm bu sistemler birbirine zaman farkı ile geri almak üzere birbirinin işini görme temel mantığı üzerine kurulmuştur. İlişkilerdeki bu karşılıklılık o kadar yaygındır ki, çocuğuna iyi bakmayan bir ebeveynin çocuklarının kendisine bakmalarını bekleyecek yüzü bile olmaz. İlişkilerin özündeki bu yardımlaşmanın doğrudan ve dolaylı şekillere bürünmesi onun yardımlaşma niteliğini ortadan kaldırmaz.

İkincisi, yardım ancak varlıkla mümkündür. Varlık az kişi elinde birikirse bunun yaratacağı gerilimi azaltmak için olanın olmayana düzenli bir kurala bağlı olmaksızın elindekinden vermesi anlamında doğrudan yardım iyi bir seçenektir. Bu, veren için koruma maliyetlerini azaltırken alanı olandan çatışma yoluyla pay elde etmenin risklerinden korumuş olur. Her iki taraf için de yararlıdır. Bu yolla paylaşım odaklı gerilim düşer, varlığın korunması ve devamlılığı kolaylaşır.

Üçüncüsü, varlığı geleceğe aktarmada bunu ihtiyaç fazlasını stoklamak yerine gelecekte üretim yapma kabiliyeti olan birileri üzerinden yapmak (şimdi onlara verip ileride onlardan geri almak) daha güvenli ve düşük maliyetli bir yöntemdir. Bu sebeple bugün birilerinin ihtiyacı olanı onlara verip gelecekte oluşacak ihtiyacı da onların üretiminden karşılamak dolaylı ama çok etkili bir yardımlaşma yöntemidir.

Dördüncüsü, bireyler arasındaki gerilimi azaltıcı bütün sosyal sistemlerde temel beklenti, bireylerin kendi işlerini karşılıklılık çerçevesinde kendilerinin görmesidir. Karşılığın beklendiği zamanın farklı olması (bugün, yarın veya ahirette) eylemin karşılıklılık niteliğini ortadan kaldırmaz. Nitekim dinî tavsiyelerde sık sık ve yoğun biçimde yapılan yardım çağrıları, birer karşılıksız yardım şeklinde değildir. İyi bir insan olarak kabul görmek için yapılan yardımların da karşılığı vardır, karşılığı yardım yapılandan değil en halis şekliyle Allah’tan beklemenin kendisi de açık bir “karşılık” beklentisi içerir. Allah rızası için adını kimsenin bilmemesi şartıyla yapılan yardımları, “karşılığı” olmayan faaliyetler grubuna katmak, onlara hak ettikleri değeri vermemek olur.

İnsan toplumları, yardımlaşmayı dolaylı hâle getiren ama özünde bireylerin birbirlerinin ihtiyaçlarını görecektir etkili kurumsal yapılar oluşturuldukça (yetenek kazandıracak veya geliştirecek eğitim, uygun şartlarda kredi kullanma imkânı, yeterli imkânlar sunan emeklilik sistemleri, geçici iş kayıplarında destek olan işsizlik fonu, beklenmedik hastalıklarda tedavi imkânı sunan temel sağlık kurumları, süregelen engeller nedeniyle çalışamayanlara destek olan anonim yardım fonları vb.) insanlar arasında doğrudan yardım ilişkilerinin azaldığı görülmektedir. Bu, aynı insan topluluklarının geçmiştekilere göre birbirinin sorunlarını çözmede, birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermede, kısaca birbirlerine yardımcı olma bağlamında daha kötü durumda oldukları anlamına gelmez. Tersine her bireyin karşılıklılık çerçevesinde ihtiyaçlarını karşılama imkânı olduğunu gösterir.

Sonuç olarak, eskiden insanların doğrudan yardımı daha çok yapıyor olmaları, içinde yaşadıkları toplumsal sistemlerin bugünkülere göre gelişmişlik durumuyla alakalıdır. Bireylerin ihtiyaçlarını karşılıklılık çerçevesinde giderecek kurumsal yapılar geliştikçe, bireyden bireye doğrudan yardım ihtiyacının azaldığı doğru olmakla birlikte bu, o toplumun bireylerinin birbirleri için fayda oluşturma amaçlı gayret sarf etmesi anlamında yardımın azaldığı değil, dolaylı hâle geldiği ve daha görünmez olduğu anlamına gelmektedir.

ÇOCUK DULLAR

M. Halit SONAT*

“TMK” 124. madde:

“Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak hakim, olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulunduğu karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.”

Kanun maddesine göre evlenmedeki en alt yaş sınırimiz on altı yaşını doldurmaktır. Bunun altındaki yaş gruplarında olan kişilerin hiçbir sebeple evlenmesi hukuken mümkün değildir.”

Dünyanın pek çok yerinde kanayan bir yara var: Çocuk gelinler ve çocuk yaşta dul kalan küçük kadınlar. Ne yazık ki erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının sayısı Hindistan’da, Nepal’de, Endonezya’da olduğu gibi Türkiye’de de göz ardı edilemeyecek kadar fazla. Oysa ki onlar, henüz çocukturlar!

Dünyanın neresinde olursa olsun, oyun oynamak, okula gitmek, eğitim almak, yaşlıları ile birlikte yaşam ufuklarını genişletmek onların en doğal hakkıdır. Ne var ki bazıları yaşayamadan, hatta düşünmeden, büyüklerinin onlara biçtiği kaderi sessiz sedasız yaşamak zorunda kalıyorlar.

Çocuk yaşta yapılan/yaptırılan evliliklere bakıldığında çoğu kez benzer sonuçlar görürüz. örneğin ilk gece maruz kaldıkları cinsel ve fiziksel davranışlar nedeniyle hayatlarını kaybedenler ya da yaşadıkları travmanın ruhlarındaki ve bedenlerindeki yansımalarını ömür boyu taşıyanlar veyahut daha kendisi çocuk iken bir de **“çocuk anne”** olmak zorunda bırakılanlar...

Bazen bu çocuk gelinler dul kaldıklarında bölgesel törelere göre sanki bir mirasmış gibi ölen kocasının bir yakınıyla örneğin kocasının kardeşi / amcası / yeğeni vs. ile evlenmeye de zorlanabilirler. Herhangi bir itiraz hakkı olmaksızın bu tür dayatmalara maruz kalabilirler. Kimi yörelerimizde/kentlerimizde evlenemeyen veya dul kalan erkekler çocuk yaştaki kız çocuklarını **“eş”** olarak **“satın alabiliyorlar”**.

Birisi, şöyle anlatıyor:

“ Yaşadığımız ilde, bölgeyi iyi bilen insanlar var. Bunlarla bir kente / kasabaya / köye gidiyorsun. Buralarda bu işlerin simsarlığını yapanlar var; hangi evde nasıl kızlar var, biliyorlar. Örneğin, gidiyorsun köye, köyün kızları sıraya diziliyor, sen içlerinden birini seçiyorsun, sonra kızlar gidiyor, sonra soruyorlar, “hangisini beğendin ?” diye.. Söylüyorsun, fiyatlarını söylüyorlar. Sen de karar veriyorsun; uygun olanı alıp gidiyorsun. Bazen, kızın ailesi de sizinle geliyor.”

Bazen de küçük kız, kendisini görmeye gelenlerden hangisinin damat olduğunu dahi bilemeden evleniyor. Sonra, ne olduğunu bile anlayamadan hamile kalıyor. Ondan sonra da kendisi büyüyemeden çocuk doğurup büyütüyor.

2017 yılında Balıkesir Üniversitesi tarafından yapılan bir çalışmada, **“Çocuk gelinler/dullar”** konusunda oldukça net veriler ortaya koyuluyor:

“Dünyadaki genel eğilime benzer şekilde, Türkiye’de de çocuk gelinlere kırsal bölgelerde daha çok rastlanmaktadır. Bu konuya Türkiye özelinde baktığımızda, son yıllarda Suriye’de yaşanan savaşın ve buna bağlı mülteci göçünün, özellikle Suriye sınırına yakın bölgelerde kayıt dışı evliliklerin dolayısıyla çocuk gelinlerin sayısının hatırı sayılır artışlar gösterdiği gözlemlenmektedir. Ancak bu durum, çocuk gelinlerin/dulların Türkiye’deki varlığının sadece sayısal olarak artmasına neden oluyor; zira bu sorun, ülkemizin hep kanayan bir yarası, aldığımız göçler de bu sorunun tuzu-biberi olmuştur.”

*Şair - Yazar

Çocuk gelinler, çocuklukları/çocuk yaşamları kendilerinden çalınmış insanlardır; başlıca nedenleri de en başta yoksulluk, toplumsal cinsiyet algısı, yerel değerler, töreler, eğitim eksikliği, yasal yetersizlikler, savaşlar ve zorunlu göçlerdir. Doğaldır ki, bu nedenler alt alta sıralandığında sorunun ülkedeki yayılımı daha iyi gözlemlenebilir. Daha çok yoksul ailelerde görülen ve yetişkin olmadığı halde çocuk gelin deneyimi yaşayanların büyük çoğunluğu, aileleri tarafından alınan evlilik kararını, kendi rızaları olmadığı halde maruz kaldıkları baskı dolayısıyla kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Çoğu kez olumsuz geleneklerin de etkisiyle okul çağındayken baskı kurularak evlendirilen çocukların eğitim hayatları, ebeveynlerinin bu konuda sergiledikleri olumsuz tutum nedeniyle kesintiye uğratılmaktadır.

13 yaşında evlendirilen bir çocuk şöyle anlatıyor:

“Ailem, -“**kız evladı hiç okur mu?**” deyip- beni okutmadı. Hemen beni birine verdiler. Yoksa ben okula devam edebilirdim. Evliliğim, eşimin ailesi ile kendi ailem arasında gelişti. Okulumdan alındım, **11** yaşında nişanlandım, **13** yaşımıdayken de evlendirildim.”

Maddi durumu iyi olmayan ailelerde kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesinde ekonomik kazanç elde etme dürtüsünün büyük etkisi vardır. Bir başka önemli neden ise aile içi maruz kalınan ve tekrarlanan şiddettir. Çocuk yaşta evlenme yoluna gidenler için bu tür evlilikler bir anlamda çocuk için şiddetten kurtuluş yolu olabilmektedir. Örneğin, alkolik bir baba ve uyguladığı şiddet, çocuğun bu evliliği kabullenmesine, ve/veya kaçarak evlenmesine de yol açar. Ne yazık ki bu şiddet bazen cinsel taciz olarak da karşımıza çıkabilir.

Bir başka dikkat çeken husus ise kız çocukları için okumanın gereksizliği ve/veya okula gitmeye yüklenen olumsuz anlamlar ve hatta okula giden kızların hoş görülmediği çevreler ve bunların kaleme alınmamış bir yasa niteliğinde dile getirilmesidir. Böylece çocuk yaşta evlilik normal bir olay olarak görülebilmektedir.

Bakın, şöyle anlatıyor bir **çocuk gelin**:

“Bizim oralarda kızlar okumazdı. Eğer okurlarsa erkeklerle gezer tozar, adı çıkar diye korkarlardı. Benim babam da çok disiplinliydi; beni bu yüzden okula hiç yollamadılar; ama ben okumayı çok isterdim. Eşimin ailesi beni bir düğünde görüp beğenmişlerdi. Gelip istediler. Başlık parası karşılığında babam beni verdi.”

Geçmişte yaşanan bu ve benzer nedenlerin yanı sıra geçmişten farklı olarak **çocuk gelin** sorununu tetikleyen önemli etkenlerden biri de televizyon ve diğer kitle iletişim teknolojilerinin yol açtığı görüş ve davranış kalıplarının--daki değişimlerdir. Televizyon, akıllı telefonlar, tabletler ve sosyal medya izleme ve kullanımındaki artış sonucu ilişki ve iletişim biçimleri büyük ölçüde olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Televizyonun hemen hemen her evde bulunması sonucu pedagojik açıdan çocuklar için uygun olmayan yayınların çocuklarca izlenmesi, dizi ya da filmlerdeki karakterlerin çocuklar tarafından örnek alınması, hatta rol-model olarak benimsenmesi “**çocuk gelin**” sorununu ciddi bir şekilde etkilemektedir. İzledikleri yayınlardan etkilenen çocukların birbirlerini “**sevgili**” olarak görme ya da bu arayışa girme olgusu artmaktadır.

Bir çocuk gelinin anlattıklarına kulak verelim şimdi:

“Ben çalışkan bir öğrenciydim. Eşimle **11** yaşında **sevgili** olduk. Sevgili olunca okul hayatım bitti. 3 sene “**çıktık**”. Daha sonra da zaten kaçtık ve evlendik. Okula devam edemedim ama keşke okusaydım. Ailem, eşimi hiç istemedi, onu bırakmam için sürekli olarak beni dövüyorlardı. Tabii, o zamanlar cahildik. Belki şimdi olsa farklı düşünürdüm. Ailem vermeyince ben de ona kaçtım.”

Oyun çağlarında ailesinden kaçarak çocuk gelin deneyimi yaşayan kızların bu süreci bir anlamda adeta bir oyun gibi yaşadıkları da ayrı bir gerçek. Ancak ister oyun gibi olsun isterse zorunlu olsun, çocuk yaşta evlen(diril)menin yaşam boyu çocukları olumsuz etkileyeceği, fizyolojik ve/veya beden sağlığı açısından farklı ve derin travmalara yol açabileceği aşiktardır.

Evlilik sonrası çoğu kez aile içi şiddet baş roldedir. Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal/psikolojik şiddet ve/veya ekonomik şiddet olarak aile içi şiddetin farklı boyutları halinde karşımıza çıkmaktadır. Bunu yaratan etkenlerden en önemlisi ise çocuk gelinlerin çoğunlukla evlen(diril)dikleri kişinin ailesi ile birlikte ve iç içe yaşamak zorunda kalmasıdır. Geleneksel değerlerin etkisi olabileceği olgusunun yanı sıra bir zorunluluk olarak da gerçekleşebilir bu durum. O zaman, yukarıda sözü edilen şiddet biçimlerinin kaynağı sadece eşi değil, diğer aile üyelerinden de maruz kalınan bir sorun haline dönüşebilmektedir. Çocuk gelinlerle ilgili olarak sorunu daha da netleştirebilecek alt detaylarla birlikte birçok şey dile getirilebilir. Önemli olan bu sorunla mücadele etmek için neler yapılabileceğidir. Kuşkusuz ki yasal düzenlemeler çok önemlidir. Ancak yasal düzenlemelerle olayın sadece **caydırıcı** yaptırımlarını geliştirebilirsiniz. Daha gerçekçi bir mücadele için toplumsal ve eğitsel mücadele gerektiği düşüncesindeyim. Özellikle eğitim, sağlık, güvenlik birimleri, aile ile ilgili bakanlıklar, bu konuda çalışan **STK**'lar ve küçük/orta/büyük ölçekteki yerel yönetim birimleri ile birlikte koordinasyon içerisinde yapılabilecek çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Söz konusu birimlerin yapacağı tekil mücadeleler sorunların çözümüne yardımcı olabilir ancak yetersiz kalabilir ya da çözüm sürecini çok uzatabilir.

İlk kez **Gaziantep** ilimizde kurulan "**Çocuk Gelinler Çağrı Merkezi**" (444 27 00), bu soruna ilişkin kayda değer önemli ve örnek bir çalışmadır ve 2016 yılında, 27 kız çocuğu, eğitim hayatından koparılıp zorla evlendirilmekten kurtarılmıştır. Bu örnekten yola çıkarak, **Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı** bünyesinde ve 7/24 hizmet verebilecek bir özel çağrı merkezi kurulması öncelikli olarak ele alınmalı; ayrıca olaylar, yerel yönetim birimleri ve ilgili **STK**'lar ile koordinasyon içerisinde değerlendirilip sonuca bağlanmalıdır. Söz konusu kurumlar, eşgüdümlü olarak yetişkin eğitimi ve yönlendirilmesini de ele almalı ve ne yazık ki hemen hemen her konuda olduğu gibi, bu konularda da eğitim eksikliğimizin giderilmesi için çalışılmalıdır.

Çocuk Gelinler sorununu ele aldığımız zaman, hemen ardından da "**Çocuk Dullar**" ve "**Baskı Altındaki Dullar**" konuları gündeme geliyor. Ancak çocuklar, Çocuk Gelin konumundan **Çocuk Dul** konumuna geçtiğin-de daha farklı ve ilave sonuçlar ortaya çıkıyor. Henüz oyun oynamakta iken birdenbire "gelin" oluveriyor çocuk ve evlendiriliyor. Ya kendi yaşlıları ile çocuk gelin/çocuk damat oluyor ya da çoğu kez kendisinden büyük biri ile evleniyor. Bazen ailelerin isteği üzerine bazen de eşinin ölümüyle ayrılık gündeme geliyor yani "**Çocuk Dulluk**"...

Ayrılığa götüren olaylar belki de apayrı bir tartışma konusu. Ancak biz olayın "**Çocuk Dul**" kavramını ele almak durumundayız. İster ölüm nedeniyle isterse **görülen lüzum üzerine** dul kalan çocuk, bu kez de iki seçenekle karşı karşıyadır; ya kocasının evinde kalacak ya da baba evine dönecektir. Her iki durumda da gelenekler ve töreler devreye girer!.. Baba evinde çocuklar çoğu kez "koca artığı", "lokma ortağı" olarak görüleceğinden, psikolojik ve ekonomik şiddet mağduru olmaya başlayacaklardır. Horlanma, ötekileştirilme, başa kakılma gibi davranışlar hele yoksulluk da varsa yediği lokmayı çok görmek gibi bir hayli baskı unsuru çıkar karşımıza. Ayrılık nedeni namus meselesi değil ise en azından kendi ailesinin yanında olduğunu hissedebilir. Eğer olumsuz bir nedenden dolayı ailesinin yanına gönderilmişse (ki, bakire olmaması, çocuk doğuramaması gibi) işte o zaman orada da "**karabasanlar**" başlıyor demektir.

Kocasını ölen çocuk gelin için bu kez "gelenekler ve töreler devreye girer" demiştik. Uzak Doğu'daki kadar acımasız olmasa da, "**çocuk dul'umuz**" birçok ritüel ve davranışla karşı karşıyadır. Maaş ve sosyal güvenceye sahip değilse (ki bu haklar olsa bile kullanılmıyor olabilir), şiddet, ayrımcılık ve baskı ile karşılaşacaklardır. Öte yandan evliliğin, kendisine az da olsa tanıdığı sosyal statü de ortadan kalkacağı için zorlanacaklardır. Bazı bölgelerde çocuk dullar, miras kalan bir eşya gibi -miras ailede kalsın diye- ölenin kardeşiyle ya da bir yakını ile evlenmeye zorlanır. Bu, kolay kabullenilebilecek bir durum olmasa da çocuk yaşta evlendirilirken nasıl fikri alınmamışsa ölen eşinin bir yakınıyla evlendirilirken de söz hakkı olmaz. Yani, koşulsuz bir dayatmadır yapılan. Böylece hem mal/miras aile içinde kalacak hem de "kadın" korunmasız kalmayacak; cinsel açıdan da ihtiyaçları karşılanmış olacaktır. Öyle ki aile dışından biri ile evlendirilirse, kocasının mirasından ve hatta çocuklarından bile mahrum bırakılabilir.

Birçok yöremizde söz konusu kadınların sosyal statüsünü belirtmek ve dul olduğunu betimlemek amacıyla özel renklerde ve/veya şekillerde kıyafetler giymeleri, el ve yüz bezemeleri (makyajları) yapmaları istenir. Çalışanların, erkeklerle yan yana bulunmalarına izin verilmez/hos görüyle karşılanmaz. Dul kadına, "bakire" olmadığı için "kolay kadın" gözüyle bakılır. Burada da dullar, iki ayrı kategoriye girer toplumun gözünde. Kocasını ölen kadın, boşanan kadına göre daha "**saygıdeğer**" dir.

Görölüyor ki bu konuda en önemli ööe **“Çocuk Gelinler”** dir. Eğer çocuk gelinlerin önünü alabilirsek çocuk yaşta dul kalanların çoğalmasını bir nebze de olsa engelleyebiliriz. Öyleyse,

Haydi **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,**

Haydi **Yerel Yönetimler,**

Haydi **Sivil Toplum Kuruluşları**

Haydi **Arkadaşlar;**

Hepimiz, ellerimizi taşın altına koyalım, el birliğı ile uğraşalım ve olası her ortamda EĞİTİM'in gelişmesine destek verelim. Verelim ki kızlarımız, erkeklerimiz, ebeveynlerimiz, insanlarımız dertlerinden kurtulabilsin.

Kaynakça:

M.Anık/R.Barlin- Balıkesir Üniv.
Türkiye'de Çocuk Gelinler sorunu; Balıkesir Örneğı
Makinder Watson- Cenevre/İsviçre
Report by Action on Child Early and Forced Marriage
UNICEF - Early Marriage. A Harmful Traditional Practice
M.Malatyalı - Türkiye'de Çocuk Gelin Sorunu
P.Boran - Çocuk Gelinler
Hukuk Desteğı- hukukdestegi.com

parktrabzon@dedeman.com www.dedeman.com

Doğu Karadeniz'in incisiyle tanışın!

PARK DEDEMAN Trabzon'un uluslararası standartları ve deniz manzaralı sitleriyle rahat bir konaklamanın tadını çıkartın.

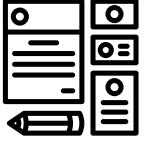
 **PARK
DEDEMAN**
TRABZON

Weblife Adworks Reklam Ajansı / Advertising Agency

Çok yönlü, konusunda uzman ve güçlü bir ekibiz. Takım çalışmasında müşterimizi iyi dinler, ihtiyaçlarına en uygun cevabı verebilecek çözümler sunarız. Markayı ve reklam kampanyalarını istenilen hedef kitleye ulaştırır, başarımızı müşterimizle birlikte kutlarız. Bu başarımızın altında, iyi fikirler ve özgün tasarımlar yer alır.

Bize göre iyi fikir ve tasarım:

Tasarım düşünceyi aydınlatmak, açıklığa kavuşturmaktır. Kitleleri ikna etmektir, değiştirmektir. Bir bakıma dramatize etmektir, hatta eğlendirmektir. Göze güzel görünen ifadelerin bütünüdür, fikre değer ve anlam verir. İletişimin yapısı olan fikri kuvvetlendirir. Elbette iyi bir fikir kötü tasarlanabilir, ama kötü bir fikir tasarımla kurtarılamaz.

LOGO ve KURUMSAL KİMLİK

Fark yaratan kurumsal kimlik tasarımlarına imza atıyor, firmanız ve markanız için en iyisini tasarlıyoruz.

AMBALAJ TASARIMI

Ambalaj ürününüzün kıyafetidir. Ona yakışacak tasarımlar bizden çıkar

KATALOG, BROŞÜR TASARIMI

Firmanızın ve ürününüzün doğru ve tam anlatımını, yenilikçi tasarımlarımızla ortaya koyuyoruz.

WEB TASARIM

Etkileyici ve çarpıcı arayüzleri ile müşteri beklentilerini karşılayan, tüm mobil cihazlara uyumluluk sağlayan bir web siteniz olsun.

SEO ÇALIŞMALARI

Web sitesinde yaptığımız SEO çalışmalarıyla, arama motorları sonuçlarında, işletme ve marka bilinirliğinizi arttırıyoruz.

SOSYAL MEDYA YÖNETİMİ

Yarattığımız veya teslim aldığımız markaları inceliyor, rakip analizini yapıyoruz. Güven duygusunu oluşturup, stratejik süreci yönetiyoruz.

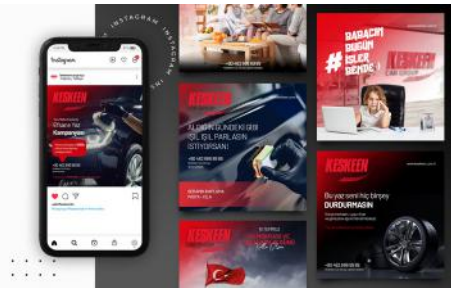
DRONE ÇEKİMLERİ

Web sitesinde yaptığımız SEO çalışmalarıyla, arama motorları sonuçlarında, işletme ve marka bilinirliğinizi arttırıyoruz.

TANITIM FİLMİ

Bir işletmeyi, ürünü veya projeyi anlatmanın en etkili yolu, kreatif içerikli tanıtım filmine sahip olmaktan geçiyor. Profesyonel ekipmanlarımızla çekime hazırız

ECZANE GÜVENDİR

Güven, tüm insan ilişkilerinin merkezi bir parçası ve sosyal sermayenin* temel bir unsurudur. Güven sağlık bakımı için de oldukça önemlidir. Sağlık uzmanlarına duyulan güven ile hastaların sağlık sonuçları arasında önemli bir ilişki vardır. Yapılan çalışmalarda hastalar sağlık uzmanlarına güven duyduklarında, tedaviye daha iyi uyum sağladıklarını, daha az semptom sergilediklerini ve yaşam kalitelerinin arttığını bildirmişler.

Güven için üç unsur gereklidir: Olumlu ilişkiler, yetkinlik/ uzmanlık ve tutarlılık.

Olumlu ilişkiler: Birçok hasta-eczacı ilişkisi, zamanla inşa edilen güvene dayalıdır. Eczacıların hastalara gösterdikleri ilgi ve ihtiyaçlarını dinlemek için harcadıkları zamanın yanı sıra covid-19 salgını sırasında gösterdikleri ekstra özen ve çaba, bu olumlu ilişkilerin güçlenerek devam etmesini sağladı.

Yetkinlik/ uzmanlık: Eczacılar, beş yıllık eczacılık lisans derecesi ve ardından bir staj yılı tamamlar, uzmanlaşmak için daha fazla eğitim alır ve yaşam boyu öğrenmeye devam eder.

Tutarlılık: Dünyanın birçok yerinde en erişilebilir sağlık hizmet sağlayıcısı olarak, pandeminin başlangıcından bu yana toplum eczaneleri yerel halkın desteklenmesinde hayati bir rol oynamıştır. Bu süreçte insanlar için evlerinin yakınındaki eczane ağı, bakım ve tedaviye erişimde önemli sağlık hizmeti noktalarından biri olmuştur. Özellikle kronik hastaların tedavilerinin devamı için ihtiyaç duydukları ilaçlara ulaşımı sağlayarak 1. basamak sağlık hizmetinin sürdürülebilirliğini sağlamışlardır. Karantina dönemlerinde 7/24 açık olan eczaneler, halkın ilk temas noktası olmaya devam etmiştir.

Bu neden şimdi bu kadar önemli?

Uzun yıllar boyunca eczacılar, ulusal anketlerde en güvenilir ilk beş profesyonel arasında gösterildi. Eczacılar Türkiye’de ve İngiltere’de en güvenilir 2. meslek grubu seçildi.

Covid-19 pandemisi ve yarattığı bilgi salgını -infodemi- toplumda genel bir güvensizlik ortamı yarattı. Son dönem araştırmalar, bilgi kaynaklarına duyulan güvensizliğin rekor düzeyde olduğunu gösteriyor. Belirsizliğin arttığı ve aşı tereddütünün büyük bir engel olmaya devam ettiği bir zamanda, toplumun eczacıya olan güveni her zamankinden daha önemli hale geldi.

* Cohen ve Prusack’a göre sosyal sermaye; insanlar arasındaki aktif ilişkilerle, insan ağlarını ve gruplarını birbirine bağlayan ve işbirliğine ortam hazırlayan güven, karşılıklı anlayış ve ortak değerler ve davranışlardan oluşmaktadır (Cohen ve Prusack, 2001: 20).

2024

MSAN - MAYIS-HAZİRAN

SAYI

06

RUHUN GEMİSİ

ŞANA TAKA

KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

www.sanataka.com - info@sanataka.com

[f](#) [@](#) [t](#) /ruhungemisisanataka